

PROFESSIONALS DEL CINEMA.CAT



Pseudònim: Paridòlia

Curs 2016/2017

Resum

Professionals del cinema.cat vol aproximar-nos a la realitat complexa de les persones que treballen en el món audiovisual, un entorn tecnològic i globalitzat, juntament amb l'estudi de la seva terminologia en català normatiu. És una llengua que es troba, per vocació, oberta a influències externes i, per indefensió, permeable a fluxos terminològics externs.

Paraules clau: professionals, cinema, audiovisual, terminologia, català.

Resumen

Professionals del cinema.cat (Profesionales del cine.cat) nos aproxima a la realidad compleja de las personas que trabajan en el mundo audiovisual, un entorno tecnológico y globalizado, junto con el estudio de su terminología en catalán normativo. Es una lengua que se encuentra, por vocación, abierta a las influencias externas y, por indefensión, permeable a flujos terminológicos externos.

Palabras clave: profesionales, cine, audiovisual, terminología, catalán.

Abstract

Professionals del cinema.cat (Cinema professionals.cat) brings us closer to the complex reality of people working in the audiovisual world, a technological and globalized environment, together with the study of its terminology in normative Catalan. It is a language that is, by vocation, open to external influences, though at the same time helplessly susceptible to foreign terminology.

Keywords: professionals, cinema, audiovisual, terminology, Catalan.

ÍNDIX

Introducció	5
-----------------------	---

Capítol 1r. Professionals en el món del cinema

1. GUIÓ	
1.1. Guionista	9
1.1.1. <i>Dialoguista</i>	
1.1.2. <i>Argumentista</i>	
1.1.3. <i>Adaptador/a</i>	
1.1.4. <i>Escaletista</i>	
1.1.5. <i>Biblista</i>	
1.1.6. <i>Creador/a de guions il·lustrats</i>	
1.2. Assessor/a de guions	15
1.3. Lector/a de guions	16
2. PRODUCCIÓ	
2.1. Productor/a	18
2.2. Coproductor/a	20
2.3. Productor/a executiu/va	21
2.4. Director/a de producció	21
2.5. Regidor/a	22
2.5.1. <i>Regidor/a general</i>	
2.5.2. <i>Regidor/a de plató</i>	
2.5.3. <i>Regidor/a d'exterior</i>	
2.6. Pagador/a comptable	23
2.7. Productor/a delegat/da	23
2.8. Productor/a associat/da	24
2.9. Auxiliar de producció	24
3. DIRECCIÓ	
3.1. Director/a	25
3.1.1. <i>Recursos del/de la director/a</i>	
3.2. Director/a de la segona unitat	29
3.3. Primer/a ajudant/a de direcció	30
3.4. Segon/a ajudant/a de direcció	32
3.5. Secretari/ària de rodatge	33
3.6. Director/a de càsting	36

4.	FOTOGRAFIA	
4.1.	Director/a de fotografia	. 37
4.2.	Càmera o operador/a de càmera.	. 39
4.3.	Ajudant/a de càmera o foquista	. 42
4.4.	Auxiliar de càmera, segon/a ajudant/a de càmera o claquetista	. 45
4.5.	Auxiliar de vídeo	. 46
4.6.	Foto fixa	. 47
4.7.	Maquinista	. 48
	4.7.1. <i>Maquinista de tràveling</i>	
4.8.	Grup d'elèctrics/ques	. 50
4.9.	Cap del departament elèctric	. 51
4.10.	Adjunt/a del/de la cap del departament elèctric	. 52

Capítol 2n. Terminologia cinematogràfica

5.	TERMINOLOGIA	
5.1.	Diferències entre terminologia i lingüística	. 55
5.2.	Història de la terminologia	. 56
5.3.	Llenguatges d'especialitat	. 57
5.4.	Conceptes	. 59
6.	NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA DELS MANLLEUS	
6.1.	Formes alternatives al manlleu.	. 61
6.2.	Adopció del manlleu	. 63
6.3.	Adaptació del manlleu	. 64
	6.3.1. <i>Adaptació d'alfabets diferents al català</i>	
7.	CONCLUSIONS	. 67
	Bibliografia	. 68

Annexos

1. Exemple de guió literari.	76
2. Exemple de guió tècnic..	77
3. Exemple d'escaleta.	78
4. Glossari de termes cinematogràfics.	79
5. Glossari de termes lingüístics.	91
6. Equivalències: català-anglès-castellà-francès-italià.	93
7. Enquesta.	101
8. Anàlisi de crèdits	107

Llegenda

Pel que fa als termes de professions, els trobareu en el glossari de termes cinematogràfics (Annex 4) i en la taula d'equivalències (Annex 6).

* indica que es tracta d'un terme definit en el glossari de termes cinematogràfics .

** indica que es tracta d'un terme definit en el glossari de termes lingüístics.

[] indica, en la taula d'equivalències, que es tracta d'un manlleu. En el seu interior s'hi indica la llengua de partida amb les abreviatures següents:

ang – anglès
fr – francès
it – italià

INTRODUCCIÓ

Ja fa anys que mentre la gent es va aixecant de les butaques em quedo absorbita llegint els crèdits* inacabables a la gran pantalla. Si se'n necessiten de professionals per fer una pel·lícula! Però, què fa cadascú? Això per mi era un misteri i d'ara en endavant no ho serà tant.

La tria de l'objecte del treball de recerca (TdR) ha estat motivada pel meu interès en el camp audiovisual. De fet, és una de les possibilitats que tinc en compte a l'hora d'encarar la meua etapa universitària. El món del cinema*, en particular, presenta una gran complexitat, fet que he constatat amb l'elaboració del treball.

El TdR ve plantejat com un aproximament a la terminologia en català emprada en aquest sector. Això comporta aproximar-se a dues realitats: la definició dels conceptes cinematogràfics i la de la terminologia que se'ls aplica, no només en català sinó també en anglès, francès o italià que són llengües d'origen de molts dels termes audiovisuals. Aquest doble plantejament es veu reflectit en l'estructura del treball: el primer capítol versa sobre les professions i en què consisteixen i, posteriorment, en el segon capítol, es tracta la terminologia pertinent.

Els objectius que m'he marcat són:

- Ampliar els coneixements personals i aprofundir-hi.
- Militar en l'ús del català, en l'àmbit cinematogràfic, de forma activa.
- Copsar l'ús real de la terminologia cinematogràfica en català.
- Difondre, acadèmicament, entre professorat i alumnat tant les funcions de cada professió com la terminologia associada.
- Respondre a les expectatives autoexigides per poder presentar el TdR al concurs Filcat.UB 2017.

La metodologia ha consistit en una primera recopilació de material i fonts d'informació (webs, llibres, professionals, crèdits, assistència en rodatges...), la selecció de les més fidedignes (ex. TERMCAT) i la confrontació setmanal amb

la tutora del treball a fi i efecte de seguir la temporització i rebre una visió externa i acadèmica de gran utilitat tant per desenvolupar les qüestions lingüístiques com les pròpies d'un TdR.

En l'elaboració del present treball han sorgit dificultats de tipus conceptuals: el gran nombre de professions que intervenen en la creació d'una obra cinematogràfica m'ha obligat a reduir l'abast de l'objecte d'estudi; i dificultats relatives a la situació historicolingüística i socioeconòmica del català en el món del cinema.

CAPÍTOL 1r

PROFESSIONALS EN EL MÓN DEL CINEMA

Com ja ha estat esmentat en la introducció, el llistat de professionals que inter-venen en una obra cinematogràfica és molt extens i, per tant, faré un primer esment, a mode enumeratiu, seguint les fases cronològiques del procés de creació; per passar després a centrar-me en l'estudi de les professions que abracen els quatre departaments fonamentals en l'elaboració d'una pel·lícula: guió, producció, direcció i fotografia.

PREPRODUCCIÓ

1. Guió

- Guionista
 - Dialoguista
 - Argumentista
 - Adaptador/a
 - Escaletista
 - Biblista
 - Creador/a de guions il·lustrats
- Assessor/a de guions
- Lector/a de guions

2. Producció

- Productor/a
- Coproductor/a
- Productor/a executiu/va
- Director/a de producció
- Regidor/a
- Pagador/a comptable
- Productor/a delegat/da
- Productor/a associat/da
- Auxiliar de producció

3. Direcció

- Director/a
- Director/a de la segona unitat
- Primer/a ajudant/a de direcció
- Segon/a ajudant/a de direcció
- Secretari/ària de rodatge
- Director/a de càsting

PRODUCCIÓ (RODATGE)

4. Repartiment

- Actrius i actors
- Agent artístic/a, mànager o representant
- Extra
- Doble o especialista
- Coreògraf/a
- Ajudant/a de coreògraf/a
- Titellaire
- Cantant

5. Localitzacions

- Director/a de localitzacions
- Ajudant/a de director/a de localitzacions

6. Art

- Director/a d'art
- Ajudant/a de director/a d'art
- Escenògraf/a
- Escenògraf/a realitzador/a
- Decorador/a o atrezzoista
- Ajudant/a de decoració
- Dissenyador/a de vestuari
- Ajudant/a de vestuari
- Sastre/ssa
- Ajudant/a de sastreria
- Maquillador/a
- Ajudant/a de maquillatge
- Artista de pròtesis
- Perruquer/a
- Ajudant/a de peruqueria

7. Fotografia

- Director/a de fotografia
- Càmera o operador/a de càmera
- Ajudant/a de càmera o foquista
- Auxiliar de càmera
- Auxiliar de vídeo
- Foto fixa
- Maquinista
- Maquinista de tràveling
- Grup d'elèctrics/ques
- Cap del departament elèctric
- Adjunt/a del/de la cap del departament elèctric

8. So

- Dissenyador/a de so
- Enginyer/a de so o tècnic/a de so
- Mesclador/a de so
- Ajudant/a d'enginyer/a de so
- Operador/a de girafa

POSTPRODUCCIÓ

- Director/a de doblatge
- Actrius i actors de doblatge
- Audiodescriptor/a
- Compositor/a
- Músic/a
- Muntador/a
- Muntador/a musical
- Editor/a de diàleg
- Tècnic/a d'efectes especials
- Supervisor/a d'efectes especials
- Subtitulador/a
- Publicista
- Supervisor/a de postproducció

9. Miscel·lània

- Responsable de còpies de seguretat i transferències de fitxers digitals
- Supervisor/a d'adquisició de dades
- Assessor/a jurídic/a
- Meritoris, becaris/àries, reforços...

1. GUIÓ

S'entén per guió l'escrit detallat dels successos, de les situacions i dels diàlegs d'un film o d'un programa de ràdio o de televisió¹. La paraula guió prové de guia i aquesta de guiar. No està clar l'origen cert del mot guiar. Pot ser que aquest tingui un origen germànic per la lletra inicial "g"². El seu equivalent en anglès és *guide*, que prové del francès antic *guider*³.

1.1. GUIONISTA

És la persona sobre qui recau la responsabilitat d'escriure un guió cinematogràfic, tant si és inèdit o bé és una adaptació d'un guió existent o d'una obra literària, obert a aportacions d'altres professionals que treballin en l'obra. Cal dir, en funció de la complexitat de l'obra, que aquesta tasca pot respondre a un equip de guionistes i, conseqüentment, existeix la figura de cap de guionistes, qui efectua la coordinació de l'equip de redacció, així com de la comunicació amb els altres agents del procés creatiu.

Del guió cinematogràfic n'existeixen, genèricament, dues versions: el **guió literari**⁴ i el **guió tècnic**⁵.

El **guió literari** ha de construir uns personatges fascinants i atractius, protagonistes d'una trama apassionant. El seu relat ha d'encaixar amb els principis bàsics de la construcció dramàtica i ajustar-se a la durada i a l'estil de la indústria a què es destina. Els requisits literaris han d'anar acompanyats d'un recorregut narratiu tot especificant la divisió de la trama en escenes, les accions i interaccions entre personatges, els seus diàlegs, petits comentaris sobre les emocions que hauran de manifestar els protagonistes, l'ordre dels esdeveniments i, finalment, descripcions sintètiques de l'entorn espacial on transcorreren les accions

¹ Definició extreta de DIEC2 (Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans)

² Segons el *Breve Diccionario Etimológico de la Lengua Castellana* de Joan Corominas (1973), en què puntualitza que aquesta paraula no apareix en el vocabulari germànic conegut.

³ Segons l'*Oxford Dictionary of Word Histories* de Glynnis Chantrell (2002).

⁴ Vegeu Annex 1.

⁵ Vegeu Annex 2.

així com els objectes que, simbòlicament, tindran una incidència en el significat de l'escena*.

El format actual d'aquest document intern i de treball va estar fixat als anys cinquanta a Hollywood, quan aparegué una norma no escrita que es manté avui dia: una pàgina escrita equival, aproximadament, a un minut de ficció en pantalla. Des d'aquell moment, cadascuna de les escenes es detalla i organitza a partir dels tres elements següents:

1. Capçalera de l'escena: En primer lloc es designa el número de l'escena. Tot seguit, amb l'abreviatura "INT." o "EXT.", s'indica si l'acció transcorre en escenaris interiors (espais tancats) o en exteriors (espais oberts). A continuació s'hi escriu en majúscules el lloc concret on transcorre l'acció. Per últim, després d'un guionet, s'utilitza la paraula "DIA" , "NIT" o qualsevol altra per indicar el moment del dia.
2. Descripció de l'acció: Amb un o més paràgrafs es descriu, de la forma més detallada possible, l'acció que hi transcorre: en tercera persona i utilitzant verbs en present. La primera vegada que apareix el nom d'un personatge al guió literari, s'escriu en majúscules i s'hi indica la seva edat entre parèntesis. També es poden escriure en majúscules objectes o sons rellevants per a la història.
3. Diàleg: S'hi reflecteixen les paraules que seran pronunciades, fidelment, pels personatges. Cal que cada paràgraf de diàleg vagi precedit pel nom, en majúscules, del personatge corresponent. Les acotacions, que informen sobre qualsevol acció, expressió o to que utilitzi el personatge mentre parla, s'escriuen entre parèntesis.

A més a més, caldrà adoptar certs criteris concrets com ara enumerar les pàgines, utilitzar un interlineat senzill, deixar 2,5 cm de marge a dalt i a baix de cada pàgina i a esquerra i dreta de la capçalera d'escena i dels paràgrafs que descriuen l'acció mentre que, a esquerra i dreta dels paràgrafs de diàleg, el marge ha de ser de 5 cm. També serà necessari deixar una línia en blanc entre els diferents elements i dues més entre una escena i una altra; a més a més

d'alinear els textos a l'esquerra, entre d'altres. Com és evident, cal que el o la guionista estigui familiaritzada amb l'actual format de presentació de guions.

El **guió tècnic** es realitza després de la revisió, modificació i acceptació final del guió literari per part del director o directora. Un pic es decideix tirar endavant la producció de l'obra, és la direcció de la pel·lícula qui s'encarrega de la redacció del guió tècnic, que simplement és la versió tècnica del guió literari, on es detalla i concreta amb precisió tota la informació necessària per a la filmació dels plans: escena (número i localització), número de presa, tipus de pla (angulació i moviment de càmera), descripció de l'escena, so (diàlegs, efectes de so o músiques de fons) i la durada de cadascuna d'elles.

En un inici, els i les guionistes treballen a casa, per donar forma a la seva idea inicial, que serà el punt de partida per elaborar l'argument*, i escriure la sinopsi*. Més tard, a l'hora de desenvolupar completament la trama, ho fan als estudis de producció. La seva feina no acaba aquí, segueixen treballant al mateix plató de rodatge ja que sempre poden sorgir imprevistos que fan que sigui necessària una remodelació del guió. Per norma habitual, aquesta és una professió independent que es contracta com una persona autònoma i no pas com una empleada d'una empresa cinematogràfica. Els guionistes que s'incorporen en aquest món laboral acostumen a treballar inicialment de forma gratuïta, tot oferint els seus guions amb el desig de ser acceptats en projectes que els permetin donar-se a conèixer o crear-se un nom en la indústria cinematogràfica.

Tot i que el mercat laboral és favorable per a les i als guionistes perquè els àmbits laborals són molt diversos (telesèries, comèdies, telenovel·les, concursos, programes d'entreteniment, documentals, vídeos industrials...) i existeix un gran consum de productes audiovisuals, la indústria del cinema és una de les més difícils a l'hora d'obrir-se un camí ja que, actualment, les productores no donen l'abast amb els centenars de guions que reben cada dia. D'altra banda cal afegir-hi que, en el nostre país, el nombre de director/es que han escrit els guions per a les seves pròpies obres cinematogràfiques és cada vegada més elevat o, alternativament, disposen d'una sèrie de guionistes consolidats de confiança.

Aquestes situacions poden comportar una menor contractació de guionistes autònoms/es i menor regeneració generacional.

Com a professional cada guionista ha de saber vendre les seves idees i confiar en elles plenament, així com també ser capaç de demostrar la pròpia imaginació creativa i donar vida a les característiques individuals de cada personatge. Cal que escrigui de forma molt visual, utilitzant el so i el diàleg per donar suport a l'acció i dominar les diferents maneres d'atreure l'atenció de l'audiència. Més enllà de les seves aptituds literàries, és positiu que sigui una persona dedicada a la feina, ben organitzada, apta per esdevenir part harmònica d'un equip i complidora amb els estrictes terminis d'entrega. Ha de ser capaç de saber gestionar el rebuig freqüent sense abandonar la visió realista i, sobretot, l'ambició.

En les grans produccions o en el món de les sèries de televisió hi podem trobar diferents tipus de guionistes especialitzats/des en diferents camps:

1.1.1. Dialoguista

Guionista que té l'especialització en la creació de diàlegs. És una figura important en les grans sèries de televisió nord-americanes i en algunes produccions cinematogràfiques en les quals, o bé producció o bé direcció, tenen dialoguistes fetitxes que utilitzen per donar un toc personal a la història creada per un o una altra guionista. La seva funció és crear diàlegs totalment versemblants ja siguin de creació pròpia o a partir de guions aliens. En aquest últim cas la seva intervenció es caracteritza per l'eliminació de gran part de paraules i expressions que tan sols fan més enrevessat el diàleg.

1.1.2. Argumentista

Guionista l'especialitat del o de la qual és la creació d'arguments entre els protagonistes. La seva dificultat principal és la recreació de converses col·loquials, fresques i espontànies.

1.1.3. Adaptador/a

Contes, llegendes, textos mitològics, novel·les o obres teatrals han estat i són una gran font d'inspiració per al cinema. L'adequació d'aquestes històries als requeriments específics de la narració cinematogràfica s'anomena, comuna-

ment, transposició en un guió cinematogràfic i és duta a terme per un adaptador o una adaptadora. Per a la solidesa del guió és indispensable que el o la guionista compregui amb profunditat la història, la trama i la narrativa de l'obra que es disposa a adaptar. Tot i la diversitat de les fonts literàries, en aquest procés de reinterpretació sempre es manifesten unes dificultats comunes: l'extensió, la complexitat psicològica dels personatges i de les situacions i, finalment, la intel·ligibilitat i contextualització del missatge original en el nou producte.

Per dur a terme la transposició, vigilant que la durada del resultat final no en sigui excessiva, cal seleccionar-ne l'acció principal i narrar-la en poc més de cent pàgines de guió, equivalent a una hora i mitja de pel·lícula. També s'amaga una gran dificultat en la traducció dels sentiments o pensaments íntims i poètics descrits en l'obra literària a imatges i *tempus* visuals. Per aquesta raó, acostuma a ser més fàcil adaptar una novel·la on hi predominin les aventures i les situacions còmiques. En darrer lloc, cada obra és el fruit d'un context temporal determinat i, tot i que podem considerar que hi ha missatges inalterables al pas dels segles, cal expressar-los i adequar-los al temps actuals, perquè sinó estem creant una obra anacrònica i poc atractiva per al gran públic. Les adaptacions poden ser fidels a l'obra o simplement un mer punt de partida, al gust de la o del guionista.

1.1.4. Escaletista

És el o la guionista encarregada de dur a terme l'escaleta: un resum més extens que la sinopsi on es narra de manera telegràfica la trama amb oracions breus i detallades de localització i llum.⁶ En una sèrie de televisió, l'escaletista extreu, regularment, la informació continguda en el guió-bíblia, l'actualitza, l'amplia i així n'estructura la història en capítols.

1.1.5. Biblista

És el o la guionista encarregada d'escriure una Bíblia televisiva*: un document que oscil·la entre les 10 i les 30 pàgines on es descriu l'obra, el to, l'estructura de duració, els personatges i la relació entre aquests, la descripció de la sinopsi

⁶ Vegeu Annex 3.

dels capítols, així com altres dades rellevants. Sol anar acompanyada d'un guió pilot.

1.1.6. Creador/a de guions il·lustrats

A més a més del **guió literari*** i del **guió tècnic***, al dia a dia de qualsevol filmació audiovisual s'hi fa servir el **guió il·lustrat***. Aquest es tracta d'un document tècnic fonamentat en la representació gràfica d'una pel·lícula abans de ser gravada, en el qual hi apareixen normalment també els diàlegs o veu en off, a més d'altres qüestions relatives als efectes sonors o visuals. La seva funció és proporcionar una disposició visual dels esdeveniments tal com hauran de ser vistos a través de l'objectiu de la càmera. A partir d'il·lustracions s'hi representa l'enquadrament*, els moviments de la càmera (mitjançant línies cinètiques), les accions de l'elenc*, la distribució de l'escenografia*, l'angle de la càmera... de cada pla. Tota aquesta informació és immensament útil per al desglossament* i la segmentació de la filmació, de tal manera que permetrà gravar les escenes sense haver de seguir l'ordre cronològic d'aparició però sense alterar la continuïtat*. Així s'optimitzen els costos econòmics de filmació, en especial quan es tracta d'escenaris exteriors.

La persona encarregada de dur a terme aquests guions il·lustrats serà el creador o la creadora de guions il·lustrats, qui treballarà en estreta col·laboració amb la direcció i possiblement també amb el o la guionista, la producció, el/la client/a o, en obres específiques de gran complexitat visual, amb el/la supervisor/a de guions il·lustrats. Per ser un/a bon/a professional cal que posseeixi excel·lents habilitats per dibuixar i adaptar-se a una àmplia gamma d'estils, així com també dibuixar d'una manera molt literal i tenir un disseny i una composició totalment entenedora i coherent. Evidentment, ha de mostrar bona disposició quan, en resposta a una retroalimentació constructiva, hagi d'efectuar alguns canvis al seu treball. També cal que s'hagi familiaritzat amb anterioritat amb guions il·lustrats rellevants o programari informàtic d'edició, ja que avui dia el costum de dibuixar-los a mà ha quedat substituït per la informàtica i, per descomptat, cal ser eficient amb els terminis ajustats.

1.2. ASSESSOR/A DE GUIONS

És un/a guionista contractat/da per elevar el potencial d'un guió fins al màxim de les seves possibilitats. A partir d'una mirada profunda i intensa del guió i tenint en compte la trama, l'estructura, la lògica de la història, la unitat narrativa, el desenvolupament del caràcter dels personatges, el tema, el diàleg* i el format, la seva funció és determinar si creu que el guió podria funcionar en pantalla i, en cas negatiu, proposar els canvis necessaris per transformar-lo adequadament. Pot emprar eines com ara donar orientació sobre com reforçar l'estructura o flexibilitzar-la, ajudar a aclarir les idees o a mantenir un sistema de treball que eviti els bloquejos creatius. També assessora sobre el llenguatge utilitzat, l'estètica que implica i la utilització correcta del format de guió literari cinematogràfic per tal de facilitar-ne la lectura i la comprensió. Per norma habitual és un càrrec extern a l'equip de guionistes.

Qui assessori guions ha de tenir un ampli coneixement tècnic sobre els textos i una gran capacitat de mostrar empatia amb la persona o equip creatiu. La seva visió externa del projecte acostuma a ajudar a l'escriptor/a o guionista de l'obra a desenvolupar una visió crítica sobre la seva creació, a detectar els punts febles i a millorar-los. La intervenció d'aquest/a professional es duu a terme bé cara a cara o mitjançant comunicació audiovisual però sempre es manté la confidencialitat.

Hi ha diversos casos en què el paper d'un assessor o assessora de guions pot servir de gran ajuda per preparar un guió de manera que estigui llest per sortir al mercat: quan es porta un llarg període de temps treballant en la mateixa obra i s'ha acabat perdent la perspectiva de manera que es fa difícil jutjar-la amb objectivitat, quan es vol saber la viabilitat d'un guió de cara a la presentació d'aquest a productores o fa falta escurçar-lo o quan és la primera vegada que s'escriu un guió. En cas que la ficció es desenvolupi en un període històric concret, àmbit cultural o amb una temàtica molt tècnica i que no es troba a l'abast de tothom, és recomanable incorporar aquest/a professional que tingui els coneixements específics per aquesta tasca. La seva tasca consisteix a la supervisió del guió tot evitant situacions en què una persona profana no s'adona de

l'error però sí una d'experta; alhora que també pot aportar coneixements tècnics que fan que la recreació sigui més verídica.

1.3. LECTOR/A DE GUIONS

En contraposició a la professió anterior, neix la que ens ocupa. El sorgiment d'aquesta professió es basa en una doble causa. En primer lloc, els productors i les productores reben centenars de guions al dia i no tenen prou temps material per llegir-los tots, per això entra en joc el paper de lector/a de guions que redacta l'anàlisi de guions en la qual evoca comentaris ordenats i raonats sobre un guió tractant temes de forma general però també sense descuidar elements específics. D'aquesta manera, permet que el productor/a obtingui dades sintetitzades i estructurades d'un guió sense haver-se'l llegit. Així mateix aquestes síntesis permeten establir comparacions entre les diferents propostes rebudes, de manera analítica i amb estalvi de temps.

Aquesta anàlisi del guió acostuma a ocupar entre 4 i 8 pàgines i sol constar dels set punts següents:

1. Micropresentació de guió*: Resum d'una línia de la idea central.
2. Premissa: Anàlisi de l'originalitat i del potencial comercial del concepte central.
3. Sinopsi: Narració breu que reflecteix els aspectes més rellevants.
4. To i gènere: Anàlisi de la concordança de l'escriptura amb les intencions del guió.
5. Comentaris detallats sobre els punts dèbils i els punts forts del concepte, la premissa, la trama i les subtrames, l'estructura, els personatges, el diàleg i l'execució tècnica.
6. Resum de l'informe.
7. Veredicte.

En la gran majoria de casos, aquesta no és la seva professió principal sinó que realitzen alguna altra funció dins la indústria atès que la lectura dels guions no

acostuma a ser una feina ben remunerada. Llegeixen textos per tal de guanyar uns diners extra. És una bona manera d'afinar la capacitat d'anàlisi.

Ja que la majoria de produccions audiovisuals necessiten una gran inversió de capital, la segona causa que ha motivat l'aparició d'aquesta figura laboral és la necessitat d'opinions expertes que garanteixin que el projecte serà rendible. En aquest cas, el guió en concret sol ser llegit per més d'un lector/a de guions.

Per aquests motius els lectors i lectores de guions són persones de confiança, amb opinions fortament respectades dins del sector de producció. Per exercir aquesta professió cal ser una persona familiaritzada amb el format de guió i disseny i, per descomptat, també cal estar-ho amb el contingut que requereix una anàlisi de guió. Han de ser conscient dels punts claus necessaris en un guió. Són professionals que organitzen els seus pensaments, les crítiques i els comentaris per escrit d'una manera clara i concisa. Proporcionen una avaluació objectiva d'un guió coneixent els diferents mercats comercials i entorn socials de les pel·lícules. Conseqüentment, són persones perfectament conscients de la contínua evolució de les arts i la cultura en general, amb la particular atenció en els nous projectes cinematogràfics, de ficció o de poesia.

2. PRODUCCIÓ

S'entén per producció l'acció de generar o donar naixença a alguna cosa.⁷

La paraula producció prové de *productio, productionis*, que en llatí significa prolongació, allargament. Era el nom de l'acció del verb *producere*, que significava tirar endavant, conduir alguna cosa a la seva fi. Aquest verb es formava a partir de la unió del prefix *pro-* (cap endavant) i del verb *ducere* (conduir, guiar); és a dir: engendrar alguna cosa i desenvolupar-la fins a la seva fase final.

D'entre totes les professions, les relatives a la producció ocupen el pòdium de les més importants ja que sense finançament no es pot dur a terme cap creació cinematogràfica. D'altra banda, sempre queda eclipsada per altres càrrecs més suculents a la vista de l'espectador i no obté el reconeixement que es mereixeria. L'àmbit de la producció consta de diversos càrrecs en funció de les seves tasques i la seva rellevància en el procés de finançament de l'obra.

2.1. PRODUCTOR/A

És la persona que té com a missió principal aconseguir el finançament de la pel·lícula, ja sigui amb el patrimoni propi o bé recorrent a altres mètodes de finançament que tractarem amb posterioritat. Aquesta condició econòmica la constitueix en la representant legal. A més, també és la responsable de recupear la inversió feta inicialment a partir dels acords de distribució del producte aconseguits.

Com a conseqüència d'aquesta facultat econòmica, simultàniament també pot intervenir en aspectes creatius al costat de qui dirigeix. Això dependrà de les seves inquietuds i la seva voluntat d'implicació personals: podrà participar en la selecció de l'equip artístic (director/a de fotografia, secretari/ària de rodatge, actrius/actors...). És un ofici basat en el malabarisme entre la vessant econòmica i la creativa, de manera que es necessiten grans quantitats de sabers teòricopràctics per aplicar i habilitat negociadora. És una figura que pren part en

⁷ Definició extreta del DIEC2

totes les fases del procés cinematogràfic: des de l'inici, quan la pel·lícula no és més que una idea en ment, fins a la conclusió de l'obra, passant per decisions de gran importància com canvis en la música o eliminació o escurçament d'escenes quan el film es troba encara en el procés de muntatge. A criteri del productor/a es poden aplicar els següents mètodes o fonts de finançament:

a) **Inversió personal.**

b) Acords de **coproduccions** amb altres societats inversores. Normalment són societats estrangeres que es poden classificar en europees o internacionals. Aquestes últimes, de vegades ofereixen prestacions en espècies o serveis (decorats, abundant figuració poc costosa, mà d'obra...) a canvi d'obligacions referents a la composició de l'equip o l'elenc o al seu país d'origen així com també de l'elecció de llocs de rodatge. La major part d'aquestes compensacions intenten afavorir la indústria cinematogràfica del país o països de les entitats financeres.

c) **Anticipació** de l'empresa o empreses distribuïdores, tant pel que fa al país de producció com a d'altres països. S'anticipa un pagament parcial garantit sobre els futurs ingressos de taquilla.

d) Les **cadena de televisió**, en obert o bé canals de pagament, també poden comprar els drets de retransmissió, sempre i quan hagi transcorregut un temps de rendibilització des de l'estrena de la pel·lícula en les sales cinematogràfiques. En aquests casos també es pot arribar a un acord de coproducció o combinar ambdues opcions anteriors. Aquestes vendes anticipades es basen en una estimació de l'èxit potencial abans de l'estrena, l'èxit de taquilla a les sales pot fer pujar el valor de la pel·lícula i, per tant, el seu valor d'estrena per a la televisió. Per negociar amb les cadenes, hi ha organismes que defensen els interessos dels productors i productores.

e) Participacions en els **ingressos** per part d'actrius, actors, tècniques o tècnics. S'emporten un percentatge dels beneficis de la pel·lícula a canvi de no cobrar o cobrar menys.

f) **Finançament col·lectiu**: Molt conegut col·loquialment avui dia pel terme anglès *crowdfunding*, consisteix a difondre públicament el projecte per part de la persona o negoci que busca finançament i aconseguir-lo gràcies a per-

sones prestadores independents que simplement simpatitzen amb la causa mancomunadament. Les grans plataformes de finançament col·lectiu a l'actualitat es troben a Internet pel seu fàcil accés i abast multitudinari. Sovint, en les contraprestacions ofertes als potencials finançadors, s'ofereix la previsualització o visualització en estrena del film. Això constitueix també una eina de promoció. La primera filmació cinematogràfica finançada a partir d'aquest mètode data del 2004, un curtmetratge de ciència-ficció francès anomenat *Demain la Veille* que es pogué rodar gràcies als 50.000 dòlars aconseguits en tres setmanes.

En síntesi, el productor o productora assumeix dos grans àmbits:

1. La part econòmica: obtenir finançament des de l'inici del projecte, garantir que es cobreixen les necessitats econòmiques durant el rodatge, recuperar la inversió inicial mitjançant els acords i l'organització de la distribució del producte. Aquest poder econòmic comporta que s'erigeix en representant legal i propietari/ària del producte cinematogràfic final.
2. La part creativa: selecció i contractació de l'equip artístic, coordinació, supervisió i control dels diferents aspectes del rodatge; a més de planificar les necessitats del rodatge juntament amb la directora i l'equip de producció.

Evidentment, com més envergadura i complexitat requereix la filmació de la pel·lícula (quant a pressupost, complexitat tècnica, localitzacions en llocs de conflictes bèl·lics, etc.) més necessària és la presència d'un equip de producció, és a dir, persones que assumeixin responsabilitats concretes dins l'àmbit de la producció: productora executiva, directora de producció, auxiliars de producció, regidora, secretària del rodatge, pagadora comptable i director/a de càsting. Seguidament aprofundirem en cada un d'aquests càrrecs que intervenen en diferents moments del procés de producció d'una obra cinematogràfica:

2.2. COPRODUCTOR/A

Es troba un petit esglaó més avall, jeràrquicament, que el o la productora, proporcional a la quantitat econòmica invertida. S'encarrega del dia a dia i certifica

que totes les ordres del productor/a es compleixen. Aquesta petita diferenciació és la clau en el moment de repartir-se els guanys o premis així com les pèrdues. En una producció cinematogràfica hi pot haver més d'un productor/a i més d'un coproductor/a.

2.3. PRODUCTOR/A EXECUTIU/VA

Pot ser la mateixa empresària o una representat de l'empresa que assumeix la producció. Es tracta de la persona que exerceix la màxima responsabilitat de la producció en concret d'una pel·lícula, en controla el procés i presta atenció a tots els detalls i elements que hi incideixen. Així mateix, se n'encarrega que els terminis es compleixin puntualment i que es respectin els pressupostos establerts. Si s'escau, li correspondrà la decisió que comportarà escurçar o perllongar el rodatge.

2.4. DIRECTOR/A DE PRODUCCIÓ

És un ofici que comporta un ampli ventall de capacitats necessàries per dur a terme, amb garanties, la gran quantitat de tasques que abraça. Per això, les hem dividides en dos apartats:

1. Capacitat de direcció, coordinació i relació interpersonal: El/la director/a de producció és la persona encarregada d'iniciar i mantenir un lligam amb les autoritats pertinents (locals, diputacions, estatals...) pel que fa a les localitzacions i les operacions que s'hi duguin a terme. Així mateix, dins de l'equip de producció, és també qui exerceix la responsabilitat d'establir relació amb els proveïdors/es i operaris/àries aliens/es a l'equip. Té per missió, si convé de forma diària, informar regularment el/la productor/a executiu/iva del desenvolupament del procés del rodatge i, en cas de coproduccions, dur a terme les gestions necessàries per generar acords entre les diferents productores participants.
2. Capacitats tècniques: El/la director/a de producció és qui realitza el pressupost per partides detallades: despeses de personal, cost dels decorats, des-

peses en viatges i dietes*, assegurances, lloguers d'equips (d'il·luminació, càmera, so), d'estudis, sala de muntatge, material fungible i tot tipus despeses generals i àdhuc una partida per imprevistos (multes, pèrdues de vols, accidents...).

És la persona encarregada de negociar els contractes laborals i de serveis prestats per tot el personal tècnic i artístic involucrat. També controla les hores extres en cas que es produeixin i duu a terme les gestions necessàries per a l'allotjament, transport i dietes del personal. A més a més, és titular de l'obligació de controlar i verificar el compliment i respecte de totes les normes legals relatives a la prevenció de riscos laborals com en són la seguretat i la higiene en el treball. Supervisa, dia a dia, la gestió econòmica i administrativa. És constant la seva presència al rodatge per estudiar les necessitats de prop i controlar financerament els imprevistos que sorgeixen així com les condicions climatològiques adverses, mal funcionament o avaria d'equips, errades humanes... Quan es doni la postproducció* per finalitzada, serà qui assumirà la preuada tasca de realitzar el dipòsit legal de l'audiovisual.

2.5. REGIDOR/A

És la persona encarregada de fer d'enllaç entre els equips de producció i els de direcció artística. També és la responsable que tots els decorats necessaris per al rodatge estiguin en data i hora, així com també ho ha d'estar el vestuari i complements d'actrius, actors, figurants* i extres*. Cada especialitat d'aquest/a professional té assignades les seves tasques pròpies:

2.5.1. Regidor/a general

- Realització administrativa del pla de treball.
- Obtenció d'autoritzacions de rodatge en exteriors.
- Organització de transport d'equip, d'allotjament, de dietes...

De vegades hi ha regidors especialitzats que s'ocupen d'un problema particular lligat al gènere de la pel·lícula com ara en el western, realitzador/a de cavalls.

2.5.2. Regidor/a de plató

- Convocatòria d'actrius, d'actors i de figurants contractats al rodatge.
- Vigilància de la col·locació d'accessoris al plató

2.5.3. Regidor/a d'exteriors

- Estudi de mobles, cortinatges, animals i altres accessoris que no es troben a les reserves permanents dels estudis. Les seves funcions se superposen amb les de l'attrezzista.

2.6. PAGADOR/A COMPTABLE

És qui lliura en el període pactat (depenent de cada producció acostuma a ser a final de setmana o de mes) els xecs bancaris per retribuir les factures produïdes de les despeses del rodatge.

2.7. PRODUCTOR/A DELEGAT/DA

És responsable del control de la qualitat global, s'ha d'assegurar que el producte final es correspongui amb les previsions inicials. És fàcil que aquests/es professionals compaginin diferents projectes que poden desenvolupar-se, fins i tot, en diversos països. Això es deu al fet que no s'involucren en els aspectes tècnics del procés de gravació, tot i que hi juguen un paper financer crucial, per tant, poden treballar a distància. En les grans empreses pot ser-ne la persona representant o la directora general de l'estudi de cinema o de l'entitat financera o distribuïdora.

L'estudi, entitat financera o distribuïdora li podrà encomanar la supervisió de la feina de producció, de la qual en tindrà cura. En les empreses petites o projectes independents, aquest càrrec l'ocuparà qui faci el guió o creï el film. No-gensmenys, si la persona que produeix es fa càrrec d'una part significativa del finançament del projecte o bé n'ha adquirit els subjacents, també se li pot reservar aquest càrrec. S'asseguren que la pel·lícula complirà amb els terminis temporals i els requisits pressupostaris així com també amb les normes artístiques i tècniques acordades amb anterioritat.

Com es desprèn de tot l'anterior, aquesta professió requereix d'uns excel·lents dots de negociació, de coneixements profunds sobre els diversos aspectes de la producció cinematogràfica així com de capacitats per a la funció comercial i de distribució.

2.8. PRODUCTOR/A ASSOCIAT/DA

Actualment aquesta denominació respon a la voluntat de destacar l'agraïment o fer constar el nom d'aquella persona que, dins de l'empresa de producció, ha jugat un paper significatiu en el desenvolupament del guió o que creativament ha assumit responsabilitats delegades pel productor/a. Així mateix, pot suposar un títol honorífic a algú que ha aportat una contribució creativa o financera a la producció de manera informal. En últim terme, fins i tot serveix per regradar algú que la resta ha sentit com a membre de la producció sense formar-ne part i a qui no es vol que quedi com una persona més diluïda a la llista dels agraïments.

2.9. AUXILIAR DE PRODUCCIÓ

Tenen per missió ajudar allí on faci falta, tan aviat contesten telèfons com completen formularis, fan ingressos de dades, fotocòpies, fan tasques administratives o bé distribueixen la documentació escrita de producció. Si el rodatge és en un plató, el mantenen net i ordenat, fan de missatgers/es, distribueixen els avisos de trucades i les notícies de salut i seguretat.

Altrament, coordinen les persones que fan d'extres, àdhuc realitzen tasques de control de masses quan el nombre d'aquestes és molt elevat. Pel que fa a les seves condicions laborals, les jornades solen ser llargues i irregulars. Acostumen a ser els/les membres més joves de l'equip i presten el seu ajut a qualsevol que ho necessiti fins que aprenguin suficientment com per assumir responsabilitats de més envergadura. Aquesta feina pot ser un primer pas cap a una major especialització ja que estan en contacte amb especialistes i professionals amb molta més experiència.

3. DIRECCIÓ

És l'acció de fer funcionar seguint una línia de conducta, unes normes determinades.⁸

La paraula direcció prové del llatí **direction**, una paraula composta pels elements lèxics següents:

- El prefix **di-/dis-**, que ens indica separació per vies múltiples, divergència, com podem observar en les paraules “discernir”, “distracció” o “dispersió”.
- L'arrel del verb **regere**, el mateix verb que va desenvolupar en “dirigir” i “regir”. Les paraules “directe”, “indirecte” i “recte” provenen del participi d'aquest verb *rectus*.
- El sufix **-tio**, l'equivalència del qual en català és **-ció**, ens indica acció i efecte, com en les paraules “exposició” o “investigació”.

3.1. DIRECTOR/A

És la persona que dóna les ordres de “motor”, “acció*” i “tallem”. Darrere d'aquestes indicacions, que poden semblar simples, s'hi amaga un paper fonamental, ja que regulen el desenvolupament i el ritme del procés de filmació a partir d'atorgar la validesa i la idoneïtat dels plans rodats. En principi, és qui s'ocupa de la coordinació entre les diferents intervencions tècniques i artístiques, vetllant per harmonitzar les seves aportacions respectives. En funció de l'envergadura del projecte, de la voluntat de control o de la seva capacitat de delegar, es pot concentrar només en la direcció de l'elenc i, si és així, la resta de departaments (fotografia, decorats, música...) poden desenvolupar les tasques pròpies assumint-ne les responsabilitats, lluny del control de direcció.

En contraposició a l'americà, els sistemes europeus i sobretot els asiàtics, així com també els rodatges independents amb un equip petit, solen atorgar-li a aquest càrrec més llibertats a l'hora d'executar el rodatge i, fins i tot, s'arriba a situacions en les quals s'ocupa directament de la llum o de la càmera. Això es deu al fet que, aquests aspectes estrictament tècnics, influeixen de forma de-

⁸ Definició extreta del DIEC2.

terminant en el resultat de la filmació de manera que la direcció vol controlar-ne, personalment, fins a l'últim detall.

Per aquest motiu, i encara que no treballi en un d'aquests últims sistemes exposats, a una directora o a un director de cinema haurien de ser-li familiars totes les tècniques i els processos que intervenen en el rodatge d'una pel·lícula. De la mateixa manera que una directora o un director d'orquestra ho està amb les característiques musicals dels diferents instruments, o un/a arquitecte amb els materials constructius. Aquest coneixement millora el resultat final i s'empra un llenguatge més precís a l'hora de fer indicacions o donar ordres.

“Un director ha d'inspirar confiança; ha de comportar-se amb seguretat, ha de prendre decisions ràpides, positives, a llarg termini. I el més important, ha d'estar suficientment segur com per delegar tasques i permetre als obrers treballar al seu aire. Una de les coses més difícils d'aprendre pel director, és saber estar-se quiet quan un subordinat duu a terme una operació d'una forma diferent a la que, a ell, li agradaria”. Aquestes paraules d'Edward Dmytryk⁹ exposades en el seu llibre sobre la direcció *On directing*, descriuen a la perfecció com una directora o un director ha de confiar amb les actrius i els actors i les tècniques i els tècnics per tal que aportin a la pel·lícula la seva pròpia creativitat. Per tant, ha de ser una persona permeable que, segura de treballar amb grans professionals, accepta, o almenys escolta, les propostes i iniciatives del seu equip i així potenciar el sentit de pertinença de responsabilització col·lectiva en el resultat final del procés creatiu.

3.1.1. Recursos del/de la director/a

Per expressar i elaborar la seva proposta de posada en escena i transmetre-la, la directora o el director de l'obra disposa de diversos mitjans:

- **La direcció d'actrius i d'actors.** De vegades el/la director/a amb prou feines dóna indicacions a l'elenc, ja sigui perquè no té capacitat per fer-ho, no li interessa o perquè els i les intèrprets no li permeten interposar-se en la seva

⁹ Va ser un director nord-americà d'origen ucraïnès que escrigué llibres teòrics sobre aspectes tècnics del cinema, com per exemple *On film editin* o *On screen Writing*.

pròpia feina, o també perquè la confiança mútua és absoluta. Per contra, també hi ha rodatges en els quals la situació es troba totalment a la inversa.

- El **desglossament**. És el procés de divisió de cada escena en números determinats de plans més o menys tancats, de durada variable, fixes o en moviment i fets des de diferents angles de visió. Per exemple, una escena no tindrà el mateix sentit si el pla* general que mostra la totalitat del decorat es troba al principi o al final. Si es troba al principi la seva funció serà totalment descriptiva, aportarà informació de manera objectiva sobre el lloc on es desenvoluparà l'acció. Si per contra aquest pla general es troba al final de l'escena, tindrà un poder dramàtic i majestuós, com una revelació d'un marc espacial fins aleshores pràcticament desconegut.
- La **llum**. Pot ser utilitzada com un element expressiu dotat de poder narratiu i expressió autònoma o, per contra, pot ser anul·lada i neutralitzada al servei d'una estètica menys expressionista. La directora o el director discutirà tots els aspectes relatius a la llum amb el director o directora de fotografia i li atorgarà més o menys iniciativa en aquest terreny.
- El **decorat**. Igual que en el cas de la llum, pot ser utilitzat com a expressió del món en el que viuen els personatges.
- La **distància focal**. És la distància que hi ha entre el centre òptic de la lent de l'objectiu i la superfície sensible anomenada focus. Les distàncies focals curtes (35, 28mm...) exageren la perspectiva i les distàncies i fan la impressió que els objectes o subjectes es mouen més de pressa si s'estan desplaçant en el sentit de la profunditat. Aquests tipus d'objectius són els anomenats grans angulars. Les distàncies focals llargues tendeixen, per contra, a aplanar la perspectiva i a alentir els moviments realitzats en el sentit de la profunditat. Aquests objectius, anomenats teleobjectius, se solen utilitzar per produir sensació d'opressió. Una modificació dels objectius de diferents distàncies focals durant el transcurs d'una pel·lícula, pot reforçar el sentiment de progressió del drama en un sentit determinat: cap a l'estretament i la concentració o, al contrari, cap a l'apertura i la dilatació.
- La **posició de la càmera**. Existeixen dues pràctiques oposades: col·locar inicialment la càmera d'acord amb un esquema predeterminat i demanar a

actrius i actors que interpretin i es desplacin en funció de l'enquadrament o bé fer treballar lliurement a actrius i actors, assajar els moviments i, a continuació, determinar el lloc de la càmera en funció a les seves interpretacions, amb el perill d'aconseguir un enquadrament menys harmoniós però també menys rígid.

- L' **angle de la càmera***. Existeix la posició frontal (a l'altura dels ulls de l'interpret) que aconsegueix una visió equilibrada del personatge. La resta de punts de vista capten l'acció i els rostres per sota o per sobre, creant efectes diferents segons l'angle escollit. Cadascuna d'aquestes variacions aporta un significat psicològic concret.
- L'**enquadrament**. És un element expressiu molt important que combina el lloc de la càmera i del objectiu amb el d'actrius, actors i objectes de l'escena. Els enquadraments poden ser fixes o mòbils, tancats o oberts.
- Els **moviments de càmera**. Adopten un significat o un altre depenent si es troben lligats al moviment d'una actriu o un actor dins del camp de visió, una font d'expressió inesgotable: si la càmera es belluga "per si mateixa" aporta una sensació de totpoderosa i de mirada sobirana; transmet la sensació antagonica si el que fa és "seguir amb la mirada" un subjecte o objecte en moviment.
- El **ritme**. És el temps que la directora o el director aconsegueix donar al conjunt de l'obra: interpretació d'actrius i d'actors, longitud i moviment dels plans, desplaçaments de la càmera... És el mitjà d'expressió més important i el més subtil. No sempre ha de ser trepidant per això; de vegades és una subtil alternança de passatges lents amb moviments frenètics. Evidentment, aquest ritme no es decideix definitivament en el rodatge: el muntatge, més o menys controlat per la directora o el director, pot remodelar-lo. No obstant, excloent el cas de ser un efecte voluntari i reivindicatiu com a tal, el ritme del muntatge (és a dir, el joc amb la duració dels plans) no pot contradir o ignorar el ritme intern dels plans rodats.

Etapas de la seva intervenció:

La direcció d'una pel·lícula comença, normalment, en el moment de l'elecció de l'argument. Posteriorment, la directora o el director s'encarrega del repartiment*, que en ocasions es tradueix en una font freqüent de conflictes entre la productora, que desitja actrius i actors famosos, i la directora o el director, que prefereix cares noves. També s'ocupa, juntament amb la directora o el director de fotografia, de preparar el disseny de decorats i de vestuari, així com també dels assajos de l'elenc. Sovint se solen inspirar en pel·lícules, fotografies o pintures prenent-les com a model del resultat que es desitja aconseguir.

Durant el rodatge, és probable que acabin apareixent els problemes comuns com són sobrepassar el pressupost, no complir el pla de rodatge*, baralles entre membres de l'equip, inclemències, problemes de producció... Cal afegir-hi, a més, les angoixes personals que provoca ser el centre neuràlgic de centenars de decisions i responsable d'una enorme empresa. Per aquests fets, no és pas estrany que la malaltia professional típica d'aquest/a professional sigui la úlcera gàstrica o intestinal i, de forma general, els problemes digestius, sense oblidar els trastorns del son.

El muntatge, integrat en la fase final de postproducció, és l'ocasió del/de la director/a per replantejar-se la seva feina i per deixar, sovint, que la muntadora o el muntador treballi sense la seva supervisió constant.

Al cap i a la fi, el paper de la directora o director de cinema consisteix moltes vegades a aportar un toc personal a un tema convencional, una vibració única que es convertirà en la personalitat de la pel·lícula. Evidentment, també les actrius i els actors hi juguen un paper important, però només el/la director/a pot aportar a la pel·lícula aquesta unitat i continuïtat indispensable.

3.2. DIRECTOR/A DE LA SEGONA UNITAT

En les pel·lícules d'acció que inclouen escenes exteriors amb persecucions, caigudes o efectes especials, normalment hi ha una persona que ocupa aquest càrrec. És una directora o un director "bis" que s'encarrega especialment de

dirigir aquest tipus de seqüències*, paral·lelament a la feina de la directora o del director principal que, des d'una categoria superior, es concentra en les escenes intimistes i psicològiques i a la direcció de l'elenc.

Les raons d'aquesta divisió de feina són, en principi, econòmiques: es pot guanyar temps ja que permet rodar la pel·lícula en dos o tres llocs a la vegada. Tot i això, també hi ha raons professionals: les escenes reservades a la segona unitat plantegen problemes tècnics particulars que s'allunyen dels coneixements propis de direcció.

3.3. PRIMER/A AJUDANT/A DE DIRECCIÓ

La seva funció és, com respon a la seva denominació, assistir a la directora o al director del rodatge a partir d'assumir tasques de gestió i de descarregar de preocupacions, en la mesura del possible, a la direcció. Per tant, ha de resoldre, sense perdre els nervis, els problemes, prendre decisions sense por d'enfrontar-se als errors. A més a més, aquest/a professional un individu i de retruc la pel·lícula; ha d'entendre l'esperit i les intencions desitjades per la direcció enlloc de realitzar mecànicament un projecte tal i com apareix al paper (guió literari o tècnic).

Normalment aquest/a professional no intervé en les fases posteriors al rodatge. La feina de preparació comença per una lectura atenta i repetida del guió. Si la confiança ho permet, pot aportar suggeriments o crítiques constructives. En aquestes primeres lectures, l'ajudant/a identifica els diferents decorats i les divisions importants entre escenes, que correspondran, més endavant, a canvis de localitzacions. Sobre tot, ha de realitzar l'anomenat desglossament de guió. Consisteix a fer l'inventari de tots els elements que apareixen en llegir-lo, per establir les disponibilitats respectives durant el rodatge: escenes que es desenvoluparan en el mateix decorat, intervencions de l'elenc, amb textos i figurants (especialment important per a la planificació de treball), attrezzo necessaris per a cada escena, vestuari previst (si s'ha de llogar o encarregar), peticions que s'han de transmetre als diferents departaments que intervenen en la pel·lícula, vehicles previstos, elements de decoració, efectes especials... En funció

d'aquest desglossament a partir de l'agrupació de les escenes per llocs i condicions necessàries, s'organitzarà el rodatge per fases de treball. Naturalment, aquest desglossament evoluciona amb les etapes successives a la preparació de la pel·lícula. Aquesta metodologia permet, entre d'altres coses, avaluar el temps de rodatge necessari per a cada seqüència i considerar els imprevistos climàtics o la complexitat de la preparació de la il·luminació.

En col·laboració estreta amb la directora o el director de la pel·lícula, el següent pas és elaborar un pla de rodatge que estarà, per descomptat, subjecte als reajustaments necessaris. Entre les atribucions de l'ajudant/a hi trobem també algunes localitzacions en exteriors, és a dir, s'encarrega de trobar els llocs i els decorats reals del rodatge, seguint les indicacions del guió o del/de la director/a. L'assistent/a realitza, d'acord amb la seva experiència, fitxes de localització, amb fotografies, direccions i dades variades dels llocs. També poden ser útils les investigacions documentals en llibres o en oficines de turisme. Els criteris per escollir un decorat són múltiples. No n'hi ha prou que s'adeqüi al guió ja que, a més a més, fa falta que ofereixi practicitat per al rodatge: mitjans d'accés, angles i punts de vista autoritzats per a la càmera...

Tradicionalment, l'assistent/a té un paper a desenvolupar en escollir el repartiment dels personatges, en especial si es tracta de papers secundaris, d'extres o de figurants. Per dur-ho a terme, és útil posar-se en contacte amb les agències d'actrius i d'actors, freqüentar les sales de teatre i de cinema, així com les classes d'art dramàtic. També sol ser aquest/a professional qui organitza la trobada entre el/la director/a i els/les intèrprets que han passat el procés de selecció, com també les possibles proves que en faciliten l'elecció.

Abans de començar el rodatge, l'assistent/a ha d'arribar més aviat que la majoria de professionals, per dirigir i supervisar la feina de tècniques i tècnics: elèctrics/ques, maquinistes, maquilladors/es, perruquers/es... A més a més, ha de rebre l'elenc, supervisar el maquillatge i vestuari estigui perquè estigui d'acord amb d'acordat, verificar que se saben el text, informar si hi ha problemes a les tècniques i els tècnics pertinents i reunir-se amb la directora o el director de producció per estudiar la situació.

Durant el rodatge, l'assistent/a s'encarrega majoritàriament de la supervisió tècnica: és el centre coordinació d'intervencions. Un transceptor portàtil, un telèfon o un sistema de senyals transmet la seva veu i les seves ordres a membres de l'equip de rodatge quan es tracta d'una presa que requereix la mobilització de molts elements en un gran espai. Supervisa el ritme del rodatge per informar a la directora o director dels avenços en la feina. El seu paper de suport, una vegada més, és transmetre a la directora o al director una sensació de seguretat. Quan la primera càmera està rodant, l'assistent/a pot vigilar els elements del fons de la imatge: comportament de la figuració, accions secundàries... amb la finalitat que la directora o director pugui concentrar-se en la interpretació d'actrius i d'actors principals.

3.4. SEGON/A AJUDANT/A DE DIRECCIÓ

Cada nit, després del rodatge aquest/a professional s'encarrega de redactar el full de servei del dia següent en que s'indica: el lloc en que es rodarà, quines escenes, a quina hora, amb quines actrius i quins actors, amb quina vestimenta i amb quins accessoris. Aquest full de servei és realitzat en funció del desglossament i del pla de treball, però també de l'evolució del rodatge, dels imprevistos apareguts. Aquest full de servei diari està redactat per què arribi a mans de cada membre de l'equip, això sí: després d'haver estat aprovat per l'oficina de producció. També és molt important que s'asseguri que cada membre de l'equip conegui l'hora exacta en què han d'estar al plató. Aquesta és una responsabilitat clau ja que qualsevol petit retard en la filmació a causa de la mala gestió del temps afecta negativament l'horari i el pressupost del dia.

Una vegada ha començat el dia de rodatge, ha d'assegurar-se que totes les actrius i actors estan a punt per filmar quan sigui necessari, fet que implica la coordinació dels requisits de transport, així com també horaris de maquillatge i de vestuari.

Ha de ser una persona amb una excel·lent capacitat d'organització i de planificació. Les habilitats comunicatives i interpersonals també són essencials, ja que han de tractar amb un gran nombre de persones, transmetre missatges i

donar instruccions de manera clara i concisa. Les actrius i els actors poden estar treballant sota pressió a l'hora d'aprendre's les línies del guió, per això és necessari que rebin un tractament amable en tot moment. Ha de ser una persona amb paciència i tacte, que sàpiga treballar eficaçment sota pressió.

Una altra de les seves tasques és la contribució en algunes localitzacions, secundàries o paral·leles. Durant el rodatge realitza viatges constants entre el plató i altres llocs, com l'administració, la reserva de vestuari, els camerinos, les sales de maquillatge, els llocs d'arribada de persones col·laboradores o de subministrament de determinats elements del rodatge.

3.5. SECRETARI/ÀRIA DE RODATGE

Per posar-nos en situació cal tenir present que aquesta professió actual prové de l'evolució de l'ofici de secretària particular de la producció (una feina només exercida per dones) que estava a disposició de la direcció, per ajudar a respectar la seva feina. En el cinema mut ja hi era present aquesta "secretària per a tot" que supervisava, a més a més, la continuïtat d'una manera distesa, tot i que aquesta tasca l'acostumava a dur a terme el muntador que s'encarregava ell mateix d'aquesta feina de verificació, abans que apareguessin especialistes.

La secretària o el secretari de rodatge d'avui dia intervé poc abans de començar el rodatge. Durant el rodatge, manté una relació necessàriament amb actrius i actors de vigilància. Entre les seves atribucions hi trobem, efectivament, controlar el text i anotar els canvis més significatius en els diàlegs; no per fetitxisme del guió, sinó perquè una rèplica o una paraula canviades en una presa podran no correspondre's amb una altra rèplica, adoptar un sentit diferent, provocar una repetició o un xoc malsonant de paraules. En cas que en el rodatge aparegui alguna escena de playback, en la qual l'actriu o l'actor canta i evoluciona sobre una veu pregravada, la verificació del sincronisme dels moviments dels llavis amb el cant és també una de les seves feines.

Sens dubte, la tasca de més responsabilitat i que pot tenir més repercussió directa en la pel·lícula projectada és la continuïtat. S'entén per continuïtat la rela-

ció continuada entre els diferents elements visuals presents als plans d'una filmació per tal que no es trenqui la il·lusió de seqüència ni la credibilitat de la narració¹⁰. La llista d'aspectes a tenir en compte és pràcticament inabastable:

1. Vestuari.
2. Pentinats: no han de variar de forma, les barbes no poden créixer ni minvar, s'ha de tenir en compte si el cabell està sec o humit...)
3. Accessoris: cigarretes, menjar, diaris... han de trobar-se exactament en el mateix estat, en el mateix lloc i ordenats de la mateixa manera.
4. Elements del decorat (construït o natural): en una escena de desplaçament en cotxe, un detall, un edifici... no poden aparèixer o desaparèixer en l'encadenament de dos plans.
5. Salts o canvis de llum entre dos plans suposadament successius.
6. Gestos d'encadenament entre dos plans: han de ser realitzats a la mateixa velocitat aparent, amb la mateixa mà o expressió.
7. Continuitat tècnica: encadenament satisfactori de dos tipus d'imatge, en funció de l'objectiu, del filtre*, del moviment de la càmera... dades que aquest/a professional ha d'anotar amb molta precisió.

Generalment, la secretària o secretari de rodatge disposa d'una setmana prèvia al rodatge per treballar en la preparació de la seva intervenció. El primer pas és anotar al seu exemplar del guió les seqüències i marcar amb subratllats de diferents colors i indicacions diverses els elements de gran importància. Realitza així un precontrol del temps: consisteix a "interpretar" la pel·lícula en veu alta, tenint en compte el temps necessari per les accions, les pauses... per cronometrar cada escena. Aquest cronometratge ha de donar una idea del que serà la pel·lícula després del primer muntatge i permetre a la directora o al director de producció avaluar la quantitat de pel·lícula necessària. De vegades comporta l'eliminació d'algunes escenes que allargarien massa l'obra.

Durant el rodatge, anota en un exemplar del guió la llista de plans rodats quan es filma la mateixa escena en continuïtat sota diferents angles de visió. Crono-

¹⁰Definició extreta de la correcció de l'examen PAU de Cultura Audiovisual del setembre de 2014.

metra mentre la càmera està rodant, anota les claquetes i marca les diferències entre cada presa (quant a la duració, la interpretació, la tècnica...) així com els veredictes espontanis que deixa anar la directora o el director de la pel·lícula (“és bona”, “el moviment del principi no és aprofitable”...) i que permetran destriar els plans útils dels que no acabaran apareixent en pantalla. Des de fa anys aquest càrrec compta amb l’ajuda de les *polaroids*: càmeres que imprimeixen la fotografia a l’instant i que permet conservar en evidència la disposició i l’aspecte final d’un pla. No obstant, no sempre és fiable pels colors. De manera artesanal, amb guixades en un quadern, i a partir de les fotografies, reuneix els elements i dades que li permetran redactar els següents informes de gran importància:

Informe de muntatge: Consisteix a anotar els plans rodats, amb les seves característiques particulars (tipus de pla: mitjà, primer pla, pla general...; objectiu utilitzat; moviments de càmera duts a terme; lloc on es troba localitzada la càmera, de la situació de l’elenc i del decorat), així com alguns elements importants pel muntatge: entrades i sortides de camp, direccions i angles de la mirada, moviments dels personatges...

Informe de producció: Consisteix a reunir les dades relatives al progrés de la feina: seqüències i plans rodats amb els diferents números de claqueta*, muntatge útil (és a dir, aproximadament la duració utilitzable per a la pel·lícula acabada), la porció del guió rodada (calculada en nombres de pàgines), el consum elèctric en quilovats, l’ús de vehicles o d’animals, la presència i el temps de treball d’actrius i actors (incloent els casos en què, tot i la convocatòria, no treballen). Aquest informe està destinat a verificar i a rectificar si és necessari la progressió del rodatge. S’ha de fer una recapitulació d’aquest tipus cada setmana de rodatge i una verificació general al final.

Informe horari: Consisteix a anotar minut a minut la gestió del temps, especialment les hores en les quals s’ha començat a assajar, a rodar, així com les invertides en muntar o recollir l’equip, etc. Aquest informe ha de permetre també defensar amb arguments i proves les causes d’un retard, si és el cas. En casos de malaltia o d’accident laboral, o de mort d’algun membre de l’equip, resulta molt pertinent.

A partir d'aquesta enumeració de tasques a dur a terme, podem deduir les qualitats que ha de posseir la persona que ocupi aquest càrrec: tenir bona memòria, rapidesa en l'observació i en les reaccions, el sentit de la lògica i el càlcul mental, esperit independent (conservar el cap fred en un clima curull de susceptibilitats)... Cal puntualitzar però, que no pot interrompre una presa, només pot intervenir entre presa i presa per a recordar el que estava previst. Durant molts anys aquesta ha estat, excloent la professió d'actriu, l'única possibilitat per a les dones d'accedir al món laboral del cinema.

3.6. DIRECTOR/A DE CÀSTING

En la fase de preproducció*, és la persona que ajudarà, tant la directora o el director com el/la productor/a de la pel·lícula a escollir l'elenc perfecte per a l'obra. Té la responsabilitat de trobar l'actriu o l'actor escaient per a cada personatge, basant-se en diversos factors com són: l'experiència, les habilitats, la reputació o la disponibilitat. Organitzen i realitzen entrevistes i audicions amb les candidates i els candidats a formar part de l'elenc. Per dur-les a terme de manera satisfactòria és precís que tingui un gran instint per captar el talent, conèixer un gran rang de professionals del sector i estar al dia de les cares noves que apareixen i les tendències canviants.

Aquesta professió requereix una excel·lent comunicació i habilitats interpersonals per a mantenir el contacte amb una àmplia varietat de persones: personal de la producció, agències i, evidentment, actrius i actors. Les habilitats de negociació i organització també són imprescindibles per acordar els honoraris de l'elenc i per acordar els terminis i les condicions dels contractes.

4. FOTOGRAFIA

La paraula fotografia prové de la combinació de les paraules angleses *photo* + *graphy*¹¹ que, a la vegada provenen del grec antic: **fōs** (φῶς) : significava brillar, en referència a la llum; **gráfein** (γράφειν): significava escriure o gravar. Per tant es pot afirmar que la traducció del grec seria “gravat de llum”.

4.1. DIRECTOR/A DE FOTOGRAFIA

És la autoritat tècnica abans de començar a gravar i exerceix una gran influència en la visualització cinematogràfica. És una professió creativa però en la qual són necessaris coneixements tècnics pel treball amb la càmera. La seva responsabilitat fonamental és la de col·laborar en la planificació, la composició dels enquadraments i en la il·luminació de cada pla. La bona cooperació simbiòtica entre aquest/a professional i el/la director/a provocarà un enriquiment mutu amb una creació única com a desenllaç. Les seves decisions poden ser molt influents en l'èxit o el fracàs de la pel·lícula ja que el seu àmbit d'acció intervé decisivament en les fases de preproducció, rodatge i postproducció:

Preproducció: Unes setmanes abans del rodatge es determinen els principis fonamentals de l'estructura de l'obra i s'escull l'equip tècnic i artístic que hi intervindrà. En aquest període, el guió tècnic es converteix en el principal punt de referència per a totes les persones integrants a l'equip. Durant el seu desglossament es tenen en compte els problemes a resoldre, així com també les diferents tècniques a utilitzar. Es mantenen nombroses converses amb el/la director/a sobre conceptes dramàtics i d'estil, possibles canvis, suggeriments sobre l'elenc... Paral·lelament, amb el departament de producció, es treballa el pressupost, el pla de treball, la selecció dels elements tècnics, etc. S'estudien també, amb el/la director/a del departament d'art, les diferents localitzacions, tant exteriors com interiors, així com la realització tècnica i artística dels decorats, el tipus i posicionament de les fonts de llum i també el concepte general del color.

¹¹ La fotografia fou anomenada així el 1839 per John Herschel.

En aquesta fase els i les professionals encarregades de la direcció, la direcció de fotografia i la direcció artística estudien les diferents possibilitats i consensuen la selecció final de les localitzacions. També duen a terme les primeres converses sobre planificació. El/la director/a de fotografia comença a treballar en el concepte de la il·luminació i determina l'hora adequada per rodar, en exteriors, cada seqüència en funció de la posició del sol i altres condicionants. Es prenen decisions sobre les càmeres, el material d'il·luminació i la maquinària. Es roden proves de vestuari, maquillatge i perruqueria. Es comprova el perfecte funcionament de la càmera sometent els objectius a tests precisos per verificar-ne el bon estat. En aquesta fase també es determinen els elements essencials que conformaran la pel·lícula: la durada, el clima i el ritme.

D'altra banda, la il·luminació és considerada l'aportació més important del/de la director/a de fotografia. La relació creativa entre llums i ombres, la seva direcció i posicionament, les intensitats i tipus de fonts lluminoses i el color proporcionen múltiples possibilitats creatives que afecten tant l'atmosfera dramàtica, emocional i estètica de cada seqüència, com el realçament dramàtic de l'elenc i el decorat. L'ús d'efectes cromàtics és una via per aportar dramatisme i emoció a una imatge. Alguns d'aquests efectes es poden aconseguir filtrant la llum o la càmera o tractant-ne el color a postproducció. Com a cap, el/la director/a de fotografia ha d'actuar com a mestre per la resta de l'equip i vetllar per què millorin la seva formació i avancin en la seva professió. Tan mateix, també assumeix la responsabilitat d'evitar que els costos del seu departament excedeixin el pressupost de forma imprevista.

Rodatge: Conjuntament amb el/la director/a de la pel·lícula estudien l'estructura de cada seqüència i decideixen des de quina perspectiva volen que l'experimenti la persona espectadora. També pacten si serà rodada en diversos plans ràpids o al contrari, si es narrarà la trama a partir de primers plans o plans generals.

Un dels principals problemes als que s'ha d'enfrontar la filmació és la continuïtat visual de les escenes, lligat sobretot al rodatge en exteriors. Tot i que sigui imperceptible per a l'espectador/a ja que la troba natural, sense continuïtat veu-

ria els plans d'una pel·lícula tal i com són: peces soltes gravades en moments diferents. Conservar aquesta continuïtat quan es roden plans successius, de vegades amb hores o inclús dies i quilòmetres de distància, és una feina delicada. Tot i que actualment els objectius i els sistemes d'il·luminació permeten dur a terme els rodatges en qualsevol moment, les variacions de llum segueixen creant en la pel·lícula canvis cromàtics. Per tant, té l'obligació d'utilitzar tots els mitjans disponibles (ajuda d'il·luminació artificial, filtres, etalonatge*...) per tractar de produir una imatge coherent, anomenada continuïtat de la llum.

Postproducció: Durant aquest període, que abraça les fases del muntatge, realització d'efectes especials i la sonorització, la seva presència acostuma a ser ocasional. Entrarà en acció just abans de la difusió de les còpies de les pel·lícules a les sales d'exhibició. La seva tasca consistirà d'ajustar el color i la lluminositat de cadascun dels plans de tota l'obra de manera que, tot i que hagin estat rodats a diferents indrets en diferents circumstàncies, el pas d'un a l'altre sigui fluid i sense errors de continuïtat lumínica. Aquest procés s'anomena etalonatge i durant en el cinema analògic es duia a terme mitjançant processos fotoquímics. En el cinema digital actual, el retoc del color és indispensable per garantir la qualitat del resultat final, per aquesta raó s'utilitzen programes de correcció del color molt específics que proporcionen tots els controls necessaris sobre la percepció del color, subjectiva a l'ull humà.

En aquesta fase encara s'està a temps de prendre algunes decisions creatives que variïn els filtres de color o les intensitats de la llum. La seva intervenció pot incloure, a més a més de l'etalonatge, la supervisió del rodatge d'efectes especials o maquetes, que són sovint duts a terme per un segon equip. La seva última actuació consisteix a donar el vistiplau final a l'obra realitzada.

4.2. CÀMERA O OPERADOR/A DE CÀMERA

Després que el o la directora i el o la directora de fotografia hagin assajat i fixat les preses, aquest càrrec s'ocupa de decidir, juntament amb el/la director/a de fotografia, la posició que mantindrà la càmera a l'hora de gravar i quines lents i quins equipaments de suport utilitzar. El seu paper també és posar en marxa i

detenir la càmera, així com també determinar l'enquadrament, generalment mirant a través del visor. Aquest enquadrament depèn no només de l'objectiu que s'utilitzi sinó també del lloc on es troba la càmera i la seva inclinació fixa o variable. Aquest/a professional ha de comprovar que no hi hagi cap error tècnic durant la presa* (un desenfocament, moviment bruscat, error d'algun actor o actriu, l'aparició d'algun element indesitjable al pla com ara un micròfon, un focus* o algun membre de l'equip) que exigeixi una nova presa.

Actualment, mentre es grava, el/la director/a, el/la director/a de fotografia i també altres tècnics o tècniques com el secretari o la secretària de rodatge o les persones encarregades del so poden veure les imatges que es roden de la realitat en una pantalla al mateix temps que el o la càmera. Un gran avenç que ha facilitat immensament la feina, ja que en un inici era molt complicat veure el que captava la càmera i com ho captava. Amb les càmeres analògiques, a principi de segle, se solia mirar a través de la pròpia pel·lícula (que en aquells moments era transparent) per poder entreveure les imatges gravades amb la condició que el o la càmera havia d'acostumar la vista a la foscor sota un drap negre. Aquest sistema però, es va convertir en impossible quan les emulsions, per iniciativa de les i dels fabricants, passaren a ser opaques a partir d'un revestiment protector. Els i les càmeres que volien, no obstant això, mirar la imatge havien d'entrenar-se a veure com els gats i es protegien molt l'ull destinat a treballar, duent-lo sempre tancat o amb ulleres de soldador amb un vidre tapat. Aquestes condicions tan difícils van accelerar la invenció del sistema de visor reflex al voltant dels anys 40 que utilitzava un joc de miralls per reflectir la llum i que permetia d'aquesta manera poder vigilar de forma clara i lluminosa la imatge rebuda per l'objectiu.

Per realitzar un enquadrament, el o la càmera té un marge d'intervenció propi que es pot establir o adaptar al seu gust i personalitat. En general, aquest marge es veu limitat per diferents factors: d'una banda, les peticions més o menys precises del/de la director/a, que pot donar-li com a guia un guió il·lustrat, un guió tècnic molt precís o un croquis que mostrin el lloc que ocuparan les actrius i els actors en l'enquadrament; d'altra banda, hi ha condicionaments tècnics, com ara la girafa de l'operador/a de so o la seva ombra, que cal mantenir fora

del camp de visió, els focus que no han de molestar, els membres de l'equip escampats per l'espai, els reflexos dels miralls... Per tant, els límits de l'enquadrament, inclús quan aquest és fix, són forçosament aproximats ja que ha de tenir en compte per avançat els talls i les modificacions de format que poden sofrir la imatge en la projecció. Per últim, la imatge que està enquadrada és mòbil i es desplaça, fet que comporta i exigeix una adaptació.

En alguns rodatges, sobretot anys enrere, el/la director/a de fotografia també s'ocupava d'aquest càrrec. De vegades, fins i tot, pot ser el mateix director o directora de la pel·lícula qui dugui a terme aquestes funcions, deixant la il·luminació en mans del/de la director/a de fotografia. En altres tipus de rodatges el paper del o de la càmera està molt més definit: només s'ocupa de l'enquadrament i ningú pot fer-ho en lloc seu. En aquest cas, està sota les ordres de la de fotografia i, per suposat, pel director o la directora de la pel·lícula.

Finalment, el o la càmera conserva el privilegi, que és també una gran responsabilitat, d'interrompre una presa si considera que no és bona per la raó que sigui. A més a més de seguir les ordres del/de la director/a de fotografia i el/la director/a i de mantenir-se en contacte amb el o la maquinista així com també amb els/les altres caps de departaments, el o la càmera és responsable del primer/a i del segon/a ajudant/a de càmera.

El o la càmera necessita habilitats tècniques avançades combinades amb les capacitats creatives. Les capacitats tècniques inclouen el coneixement de tots els sistemes de càmeres, de lents i d'equips de suport de la càmera així com també sistemes d'enfocament* remot, transmissors de vídeo, receptors i de qualsevol altre equip habitualment utilitzat, per poder aconseguir exactament el resultat desitjat. Cal afegir-hi un bon sentit de la composició visual, de la perspectiva i del moviment, que es desenvoluparà a partir de la seva coordinació física i de la seva força. A més de la capacitat de combinar la creativitat amb les habilitats tècniques, cal que es fixi en els petits detalls i que posseeixi unes habilitats de comunicació efectives ja que forma part d'un equip i el treball en grup és primordial.

4.3. AJUDANT/A DE CÀMERA O FOQUISTA

La seva responsabilitat principal és l'enfocament, una activitat d'enorme precisió en què està en joc tota la pel·lícula. No decideix l'enfocament mirant a través de les lents sinó que ho fa a partir d'un conjunt de marques complexes col·locades al voltant del mobiliari durant els assajos amb l'elenc i s'hi sumen els seus instints i experiència. Com a resultat s'obté la determinació de les distàncies focals.

S'ocupa també del diafragma i dels objectius. En cas d'emprar zoom, fa variar la distància focal a mà o accionant un motor. També instal·la els objectius i els filtres. Acostuma a arribar al lloc de rodatge abans que el/la director/a, el/la director/a de fotografia i del o la càmera per assegurar-se que la càmera i totes les lents requerides estiguin preparades per a la gravació. Després de cada dia de rodatge neteja l'equip i l'empaqueta per tenir-lo preparat el dia següent. Per verificar la netedat interna de la càmera i de la finestra de l'objectiu utilitza un esprai d'aire comprimit, destinat a desallotjar els corpuscles intrusos. Finalment, s'ocupa del manteniment general de la càmera i del seu funcionament en les condicions atmosfèriques més difícils.

La persona que ocupa aquest càrrec és generalment sol·licitada pel director/a de fotografia o el/la càmera i treballa de forma independent. Aquesta professió pot ser físicament exigent ja que acostuma a ser necessària una bona capacitat de resistència, força, agilitat i velocitat. A més a més, per calcular les distàncies focals, fa falta una bona vista i capacitat per jutjar amb precisió les distàncies i prestar atenció als detalls.

L'ajudant/a de càmera acostuma a treballar portant sempre a prop una gran bossa on hi duu el material necessari en un rodatge:

Per fer senyalitzacions o marques utilitza:

- Cintes de càmera blanques, negres i d'altres colors: Marquen al terra la posició on s'han de situar actors i actrius o també per marcar maletes d'òptica, accessoris... seguint un codi de colors.

- Cinta de pintor: També s'utilitza per fer marques al terra o en alguna paret especial. Aquesta cinta, però, no és tant permanent com l'altra ja que és més fàcil de treure.
- Retoladors: D'aquells utilitzats per escriure en una pissarra ja que són fàcils d'esborrar. S'utilitza tant per fer marques com per a la claqueta.
- Esponja de maquillatge: Utilitzada per esborrar la claqueta.
- Retoladors permanents: Són ideals per als dies de pluja per evitar que les marques d'enfocament s'esborrin.
- Llapis: Per fer marques d'enfocament, zoom, esbossos...
- Llapis greixós: Per fer marques d'enfocament o de zoom sobre la pantalla del monitor per buscar un enquadrament concret.
- Guixos de colors: Per fer marques de posicions d'actors i actrius sobre superfícies en les quals utilitzar cinta americana o de pintor deixaria empremta.

Eines i materials de protecció:

- Funda de càmera impermeable: S'utilitza per cobrir les càmeres durant les pauses dels àpats per evitar pols, pluja... Acostumen a ser platejades per fora per tal de reflectir la llum i evitar els excessos d'escalfor.
- Tela negra: Per cobrir qualsevol accessori o càmera. Quan s'està gravant en un exterior i es vol comprovar alguna imatge gravada és probable que el sol enlluerni o impedeixi la bona visió de la presa a través del monitor. En aquests casos, la tela negra serveix per cobrir el monitor i el cap de la persona que vol mirar la imatge i així facilitar la visibilitat.
- Funda de plàstic impermeable: Per cobrir trípodes, carros de càmera, maletes i accessoris en generals.

Eines utilitzades per a la neteja:

- Líquid neteja-òptiques: Per netejar lents.
- Paper neteja-òptiques: S'hi aplica a sobre el líquid per netejar les lents sense que quedin molt amarades.
- Draps de microfibra: S'utilitzen sense líquid.
- Aire comprimit: Per netejar la pols o les restes orgàniques variades d'òptiques, càmeres i accessoris en general.

- Pinzell o brotxa: Per treure la pols i les restes orgàniques de qualsevol accessori, càmera o trípod. L'ideal és tenir-ne un parell exclusivament per a la càmera i un de més gran per a trípodes i accessoris.

Eines per a la subjecció i l'estabilitat:

- Calls de fusta: Per estabilitzar la copa de la càmera o la mateixa càmera al terra.
- Pincas metàl·liques i de fusta: Per subjectar papers, cables, la tela negra sobre el monitor...
- Mosquetó: Per assegurar la càmera, el trípod o els accessoris així com també s'utilitza per a la pujada i baixada de materials en altura.
- Brides tant de plàstic com de metall
- Veta adherent

Eines diverses:

- Navalla multiusos: Ideal per a qualsevol reparació petita.
- Tornavís amb puntes intercanviables: Segons la càmera o l'accessori per collar o desenroscar un cargol.
- Martell lleuger: Per clavar claus, desbloquejar accessoris...
- Martell de goma: Pel mateix que el martell anterior però en àrees més delicades com pot ser la muntura d'una càmera, metalls...
- Cúter
- Clau anglesa: Especial per collar o afloixar rosques de diferents mides.
- Tisores
- Joc de claus Allen
- Llanterna
- Metre o decàmetre: Per mesurar l'enfocament. El metre s'utilitza per a distàncies curtes (entre un i tres metres) mentre que el decàmetre és per a distàncies llargues.
- Mesurador làser: Per mesurar les distàncies llargues de forma ràpida en un rodatge, tant en un espai exterior com en un d'interior.

- Oli per untar amb greix: Utilitzat, per exemple, sobre parts metàl·liques que no llisquen com ho haurien de fer.
- Oculars: Són peces que serveixen com a suport de l'ull sobre el visor de la càmera. Es canvien cada dos o tres dies per temes d'higiene.
- Piles: Per als fotòmetres, calculadores, mesuradors làsers, transceptors portàtils...
- Esprais per matisar: Serveixen per evitar reflexos d'objectes en la imatge.

4.4. AUXILIAR DE CÀMERA, SEGON/A AJUDANT/A DE CÀMERA O CLAQUETISTA

És qui ajuda a l'ajudant/a de càmera en la posició i el moviment de la càmera i és responsable de carregar i descarregar els xassissos per a les càmeres, canviar i carregar les bateries de les càmeres, canviar les lents, utilitzar la claqueta, omplir i arxivar tota la documentació de la càmera. Treballa amb estreta col·laboració amb l'ajudant/a de càmera i supervisa els i les aprenents de càmera, si n'hi ha.

Durant els dies o setmanes de rodatge comença a treballar aviat als matins, descarregant, organitzant i preparant tot l'equip de les càmeres per al dia de treball. Durant els assajos marca les posicions de les actrius i dels actors a fi que l'ajudant/a de càmera pugui calcular la distància focal i els canvis d'enfocaments.

L'auxiliar de càmera també s'acostuma a anomenar claquetista ja que és qui s'encarrega d'utilitzar la claqueta, una eina que permet identificar en un rodatge els plans d'una pel·lícula per tal d'assegurar la sincronització del so i de la imatge en postproducció. La seva funció és col·locar-se davant de la càmera quan aquesta ja està rodant per facilitar la tasca del muntatge a partir de les dades que queden gravades i també serveix per sincronitzar les imatges amb els sons posteriorment ja que abans de retirar la claqueta del camp de visió de la càmera l'auxiliar produeix un soroll sec colpejant la barra articulada contra la vora superior de la claqueta. El nom de claqueta, precisament, prové de l'onomatopeia d'aquest "clac". Durant la postproducció, es busca en la imatge

el moment precís en què la barra colpeja la vora i també es localitza en la gravació de so, paral·lelament, el soroll generat en aquell concret instant. La coincidència d'ambdós punts fan possible la sincronització de la imatge i el so que han estat enregistrats per separat. Quan es dóna el cas que és impossible, en una presa, fer claqueta al començament de rodar-la, es fa al final d'aquesta col·locant-la del revés. Les dades que han de constar en una claqueta en qualsevol rodatge són el títol de la producció, el nom de la persona directora i el de la directora de fotografia, la data, el número de seqüència, el número de pla i el número de la presa.

4.5. AUXILIAR DE VÍDEO

És la persona que s'ocupa de l'enregistrament simultani en vídeo de les imatges captades per una càmera electrònica incorporada al visor d'una càmera cinematogràfica perquè l'equip de rodatge* pugui visionar-les a través d'un monitor. Abans de començar la filmació, el seu paper és comprovar la compatibilitat del seu equip, que inclou el sistema de so preenregistrat, la unitat de gravació, els carros, les bateries i els monitors externs, amb les càmeres per gravar la pel·lícula. El primer dia de gravació arriba al lloc de rodatge a la mateixa hora que l'equip de càmera i comprova el seu equip per tenir-lo preparat. Al final de cada dia de rodatge el director o directora acostuma a comprovar els vídeos gravats immediatament. L'auxiliar de vídeo ha d'assegurar que totes les imatges s'han emmagatzemat cautelosament en el disc dur i que el seu equip està empaquetat i llest per usar-lo el dia següent.

Evidentment, és primordial que tingui coneixements especialitzats de vídeo, d'equips de reproducció de vídeo i de cables (tant de vídeo com d'audio). També ha de tenir una comprensió bàsica de les càmeres de cinema i la il·luminació, així com també dominar la informàtica i posseir la llicència administrativa per conduir vehicles.

Aquest càrrec l'ha d'ocupar una persona amb bona capacitat de concentració durant llargs períodes de temps i d'estar extremadament alerta amb la finalitat de monitorar tota l'acció i mantenir l'equipament durant tot el rodatge.

També és escaient que sigui una persona amb iniciativa i capaç de treballar en equip i, per tant, tenir una bona capacitat comunicativa i habilitats interpersonals. Convé no oblidar que és necessari que conegui a la perfecció els requisits de la legislació i els procediments pertinents en matèria de salut i seguretat.

4.6. FOTO FIXA

És la persona que obté fotografies fixes que evoquin l'art del moviment relatives a una obra cinematogràfica. Aquestes fotografies poden tenir dos usos: l' intern i l'extern.

- L'ús **intern** està dirigit a la producció: conservar una evidència de cada pla filmat per als arxius de la pel·lícula, per a la continuïtat entre plans i, en definitiva, com a testimoni que es pugui consultar en cas de problema.
- L'ús **extern** va dirigit a la publicitat i a la promoció de l'obra: s'escullen algunes d'aquestes fotografies i s'envien a la premsa o bé van dirigides a ser penjades a l'entrada dels cinemes.

En principi, es tracta d'imitar el clima de la pel·lícula i reproduir-ne la il·luminació exacta, així com també l'enquadrament. Aquesta reproducció exacta no és tan fàcil com sembla ja que la càmera de cinema i la màquina de fotografiar tenen diferents òptiques, diferents temps d'exposició i, per tant, també diferents resultats.

Si les fotografies es duen a terme al mateix lloc de rodatge s'acostumen a fer entre dues preses, per evitar així desconcentrar el personal (aquest càrrec pot arribar a ser considerat una intrusió i fins i tot un destorb, en certs rodatges). En altres casos es decideix convocar actrius i actors a estudis fotogràfics i, sobre un fons neutre, imiten gestos propis dels seus personatges. La fotografia fixa té la complicació de trobar el punt d'equilibri entre la postura i la instantània: la primera semblaria estàtica i la segona podria caure en la ridícula pel seu caràcter de foto detinguda.

La professió de foto fixa, com a ofici reconegut, data del 1918 (fins aleshores les fotos les feien operadors/es de càmera amb les persones que els feien

d'ajudants) i als Estats Units d'Amèrica va arribar a tenir el seu propi sindicat a finals dels anys 20. La fotografia de plató es va convertir en un art enormement refinat, tot i que de vegades aquestes fotos siguin moderadament enganyoses: retocades segons l'ideal acadèmic o estètic i amb una exageració de l'atmosfera de la pel·lícula.

4.7. MAQUINISTA

És la persona encarregada del desplaçament del material en un rodatge. Acostuma a treballar en un equip de maquinistes sota la direcció del/ de la maquinista en cap.

La funció d'aquest equip és instal·lar, col·locar i manipular, d'acord amb els desitjos de la direcció i la direcció de fotografia de l'obra, la càmera i els seus accessoris com per exemple muntar els diferents suports de la càmera (trípodes) i instal·lar els sistemes originals de transport de càmera adaptats a les condicions espacials del rodatge (estibar la càmera sota el casquet d'un avió, en una barca o en un carro de cavalls). Així mateix, també transporten i instal·len determinades estructures de fusta, plàstic metall... destinades a col·locar els dispositius d'il·luminació. Transporten també el decorat o mobles necessaris cap al rodatge. La persona que ocupa el càrrec de cap de maquinistes, a més a més de coordinar l'equip, és la responsable de la solidesa i la seguretat de les instal·lacions en les quals és probable que s'hi enfilin més d'una persona, així com també s'encarrega de comunicar-se amb altres caps de tècnics.

L'ofici de maquinista és un dels més antics. Procedeix directament de l'òpera i del teatre, on ja existien antigament maquinàries destinades a canviar els decorats, a l'aparició d'efectes o fenòmens meravellosos, etc., fet que comportava l'exigència d'una sèrie de manipulacions que es realitzaven (i se segueixen duent a terme en l'actualitat, amb sistemes evolucionats) durant les representacions mateixes. A l'aparició del cinema, en els primers platós, els maquinistes (no hi havia dones ocupant aquest càrrec) tenien sota la seva responsabilitat, entre d'altres, la de manipular els telons pintats que constituïen els primers decorats així com també la de muntar-los. Poc a poc la professió de maquinista de ro-

datge s'ha anat diferenciant de la de muntador/a de decorat, per consagrar-se únicament a la instal·lació de l'equip.

4.7.1. Maquinista de tràveling

És el/la maquinista que posseeix l'especialització en la realització de tràvelings*: tècnica de filmació que consisteix a desplaçar la càmera que va muntada sobre un suport en moviment¹².

El seu paper doncs consisteix a espitjar, si s'escau amb l'ajuda d'altres maquinistes, la grua o el carro de tràveling per realitzar determinats moviments de la càmera, o també d'accionar els braços articulats que serveixen per elevar-la o fer-la descendir. En aquests casos, la imatge final en la pantalla tindrà la fluïdesa i el ritme del moviment propi del/de la maquinista (que ha d'estar correctament sincronitzat amb el desplaçament de l'actriu o l'actor), raó per la qual el seu paper és fonamental. La instal·lació prèvia d'un sistema destinat a guiar la trajectòria del carro de tràveling és també, per descomptat, responsabilitat seva. Cal que vigili que la superfície per la qual es desplaçarà el carro sigui plana o que els carrils es trobin ben alineats per evitar irregularitats o salts durant el trajecte.

Per desplaçar fàcilment la càmera, el primer sistema ideat fou el *carrello*¹³: un carro que era espitjat per una superfície de fusta i sobre el qual es col·locava la càmera. Aquest sistema va suposar un canvi d'actitud respecte la lògica visual present fins aleshores en el cinema. Més tard van aparèixer les grues gegantines dels estudis, que de vegades necessitaven deu o dotze maquinistes perquè es moguessin, que van evolucionar a grues motoritzades i automatitzades teledirigibles (que són molt utilitzades en els rodatges actuals). Al cap d'uns anys va aparèixer el pop amb rodes*¹⁴: una petita grua sobre un carro que permetia elevacions de fins a dos metres d'altura i podia suportar a sobre fins a tres persones, i més tard es va crear l'estabilitzador d'imatges* o steadicam*.

¹² Definició extreta del DIEC (Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans).

¹³ Va ser inventat per Segundo de Chomón que era l'encarregat de la filmació de maquetes, dels efectes lumínics i especials, dels principals processos de revelat i positivat i també dels moviments de càmera de la pel·lícula *Cabiria* (1915) dirigida per Giovanni Pastrone.

¹⁴ Un invent disenyat pel maquinista nordamericà Maurice Rosen que l'anomenà *tripod Dolly*.

En definitiva, s'han buscat sistemes que facilitin el transport de la càmera i permetin la realització de l'efecte visual desitjat en pantalla.

4.8. GRUP D'ELÈCTRICS/QUES

És el conjunt de persones tècniques en l'electricitat que s'ocupa del material elèctric en general i en particular dels focus ja que la il·luminació, en un plató, utilitza la major part del corrent consumit. Les seves responsabilitats varien segons la grandària de la producció cinematogràfica i el nombre de tècnics/ques de l'equip. Són les persones que representen la companyia que els contracta, tot i que n'hi hagi també moltes que treballen per lliure un cop ja s'han creat una bona reputació en la indústria del cinema. El seu paper és clau per a la il·luminació de la pel·lícula ja que són qui duran a terme la idea d'il·luminació acordada per la direcció i la direcció de fotografia.

Durant els dies de rodatge han de tenir preparat l'equip d'il·luminació abans que comenci la gravació i acostumen a fer proves prèvies d'il·luminació per tal de detectar incorreccions de funcionament o amb la finalitat de plasmar lumínicament la idea que té en ment la directora o el director de fotografia. Per fer-ho, és necessari que posseeixin uns extensos coneixements tècnics: informen de quin serà el millor moment del dia (en cas que es rodi en exteriors), escullen la gelatina*: un revestiment de plàstic que s'enganxa a llums o finestres per tal d'aconseguir l'efecte desitjat, i de quin color cal que sigui. També recreen escenes que transmeten informació sobre l'espai on representa que està localitzada quan en realitat tot és obra de la il·luminació, com per exemple el parpel·leig de les llums, que pot recrear l'ambient de dins d'un metro o d'un llarg viatge en tren. Per aquest mateix motiu, el seu paper no finalitza una vegada ja ha començat a gravar la càmera: si la llum ha de variar durant una presa, han de controlar-la a temps real accionant reòstats (dispositius que permeten buidar la resistència dins d'un circuit elèctric segons la voluntat) i resistències; així com també duen a terme els efectes especials acordats, com per exemple l'aparició d'un llamp.

En finalitzar el dia de rodatge, s'han d'assegurar de mantenir l'equip d'il·luminació en bon estat de funcionament i net.

Hi ha algunes elèctriques o elèctrics que s'encarreguen de controlar les bombetes i els altres articles consumibles com plantilles o filtres que es col·loquen sobre els llums per crear efectes. Paral·lelament, n'hi ha que són responsables de col·locar els llums durant el rodatge.

És primordial que aquests/es professionals puguin treballar en alçada còmodament. Aquesta professió és físicament molt exigent ja que requereix tant resistència com agilitat i força. A més a més, també cal que siguin capaços de treballar amb rapidesa i precisió. Com que acostumen a viatjar durant llargues distàncies per transportar l'equipament necessari per als rodatges, un dels requisits per ocupar aquest càrrec sol ser el carnet per conduir vehicles i se sol especificar la llicència per conduir camions de diverses mides.

En les produccions molt petites hi pot haver només una persona que ocupi aquest càrrec i que treballi amb el/la càmera. En canvi, en les produccions més grans, els equips poden arribar a ser considerables. Per tant, la flexibilitat i la capacitat de treballar en equip són primordials. A més a més, el grup d'elèctrics/ques i el de maquinistes han de treballar colze a colze i compartir les feines de manipulació del material. Les normes sindicals nord-americanes preveuen un repartiment rigorós de les tasques, que està prohibit transgredir.

Les elèctriques i els elèctrics treballen sota les instruccions de la/del cap d'elèctrics/ques.

4.9. CAP DEL DEPARTAMENT ELÈCTRIC

És la persona que coordina les actuacions del grup de tècnics/ques en electricitat. A més a més, quan cal equipar un indret exterior a un plató amb una instal·lació elèctrica, acompanya abans del rodatge la directora o el director i la persona encarregada de la direcció de fotografia a les localitzacions exteriors per buscar-hi les fonts d'electricitat necessàries. Per dur-ho a terme, necessita realitzar una estimació de la potència elèctrica en quilovats, o en desenes de

quilovats, que exigirà l'escena. També ha de preveure els suports que s'hauran de portar o construir, si és necessari, per subjectar els focus.

És important que aquest/a professional tingui en compte diversos aspectes a l'hora de dur a terme la seva instal·lació elèctrica. Per exemple, pot donar-se el cas que el lloc destinat a executar el rodatge exigeixi conservar la seva funció actual (circulació de vehicles o de persones, culte, treball...) i en aquests casos acostuma a ser necessària una gran quantitat de cables, de vegades centenars de metres, per a muntar-hi connexions a distància. Les condicions elèctriques locals (corrent contínua o alterna) així com també els sistemes de cablejat propis de cada país o regió, poden exigir una tècnica de connexió diferent. En cas que no hi hagi en el terreny cap font d'energia suficientment potent o resulti impossible connectar la xarxa, el grup d'elèctrics/ques han de portar grups electrògens.

Als Estats Units d'Amèrica, aquest càrrec acostuma a tenir més responsabilitat que el seu equivalent europeu ja que, a més a més d'ocupar-se de l'electricitat, dissenya la instal·lació i la col·locació dels focus després d'haver realitzat un primer esbós de la il·luminació, que serà completada i perfeccionada posteriorment pel director o per la directora de fotografia.


Els i les caps d'elèctrics/ques, com els/les caps de maquinistes, escullen el seu propi equip: professionals amb qui sovint ja han treballat en altres obres anteriorment.

4.10. ADJUNT/A DEL/DE LA CAP DEL DEPARTAMENT ELÈCTRIC

Designa una figura vinculada a l'estructura professional de l'àmbit cinematogràfic pròpia dels Estats Units d'Amèrica on l'anomenen *best boy* o *best girl*. És l'ajudant/a personal del cap o la cap del departament elèctric que s'encarrega de coordinar la feina, mantenir el contacte entre la producció i el plató i dur el pla de treball del personal elèctric contractat.

CAPÍTOL 2n

TERMINOLOGIA CINEMATogrÀFICA

El cinema a Catalunya és una de les activitats que més repercussió té als nostres mitjans de comunicació. A més, compta amb la infraestructura pública de l'*Institut Català de les Empreses Culturals* (Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya) i també amb l'entitat pública, sense ànim de lucre, *Acadèmia de les Arts i les Ciències cinematogràfiques catalanes*. A Catalunya, hi ha certàmens o festivals (com el de cinema fantàstic de Sitges o el REC de Tarragona) i una televisió pública () molt activa en la potenciació de les nostres indústries audiovisuals.

En relació amb el tema que ens ocupa, hi ha l'*Estudi estadístic de la direcció de cinema a Catalunya*, elaborat per l' Observatori de la Producció Audiovisual de la Universitat Pompeu Fabra. Aquest treball assenyala, entre moltes dades, que a Catalunya, entre els anys 1990 i 2014, 801 cineastes van dirigir 1.227 produccions de cinema. En aquest període de 24 anys, 601 d'aquest cineastes van dirigir únicament una sola pel·lícula, mentre que 57 van superar el nombre de tres obres dirigides. Entre el 2010 i 2014 van debutar en la direcció 201 cineastes.

Considero que aquestes dades mostren una gran eventualitat en la direcció cinematogràfica o una escassa consolidació laboral i productiva en un context històric de forta crisi. També cal destacar que aquesta estadística es refereix a 700 homes i 101 dones i que no hi ha dones cineastes amb més de 8 films de producció catalana en aquest gairebé quart de segle.

En aquest període, el 40% dels cineastes han nascut a Catalunya i, si ens cenyim a les persones que hi han realitzat la seva òpera prima, el percentatge puja al 59% nascudes al nostre país. Entre 2005 i 2009, es va produir el nombre més elevat de debutants (215), triplicant el nombre de produïts en el quinquenni anterior (73 debuts). Dels 570 cineastes debutants a Catalunya (tant els que ho van fer abans de 1990 com els que ho han fet en el període estudiat),

255 han dirigit habitualment obres en règim de coproducció amb la resta de l'estat o amb l'estranger. Per tant, hi ha una convivència amb els idiomes de més incidència demogràfica. Aquestes dades reflecteixen les dificultats que pot trobar el català en la indústria cinematogràfica global, tant a nivell de consolidació laboral com de disponibilitat de recursos o, simplement, per la competència i la influència dels cinemes americà i anglès. En aquest context, el desenvolupament i la normalització del català són molt dificultoses i això, evidentment, encara afecta més la normalització d'una terminologia cinematogràfica en català.

En aquest camp laboral, la nostra llengua és una llengua d'arribada** i no genera la creació de vocabulari d'una manera tan àgilment i ràpida com en l'anglès, ni es troba en una posició tan consolidada como la cultura anglosaxona. Així, el català inverteix més temps i esforços a consolidar una terminologia pròpia. En primer lloc, sempre s'hauria de buscar una forma genuïna o formes alternatives en la llengua d'arribada. Si això no fos possible, s'optaria per l'adopció** o l'adaptació**, a diferència d'altres llengües d'arribada que no es preocupen tant per l'ús de les formes pròpies, sinó que es decanten per l'ús del calc** dels termes en les llengües de partida** (l'italià n'és un exemple¹⁵).

Aquesta és una de les qüestions a resoldre de cara al futur. Cal tenir present que el català és una llengua que sobreviu en un context sociopolític advers, al qual s'ha d'afegir la prevalença anglosaxona en el món audiovisual. És d'agrair, per tant, la presència d'una àrea temàtica de comunicació audiovisual en el portal TERMCAT, tot i que encara hi ha molt camí per recórrer.

¹⁵ Tal i com s'observa a l'Annex 6, molta de la terminologia cinematogràfica italiana són manlleus adoptats de la terminologia anglesa.

5. LA TERMINOLOGIA

La seva funció principal¹⁶ és la representació i la transferència del coneixement entre especialistes que empen un llenguatge d'especialitat en el seu camp. L'estandardització és considerada necessària per evitar els perills comunicatius de l'ambigüitat. D'aquestes ambigüitats lingüístiques una de les més perilloses és la sinonímia, que pot traduir-se en una pèrdua de claredat i de precisió. Bàsicament, genera una confusió pel fet d'insinuar diferents continguts conceptuals. Per aquesta raó, una de les tasques principals de l'estandardització consisteix a assignar una designació única a un concepte establert i delimitat.

Definir la terminologia suposa interrogar-se pel seu objecte d'estudi i per la relació que manté amb altres disciplines.

La terminologia és una interdisciplina¹⁷ que posseeix unes bases teòriques delimitades i un objecte d'estudi definit. Així mateix, es compon d'una vessant teòrica i una vessant aplicada. La seva vessant teòrica respon a un model determinat que coincideix, en part, amb el de la lingüística, el de la lexicologia, el de la morfologia i el de la semàntica lèxica. Per aquesta mateixa raó es classifica com una disciplina deutora d'altres matèries de les quals n'adopta determinats fonaments. Aquest fet no comporta, però, que no sigui una disciplina original, ja que reconfigura aquests fonaments construint un espai propi i diferenciat dels altres camps científics, amb un mètode propi. En conclusió, la terminologia és l'estudi de les nocions pròpies dels llenguatges d'especialitat** i les seves denominacions.

5.1. DIFERÈNCIES ENTRE TERMINOLOGIA I LINGÜÍSTICA

al deixar clares les diferències entre la terminologia** i la lingüística ja que, tot i que ambdues s'ocupin de l'estudi del llenguatge, es diferencien tant en la teoria com en la pràctica. Quant a la **vessant teòrica**, la terminologia se'n diferencia

¹⁶ Considerada per la TGT (Teoria General de la Terminologia).

¹⁷ *No existeix cap disciplina estructurada que no disposi de terminologia. Tampoc es pot expressar ni transferir coneixement científic sense terminologia* (Cabré, 1998b:76).

en aspectes fonamentals com la concepció del llenguatge i la de l'objecte d'estudi de la disciplina, les perspectives d'estudi de l'objecte, la prioritització de determinats aspectes i també de les finalitats prioritàries. La terminologia considera que el concepte, nucli d'atenció, pot ser concebut independentment de la denominació o terme que el designa, mentre que la lexicologia (vessant de la lingüística que s'ocupa del lèxic) no concep el significat si no està vinculat a una paraula. El fet que la terminologia s'ocupi de sectors del coneixement molt formalitzats i de situacions comunicatives prou restringides (només entre especialistes) ha fet que la lingüística no hagi desenvolupat un interès teòric per la terminologia. La lingüística ha fet front a l'estudi de la variació del llenguatge ja que el seu objectiu principal és descriure'l.

Quant a la **vessant pràctica**, la terminologia té la seva pròpia metodologia com a disciplina aplicada, fonamentada en: les dades que recopila, el mètode de recopilació, el tractament de les dades i, finalment, la presentació d'aquestes dades en glossaris. Pel que fa a la formació de termes, la lingüística general (i en conseqüència també la lexicologia) defensa la lliure evolució de les llengües i en rebutgen així qualsevol tipus d'intervenció. En canvi, una de les aplicacions de la terminologia és la de fixar uns criteris de normalització lingüística per tal de trobar termes que designin els manlleus** que apareixen procedents d'altres llengües.

5.2. HISTÒRIA DE LA TERMINOLOGIA

Investigadores com l'Alicia Fedor de Diego o la Teresa Cabré afirmen que la terminologia com a disciplina ha estat creada recentment. Tot i això, puntualitzen que és molt antiga com a pràctica, ja que ha estat necessària la seva existència en el moment en que un àmbit especialitzat ha requerit necessàriament una terminologia específica.

La terminologia neix com a estructura teòrica a partir del treball lexicogràfic especialitzat; als anys trenta entren en joc un conjunt de factors que requereixen la intervenció especialitzada sobre els termes. Sens dubte doncs, van ser les escoles de terminologia de Viena, Praga i Moscou del segle XX les que van

contribuir amb més força el naixement de la terminologia moderna. Aquestes escoles sorgiren com a resposta al progrés accelerat dels diferents àmbits d'especialitat que comportà la necessitat d'harmonitzar les terminologies científicotècniques.

5.3. LLENGUATGES D'ESPECIALITAT

Els llenguatges d'especialitat es basen en la llengua estàndard i, tot i compartir-ne certs trets, tenen un clar caràcter convencional més marcat, caracteritzat per la formalitat, la funcionalitat, la precisió i la selecció .

- La **formalitat**, al marge de la comunicació informal, exclou els elements d'expressivitat de manera que hi predominin els trets de neutralitat afectiva i d'impersonalitat. Per això mateix, l'emotivitat o l'expressivitat resulten inapropiades en aquest tipus de comunicació
- La **funcionalitat** és una altra característica de gran importància dels llenguatges d'especialitat, ja que ha d'oferir una comunicació eficaç,
- La **precisió** és un criteri preferent al de l'estètica, cal defugir així dels comportaments sinonímics.
- La **selecció**, estretament relacionada amb la funcionalitat i la precisió, és una altra de les característiques dels llenguatges d'especialitat que ens ajuda a afinar tant com sigui possible.

Per acabar aquesta presentació de característiques cal puntualitzar que els llenguatges d'especialitat empen unes **formes lingüístiques específiques** classificades en els diversos tipus i en els diversos graus d'especificitat exposats a continuació. Pel que fa als tipus de formes hi trobem:

- **Termes.** Formes específiques monosèmiques que són la unitat base del llenguatge d'especialitat i, per tant, també clars factors d'identificació d'aquest.
- **Tractaments personals.** Utilitzats en el llenguatge administratiu (Molt Honorable, Honorable, Excel·lentíssim/a...)

- **Locucions i frases fetes.** També constitueixen un tret específic en diversos llenguatges d'especialitat tot i que amb menor proporció que en els termes. Així com en el llenguatge administratiu, l'econòmic i fins i tot el jurídic trobem expressions manlevades del llatí, en el cas del llenguatge d'especialitat del món cinematogràfic la majoria d'expressions que s'usen actualment, provenen de l'anglès i en els seus inicis provenien del francès (els idiomes emprats i la influència d'aquests en altres llengües reflecteixen la força o la importància de la indústria cinematogràfica en cada moment).

Quant als diferents nivells d'especificitat amb què es poden presentar les formes lingüístiques pel que fa als llenguatges d'especialitat, trobem:

- I. Formes lingüístiques pertanyents a la competència lingüística de les i dels especialistes d'un camp que són desconegudes per la resta de parlants (per exemple el terme cinematogràfic *etalonatge**).
- II. Formes lingüístiques pertanyents a la competència lingüística de les i dels especialistes d'un camp que són conegudes per la resta de parlants tot i que no les utilitzin, és a dir, són de competència lingüística passiva (per exemple el terme cinematogràfic *claquetista**).
- III. Formes lingüístiques que, dins la llengua estàndard, mostren un significat i un altre de diferent dins la llengua d'especialitat. Normalment els diferents significats d'una paraula solen ser pròxims, aquest és el motiu pel qual la llengua general tendeixi a confondre'ls, però estan funcionalment ben diferenciats (per exemple *dramatitzar* significa, com a terme dramàtic, interpretar teatralment un paper; i com a mot de l'ús general de la llengua es refereix a associar a un fet conseqüències més tràgiques del que són o podrien arribar a ser).
- IV. Formes lingüístiques utilitzades preferentment dins de l'esfera de comunicació d'un llenguatge d'especialitat, però que són pertanyents a la competència passiva i activa de tot el conjunt de la comunitat lingüística (per exemple el terme audiovisual *enfocar*).

Els llenguatges d'especialitat es troben situats dins de les varietats funcionals d'una llengua. Així mateix, els llenguatges d'especialitat es poden classificar¹⁸ a partir del grau d'abstracció, de la manera artificial o natural d'expressar els elements i la sintaxi, del medi, és a dir, del tipus d'especialitat i dels comunicants:

- I. Llenguatges professionals: tenen un grau d'abstracció baix i s'expressen en llengua natural amb una alta proporció de termes i una sintaxi relativament lliure. S'utilitza sobretot en l'àmbit de la producció.
- II. Llenguatges tècnics: tenen un grau d'abstracció alt i s'expressen en llengua natural amb una alta proporció de termes especials i una sintaxi controlada estrictament. S'utilitza en el món tècnic.
- III. Llenguatges científics: tenen un grau molt alt d'abstracció i expressen les relacions en llenguatge natural tot i usar símbols artificials per als elements. És utilitzat en les ciències experimentals.
- IV. Llenguatges simbòlics: tenen un grau màxim d'abstracció i acostumen a expressar-se amb símbols artificials.

Com es pot deduir fàcilment, el llenguatge cinematogràfic respon als dos primers elements; pel que fa a professionals l'utilitzen intèrprets, directors/es, guionistes... I pel que fa al llenguatge tècnic és emprat per tècniques i tècnics de llum, de so, de càmera, del muntatge, d'efectes especials...

5.4. CONCEPTES

La globalització actual es produeix a tots nivells i la terminologia l'acompanya. Les llengües són sistemes de comunicació i es mantenen vives, en part, gràcies a l'intercanvi de paraules o frases entre unes i altres. Aquest intercanvi, que sol ser cultural, tecnològic, científic o comercial, comporta el transvasament de conceptes genuïns d'una altra llengua que acaben esdevenint propis a mesura que són utilitzats per la llengua que els acull. Aquest intercanvi s'ha intensificat i ha sorgit la necessitat de qui en parla la **llengua d'arribada** de crear denomi-

¹⁸Classificació segons Hoffmann en *Kommunikationsmittel Fachsprache*, Berlin (1976).

nacions per als nous conceptes provinents d'una **llengua de partida**. S'entén per llengua de partida la llengua pròpia de la societat què ha originat un terme i, per llengua d'arribada, la que acull el terme com a manlleu**. També es pot parlar de **llengua vehicular**** en els casos en què aquesta designació de termes s'origina mitjançant una llengua d'intermediària.

La paraula manllevar es defineix pel DIEC2 com a treure per a si (quelcom) d'un altre, conseqüentment, si ho extrapolem a la terminologia, manlleu és l'element lingüístic que atreu per a si (la llengua d'arribada) provinent d'una altra (la llengua de partida). En aquest viatge de vegades cal una adaptació amb major o menor grau a la nova llegua (**manlleu directe****) i d'altres el que es fa és dur a terme una traducció literal (**calc**). Més rarament, ens podem trobar davant de **xenismes****: quan el nou terme resulta complicat de traduir pel fet que aquest terme fa referència a una realitat (cultural, geogràfica, meteorològica...) desconeguda per part de qui parla la llengua d'arribada.

6. NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA DE MANLLEUS

El sistema lingüístic té tres maneres de fer front a l'arribada de manlleus. Les citaré per ordre de preferència pel que fa al seu ús.

- I. Triar, en la llengua d'arribada, **formes alternatives**.
- II. **Adopció** del terme nou, en la seva forma genuïna.
- III. **Adaptació**, al sistema lingüístic, de la forma genuïna.

6.1. FORMES ALTERNATIVES AL MANLLEU

Es recorre a les formes alternatives pròpies del sistema lingüístic d'arribada com a primera opció ja que es prefereix emprar els recursos més propers, que comporten un reforç del sentiment de pertinença, l'amor propi per la llengua com a capaç i apte per a qualsevol ús i altres efectes psicolingüístics: es respecta l'imaginari cultural de les i dels parlants. A més a més, estimula la creativitat de la llengua d'arribada i un major coneixement d'aquesta. També es procura una actualització de la llengua tenint en compte el solatge terminològic i procurant-ne el seu reciclatge i restauració.

Per aconseguir una major harmonia lèxica és procedent aplicar més d'un dels recursos de neologismes** com a forma alternativa al manlleu com són la derivació**, la composició**, el canvi semàntic**, la sintagmació**, els arcaïsmes** i els dialectalismes**, les denominacions populars** i altres:

- **Derivació**: Afegir un afix a l'arrel (prefix, infix o sufix).
 - *Programari* és el resultat d'ajuntar el sufix –ari a la paraula *programa* amb la finalitat d'evitar el manlleu anglès *software*.
 - *Micropresentació (de guió)*: adjunta el prefix micro- a la paraula presentació per evitar, d'aquesta manera, el manlleu anglès *logline*.
- **Composició (popular o culta)**: Unió de dues o més unitats lèxiques de significats independents que units són complementaris.
 - *Cinefòrum*: es combinen els mots *cine* (abreviació de cinema) i *fòrum*.
- **Canvi semàntic**: Alteració del significat d'una paraula a partir de la seva ampliació, restricció...

- *Pel·lícula*: el mot original, que designa la cinta fotosensible feta d'un plàstic molt fi on hi queden gravades les imatges en el cinema o en la fotografia analògica, experimenta una ampliació semàntica per a denominar el resultat final de tot el procés cinematogràfic, l'obra creada.
- *Cantar*: el mot original es refereix a emetre sons musicals a través de la veu. Aquest significat s'ha vist ampliat també semànticament per designar l'acció d'enunciar verbalment l'escena, el pla i la presa escrites en una claqueta i que es disposen a rodar.
- **Sintagmació**: Lexicalització d'un sintagma lliure.
 - *Pop amb rodes* és el terme format a partir d'unitats lèxiques amb un significat específic que provenen d'estructures lliures del discurs que evita el manlleu anglès *tripod Dolly*.
- **Arcaisme**: Tornar a fer actual una paraula en desús.
 - *Tallar** o *tall* fa referència al canvi sobtat d'una seqüència a una altra que en el cinema analògic implicava un tall físic de la pel·lícula.
- **Dialectalisme**: Generalitzar una paraula pròpia d'una zona geogràfica més local.
- **Denominacions populars**: Emprar formes més genèriques i no cultes en àmbits d'especialitat.
 - *Cinema mut* és la forma per designar el cinema en el que els personatges no parlen i evitar la forma anglesa *silent film* o *silent movie*.
- Altres: **onomatopeia**, **abreviatura****, **siglació****, **acronímia****, **lexicalització****, **conversió****...
 - *Claqueta* és la forma manllevada del terme anglès *clapboard* que significa pissarra que fa "clap". En català fem "clac" com a reproducció onomatopèica més pròpia de la nostra llengua.
 - *PG* són les sigles que s'han format a partir dels termes pla i general que permet evitar la difusió de la forma manllevada de l'anglès LS (Long Shot).

Cal tenir present que hi ha certs manlleus que, normalment, no pertanyen a cap llenguatge d'especialitat (ni científic ni tècnic) que responen a una moda pasatgera. En aquests casos, com que es preveu que seran utilitzats durant un

període de temps curt encara que puntualment important, no sempre és necessari buscar una forma alternativa en la llengua d'arribada per designar-los.

6.2. ADOPCIÓ DEL MANLLEU

L'adopció consisteix a integrar, com a pròpia, la forma estrangera original d'un terme tot i que, sovint, presenta una adaptació al sistema fonètic o morfològic (gènere i nombre) de la llengua d'arribada. Els motius per optar per l'adopció del manlleu, i no per les formes alternatives esmentades, poden ser:

- que qui parla o escriu s'hagi acostumat a emprar el terme estranger originari perquè el seu ús ja s'ha estès molt (per exemple, el mot francès *amateur*);
- que l'adaptació a la llengua d'arribada desfiguraria excessivament la forma del terme original fins arribar al punt que no es relacionés una forma amb l'altra (per exemple el terme *chill-out* de l'anglès que denomina un estil de música electrònica tranquil·la);
- que el terme sigui utilitzat en un àmbit molt restringit i les diferents llengües empen el mateix terme (per exemple *ad libitum*, en llatí, significa deixar llibertat a un/a intèrpret, ja sigui en el camp de la música, el del teatre o el del cinema).
- que es tracti d'un xenisme (per exemple *paparazzi*¹⁹, procedent de l'italià);
- que provingui d'un topònim** o antropònim** amb la finalitat de destacar en especial el seu origen (per exemple, el *pla Hitchcock* que fa referència al seu creador);
- que es tracti d'un terme l'escriptura del qual ja és molt emprada internacionalment (per exemple l'expressió italiana *opera prima* que designa la primera obra cinematogràfica d'un/a autor/a).

¹⁹ Terme singular del plural de *paparazzo* emprat pel director Fellini en referència a un fotògraf que sortia a *La dolce vita*.

6.3. ADAPTACIÓ DEL MANLLEU

Consisteix a adequar el manlleu a les regles de la llengua catalana, bé de forma gradual en el transcurs dels anys o ja des d'un primer moment. Aquesta adaptació es pot dur a terme de dues maneres:

I. Adaptació **fonicogràfica**

a. Tenint en compte la pronúncia per tal d'aproximar-la a la llengua originària amb la finalitat d'aproximar la pronunciació (fonico-).

- *Flaix* és l'adaptació fonètica del terme anglès *flash*.

b. Tenint en compte la grafia de la llengua de partida, s'adapta el terme a la grafia catalana per tal d'afavorir la integració d'aquest (-gràfica).

- *Steadicam** és la forma adaptada del terme anglès *steadycam*.

II. Adaptació **morfològica**

Adequa el manlleu a la morfologia catalana de manera que s'integri a l'hora de construir plurals i singulars, gènere...

- *Sinopsi* prové del terme grec *synopsis* i és una adaptació morfològica al femení singular que en llengua catalana no li correspon el morfema de plural -s.

6.3.1. **Adaptació d'alfabets diferents al català**

De vegades ens podem trobar amb la necessitat d'adaptar manlleus procedents de llengües que empren un alfabet diferent al català, o inclús poden ser sil·làbiques. Davant d'aquestes problemàtiques podem recórrer a la transliteració** o bé a la transcripció:

- **Transliteració:** Es tracta de trobar una correspondència, caràcter per caràcter, d'una escriptura alfabètica a un altre alfabet (en aquest cas, el català) seguint els propis caràcters, és a dir, representar (els signes d'un alfabet) amb els signes d'un altre alfabet²⁰. En la majoria de sistemes de transliteració s'empren signes diacrítics**, la qual cosa en dificulta la pronúncia per part d'una persona no especialitzada en la matèria així com també la seva difu-

²⁰ Definició extreta del DIEC.

sió. Nogensmenys, obviar els signes diacrítics pot comportar pronuncies defectuoses.

- *Txaikovski*²¹ és la transliteració [Ч (tx) / a (a) / й (i) / к (k) / ó (o) ...] del cognom rus Чайкóвский (en escriptura ciríl·lica).
- **Transcripció:** Adapta la pronúncia original d'una paraula a l'escriptura de la llengua d'arribada (en aquest cas, el català). Es tracta de simplificar els sons i no emprar els signes diacrítics més dificultosos i desconeguts per la població no especialitzada en la llengua de partida. El seu objectiu és defugir de la grafia estrangera i reproduir, amb els mitjans tipogràfics propis del català, el so. Així, es fa possible la seva difusió escrita i també la pronúncia per part de persones no parlants de la llengua original malgrat que pugui veure's mancada d'exactitud sonora en comparació a l'original.
- *Jiaozi*²² és l'expressió escrita en català del terme xinès 餃子 (cresta xinesa) que ha estat transcrit mitjançant el sistema de transcripció pinyin²³, establert com a estàndard internacional per l'Organització Internacional per a la Normalització el 1982. Com que el xinès és una llengua morfo-sil·làbica, és a dir, que no utilitza un sistema d'escriptura alfabètica, convé no emprar *transliteració* com a sinònim de *transcripció*.

²¹ Compositor romàntic rus del s. XIX.

²² Forma destonant de *jiǎozi*. El pinyin és un sistema flexible que permet utilitzar, o no, signes diacrítics per indicar els tons de les paraules. Els diferents tons s'acostumen a mantenir en textos especialitzats i acadèmics i, en canvi, se solen obviar en textos d'ús divulgatiu o periodístic.

²³ Va ser establert oficialment l'any 1996 per la República Popular de la Xina per unificar i substituir sistemes de romanització de mots xinesos que hi havia hagut anteriorment (com per exemple el Wade-Giles, el Yale o el zhuyin).

CONCLUSIONS

La realització d'aquest treball de recerca m'ha permès aprofundir en el món del cinema, concretament en les diferents professions que hi intervenen —he observat que no són feines estrictament delimitades sinó que, molt sovint, són permeables les unes amb les altres— així com conèixer la terminologia relativa als diferents oficis en cinc idiomes (català, anglès, castellà, francès i italià) i distingir-ne la diferent etimologia. Per tant, primer objectiu complert.

Així mateix, deixo constància de les possibilitats que ofereix el català tot i que, en més d'una enquesta de les que he realitzat per a aquest treball, s'apunta com a bona la tendència d'utilitzar la terminologia cinematogràfica en anglès per facilitar la comunicació entre diferents professionals. Aquesta posició, des del meu punt de vista, pot ser facilitadora però és a la vegada empobridora per a la llengua i per a la cultura de les persones que la parlen. En la meua tasca de recerca he acudit freqüentment al TERMCAT i alguna d'aquestes consultes i aportacions s'han convertit, posteriorment, en noves entrades que poden ser d'utilitat a altres persones. De la mateixa manera, també he detectat errors en el seu web els quals he posat en coneixement a les persones pertinents de tal manera que han estat esmenats i n'he rebut l'agraïment informàticament. Per tant, novament, segon objectiu complert.

Pel que fa al tercer objectiu —copsar l'ús real de la terminologia cinematogràfica en català— constato, com ja em temia, que no es correspon al nivell assolit pel català en altres àmbits (el futbol, la cuina, la música...). M'han sorgit dificultats per trobar exemples de les diferents eines cinematogràfiques en català com ara un model de guió literari, de guió tècnic o d'escaleta; per la qual cosa els he redactat jo mateixa. Ho remarco per destacar-ne la dificulta de la recerca. Per assolir, literalment, l'objectiu de què parlo —copsar l'ús real...— he realitzat més de trenta enquestes²⁴ a professorat, cineastes i estudiants universitaris de cinema i comunicació audiovisual; amb un resultat no per més esperat, menys dolorós: el català, tot i el seu potencial present, no gaudeix d'una bona salut i, en molts casos, són les mateixes persones implicades en el sector les

²⁴ Vegeu Annex 7.

que no estan disposades a realitzar l'esforç que encara suposa (traducció del terme anglès conegut, consultes al TERMCAT...) la normalització del català. Així mateix, he acudit a les fonts amb més abast pel que fa a la difusió: els crèdits²⁵ d'una obra audiovisual (les sèries *Merlí* i *Nit i dia*) i he tornat a constatar l'ús d'anglicisme no acceptats com a manlleus.

El quart objectiu, referent a la difusió acadèmica tant de les funcions de les diferents professions com de la terminologia catalana associada al cinema, crec que l'assoleixo amb la presentació i exposició del treball; amb el glossari²⁶ cinematogràfic i la taula d'equivalències²⁷, que són d'àgil consulta i fàcil difusió; i amb el compromís personal de crear noves entrades de la Viquipèdia o ampliar-ne d'existents.

El darrer objectiu no l'he acomplert, però és qüestió de temps: el termini d'inscripció al Filcat.UB és el 31 de març.

No vull finalitzar aquest apartat sense posar de relleu que se m'ha fet difícilós trobar la manera de redactar el present treball defugint del masculí genèric. De vegades, no m'ha estat possible evitar la duplicitat carregosa de gènere i penso que constatar-ho fa evident la necessitat de la llengua de trobar la manera de ser respectuosa amb la diversitat de gènere.

²⁵ Vegeu Annex 8.

²⁶ Vegeu Annex 4.

²⁷ Vegeu Annex 5.

BIBLIOGRAFIA

Obres especialitzades

BÁEX, Marcelo. *Gabinete del doctor cineman*. Ecuador: Editorial Libresa, 2006. ISBN: 9789978491270

BAJO SANTIAGO, Francisca. *La terminología enológica del español en el s.XIX*. Tesis doctoral Universitat Rovira i Virgili, 2014. ISBN 978-84-690-3622-8

CABEZÓN, Luis A.; GÓMEZ-URDÁ, Félix G. *La producción cinematográfica*. Madrid: Ediciones Cátedra, 1999. (Signo e Imagen / Manuales; 51). ISBN 84-376-1704-9

CABRÉ I CASTELLVÍ, Ma. Teresa. *La Terminología: representación y comunicación*. Promociones y Publicaciones universitarias, 1999. ISBN 978-84-92797-58-4

CASAS-TOST, H.; FUSTEGUERES, S.; XIANGHONG, Q. *Guia d'estil per al tractament de mots xinesos en català*. Barcelona, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 2015. ISBN 978-84-393-9241-5

CHION, Michel. *El cine y sus oficios*. 4a ed. Madrid: Ediciones Cátedra, 2009. (Signo e Imagen; 27). ISBN 978-84-376-2548-5

Cine y educación, Figuras del cine: Segundo de Chomón
<<http://www.uhu.es/cine.educacion/cineyeducacion/figuraschomon.htm>> [Consulta: 2016-10-03]

Cinema Design
<<https://cinemadesign.wordpress.com/2009/08/07/introduccion/>> [Consulta: 2016-10-22]

College film and media studies
<<https://collegefilmandmediastudies.com/cinematography/>> [Consulta: 2016-10-03]

Creative Skill Set
<<http://creativeskillset.org/>> [Consulta: 2016-8-28]

Editando, comunicación audiovisual for dummies
<<http://www.editando.cl/2009/09/cargos-en-el-cine.html/>> [Consulta: 2016-10-03]

El cine nos deja planos

<<https://elcinenosdejaplanos.blogspot.com.es/2012/08/travelling-o-dolly.html>>
[Consulta: 2016-11-09]

El equipo humano en una producción cinematográfica

<<http://www.triangleoficial.com/29-el-equipo-humano-en-una-produccion-cinematografica/>> [Consulta: 2016-10-26]

El Guionista al sol

<<http://elguionistaalsol.blogspot.com.es/2010/03/que-es-un-dialoguista.html>>
[Consulta: 2016-11-09]

ÉsAdir, Xinès

<<http://esadir.cat/altresllengues/xines>> [Consulta: 2017-1-5]

Escuela de cine umh. Módulo 2: Dirección de Fotografía, Universidad Miguel Hernández de Elche

<<https://www.youtube.com/watch?v=mMuc5nSsUpw>> [Consulta: 2016-10-03]

FernandoZaa

<<http://www.fernandozaa.com/preguntas-frecuentes/>> [Consulta: 2016-12-24]

Formación audiovisual, El guión técnico

<<https://formacionaudiovisual.blogspot.com.es/2013/12/guion-tecnico-formato-y-ejemplo.html>> [Consulta: 2016-10-03]

FREIXA AYMERICH, Judit. *Variació terminològica: anàlisi de la variació denominativa en textos de diferent grau d'especialització de l'àrea de medi ambiental*. Tesis doctoral Universitat de Barcelona, 2012.
ISBN 84-688-1918-2

Hiives, Job Roles

<<https://app.hiive.co.uk/job-roles/>> [Consulta: 2016-9-12]

La bolsa del ayudante de cámara

<<https://directordefotografia.wordpress.com/2012/11/25/la-bolsa-del-ayudante-de-camara/>> [Consulta: 2016-11-20]

Los volcados son cosa de cámara o postproducción

<<https://directordefotografia.wordpress.com/2012/05/09/los-volcados-son-cosa-de-camara-o-postproduccion/>> [Consulta: 2016-11-20]

Mediamatch, executive Producer jobs

<<http://www.media-match.com/usa/media/jobtypes/executive-producer-jobs-405700.php>> [Consulta: 2016-10-09]

PARDO, Alejandro. *La creatividad en la producción cinematográfica*. Universidad de Navarra, 2000. (Comunicación y sociedad = Communication & Society; vol 13, núm. 2).
ISSN-e: 2174-0895

Scribd, Roles de producción

<<https://www.scribd.com/doc/32917079/Roles-de-Produccion>> [Consulta: 2016-10-19]

Taller de escritores, El formato del guión de cine

<<http://www.tallerdeescritores.com/el-formato-del-guion-literario>> [Consulta: 2016-10-19]

TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA. *Manlleus i calcs lingüístics en terminologia*. Vic: Eumo Editorial; Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia, 2005. (En Primer Terme; 1. Criteris i Mètodes).
ISBN 84-9766-134-6; 84-393-6898-4

Universitat de Lleida

<<http://www.audiovisuals.udl.cat/ca/futurs-estudiants/per-que-estudiar.html>>
[Consulta: 2016-11-02]

VILLAIN, Dominique. *EL montaje*. Madrid: Ediciones Cátedra, 1994. (Signo e Imagen; 34).
ISBN 84-376-1234-9

XDCAM-USER, DIT and Data Wrangler

<<http://www.xdcam-user.com/2014/09/dont-confuse-a-dit-with-a-data-wrangler-or-runner/>> [Consulta: 2016-8-18]

Xtec

<<http://www.xtec.cat/~xripoll/cine0.htm>> [Consulta: 2016-11-18]

YuMagic: Productora audiovisual Bcn, Director de producción audiovisual

<<http://productoraudiovisualbarcelona.com/director-produccion-audiovisual/>>
[Consulta: 2017-1-04]

ZEPfilms [canal de Youtube]

<https://www.youtube.com/channel/UC66soxYX4IBUF4V94EdyYBQ?sub_confirmation=1> [Consulta: 2016-11-08]

Obres terminològiques

CALVO, Concepción. *Diccionario de cine: Producción, distribución y exhibición*. Madrid: EDICIONES JC, 2007. (COLECCIÓN DICCIONARIOS).
ISBN 987-84-89564-53-4

Creative Skill Set, Glossary

<http://creativeskillset.org/creative_industries/film/glossary> [Consulta: 2016-10-23]

FERNÁNDEZ-TUBAU, Valentí. *El Cinema en definicions*. Barcelona: Íxia Llibres, 1990. (Manuals de Cinema, 2). ISBN 84-87530-03-6

Film Terms Glossary Dictionari Illustrated

<<http://www.filmsit.org/filmterms.html>> [Consulta: 2016-10-16]

Geocites, llenguatges d'especialitat de batxillerat

<<http://www.geocities.ws/montonav/continguts/con06terminologia.pdf>> [Consulta: 2016-10-12]

IMDb Film Glossary

<<http://www.imdb.com/Glossary/>> [Consulta: 2016-11-23]

Le grand dictionnaire terminologiques [En línia]. Montréal: Gouvernement du Québec. Office québécois de la langue française, 2009.

<<http://www.granddictionnaire.com>> [Consulta: 2016-12-18]

Lexicool.com: Cinema dictionaries

<<http://www.lexicool.com>> [Consulta: 2016-11-25]

Ofwriters, Glosario términos del guión

<<http://ofwriters.blogspot.com.es/2012/12/glosario-de-terminos-de-guion.html>> [Consulta: 2016-10-16]

Online Film Dictionary

<http://home.snafu.de/ohei/ofd/moviedict_e.html> [Consulta: 2016-10-08]

OnLook dictionary search [En línia]: OneLook.com, 2009.

<<http://www.onelook.com/>> [Consulta: 2016-11-18]

Servidor-alicante, Glosario Guiones de dramaturgia

<<http://glosarios.servidor-alicante.com/guiones-dramaturgia/>> [Consulta: 2016-10-15]

TERMCAT, Centre de Terminologia. *Cercaterms* [En línia]. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia, cop. 2000-2009.

<<http://www.termcat.cat>> [Consulta: 2016-8-18]

TERMCAT, Centre de Terminologia. *Neoloteca* [En línia]. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia, cop. 2000-2009.

<<http://www.termcat.cat/neoloteca/>> [Consulta: 2016-8-18]

VEZZOLI, P. Giuseppe. *Dizionario dei termini Tecnici Cinematografici*. Trento: Hoepli Editore, 2000.
ISBN 88-203-2595-0.

Obres lexicogràfiques

Diccionario etimológico

<<http://etimologias.dechile.net/>> [Consulta: 2016-12-11]

Dizionario etimologico online

<<http://www.etimo.it/?term=direzione&find=Cerca>> [Consulta: 2016-12-11]

Diccionaris.cat

<<http://diccionaris.cat/>> [Consulta: 2016-8-18]

Garzanti, Dizionari di Italiano e Inglese

<<http://www.garzantilinguistica.it/>> [Consulta: 2016-12-10]

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Diccionari de la Llengua Catalana*. Edicions 62. Barcelona.

ISBN: 978-84-297-6292-1

Linguee

<<http://www.linguee.es/espanol-ingles/>> [Consulta: 2016-8-18]

Online Etymology Dictionary

<<http://www.etymonline.com/index.php?term>> [Consulta: 2016-12-15]

Optimot

<<http://aplicacions.llengua.gencat.cat/llc/AppJava/index.html>> [Consulta: 2016-8-18]

RAE diccionario de la lengua espanyola

<<http://dle.rae.es/?w=diccionario>> [Consulta: 2016-8-18]

Traductor de Google

<<https://translate.google.es/>> [Consulta: 2016-8-18]

Word Reference

<<http://www.wordreference.com/>> [Consulta: 2016-8-18]

ANNEXOS

Annex 1: Exemple de guió literari

Annex 2: Exemple de guió tècnic

Annex 3: Exemple d'escaleta

Annex 4: Glossari de termes cinematogràfics

Annex 5: Glossari de termes lingüístics

Annex 6: Equivalències català-anglès-castellà-francès-italià

Annex 7: Enquesta

Annex 8: Anàlisi de crèdits

Annex 1: Exemple de guió literari

Núm. escena **Interior** **Escenari** PLOMES A L'INTESTÍ PRIM **Moment del dia**

1 INT. SOTERRANI D'UNA CASA ABANDONADA - NIT } **Capçalera de l'escena**

← 2,5 cm → Quatre dones van vestides de colors foscos. Estan assegudes pel terra al voltant d'una taula rectangular. Són la CLÀUDIA (17) , la BERTA (18) , la NÚRIA (23) i la JOSEPA (43). La majoria estan bevent te vermell. La Míriam llença una CULLERETA al terra.

Nom del personatge → JOSEPA

← 5 cm → Si tot fos un somni la vida seria més plàcida i tranquil·la. Pessiga'm. Ben fort. Com si t'hi anés la vida.

Descripció de l'acció

CLÀUDIA

Bàrbars del segle XXI! Aixecareu les aixades contra el nostre poble que us ha vist néixer i créixer.

BERTA

(Donant-se cops contra les cuixes amb els punts tancats enèrgicament i mirant el cel enrabiada) ← **Directriu**

Animal!

NÚRIA

Ara no és hora de posar-nos tràgiques. Més ens valdria calar foc i que quedés tot enrere, en el gèlid món de l'oblit que no coneix el demà.

BERTA

De les cendres en traurem profit. Com ocell que abandona el niu per volar a terres càlides en busca d'escalfor.

JOSEPA

On és el llibre? Pas que vull que cremi tot. Les seves paraules les vull amb mi. Ens l'hem d'endur amb nosaltres. Potser l'àvia el va amagar sota la màrfega. O potser el va enterrar sota els ceps. Potser ja reposa en estòmacs de rates famolenques.

Diàleg

Continua el diàleg a la pàgina següent → (CONTINUA)

Annex 2: Exemple de guió tècnic

SEQ. NÚM.	QUADRE (dibuix o fotograma)	DESCRIPCIÓ	IMATGE (il·luminació, tipus de pla, angle de visió, moviment de càmera, transició)	SO (música, veu en off, diàlegs, efectes de so)	DURADA (segons)
56		El peu de l'Eulàlia es banya a l'estany.	Il·luminació natural Pla detall Angle picat Càmera fixa Fosa en negre	Música So de xipolleig d'aigua.	2s
57		L'Eulàlia corregeix exàmens al sofà.	Il·luminació lateral Pla general Angle normal Càmera fixa Tall	Música Veu en off	20s
58		L'Eulàlia s'asseu en un restaurant per espisar.	Il·luminació frontal Pla mitjà Angle normal Càmera fixa Tall	Música Veu en off	15s
59		La Rim camina pel carrer i s'atura.	Il·luminació natural Pla mitjà Angle normal Càmera fixa Tall	Música Veu en off So ambiental de cotxes.	5s
60		La Rim somriu.	Il·luminació natural Pla detall Angle normal Càmera fixa Tall	Música Veu en off So ambiental de cotxes.	5s
61		La Rim té tres pigues al braç.	Il·luminació natural Pla detall Angle normal Càmera fixa Tall	Música So ambiental de cotxes.	5s
62		La Rim ensenya els seus tres rellotges.	Il·luminació natural Pla detall Angle normal Càmera fixa Tall	Música Veu en off So ambiental de cotxes.	15s

Annex 3: Exemple d'escaleta

M'ASSEC SOBRE EL GEC GROC

De Dolça Alcañiz i Macias

1. EXT. CARRER - DIA

Una noia camina pel carrer llegint un llibre. Es desplaça a gran velocitat i duu una faldilla de quadres. Ensopega amb un esglaó i cau de bocaterrosa.

2. INT. LLIBRERIA - DIA

La noia es passeja per una llibreria llegint amb el cap de cantó els títols dels llibres de les prestatgeries. Passeja el dit índex pels lloms fins que s'atura en un llibre que es titula *L'eucaliptus ha fet peres*.

3. EXT. PARC - DIA

Al terra hi ha una fulla de plataner. Apareix un conill blanc d'ulls blaus que s'hi atansa. Duu un collaret on es pot llegir *Floquet de neu*. Comença a menjar-se la fulla.

4. EXT. ESCALES - DIA

Hi ha una noia de cabells arrissats que camina despistada amb ulleres de sol. Se li enganxa un taló de les sabates a un esglaó, perd l'equilibri i cau estesa al terra d'esquenes. Al cap d'uns segons de desconcert, es frega el cap amb cara de dolor. Fa un dia molt assolellat.

5. INT. CASA - DIA

La noia de la faldilla de quadres retalla revistes amb tranquil·litat asseguda en una taula rodona. L'habitació on es troba és fosca i petita.

6. EXT. PLATJA - DIA

Un noi rapat al zero passeja tranquil·lament per la vora de la platja. Camina en direcció les roques. Quan hi arriba, comença a escalar-les i, un pic arriba al lloc més alt, s'hi asseu. Contempla, respirant profundament, la posta de sol.

7. INT. BOTIGA - DIA

La noia dels cabells arrissats està comprant PINTURES a l'oli en una botiga molt petita i acollidora. Hi ha un fluorescent del sostre que fa pampallugues. També compra un cavallet de fusta voluminós. Surt de la botiga amb tot el que ha comprat i camina pel carrer fins arribar a casa seva.

Annex 4: Glossari de termes cinematogràfics

- 1. Acció:** Expressió utilitzada pel/per la director/a de la pel·lícula per indicar el començament de l'actuació dels i de les intèrprets que serà gravada per la càmera.
- 2. Actriu o actor de doblatge:** Persona que posa veu als diàlegs d'un personatge substituint la de l'intèrpret que el representa. La pràctica més comuna és substituir diàlegs en una altra llengua.
- 3. Actriu o actor:** Intèrpret que dona vida a un personatge.
- 4. Adaptador/a:** Guionista que escriu, a partir d'una font literària, un guió traslladat al format i al llenguatge cinematogràfic.
- 5. Ajudant/a del/de la cap del departament elèctric:** Ajudant/a de la/ del cap d'aquest departament que s'encarrega de coordinar i de fer d'enllaç amb producció com també de manejar cables.
- 6. Administrador/a de sistemes informàtics:** Responsable del manteniment, de la configuració i del funcionament dels sistemes informàtics dels ordinadors que els manté fora de perill.
- 7. Agent artístic/a:** Representant d'un/a actor/triu o tècnic/a que negocia el salari del/de la representat/da amb producció. S'emporta una comissió pels serveis prestats.
- 8. Ajudant/a comptable:** Persona encarregada dels comptes per cobrar, dels comptes per pagar i de les nòmines.
- 9. Ajudant/a d'enginyer/a de so:** Persona que ajuda a aconseguir la millor qualitat de so enregistrat durant el rodatge a partir de la col·laboració amb la resta de membres de l'equip de so.
- 10. Ajudant/a de càmera:** Professional que s'encarrega de realitzar l'enfocament determinat amb el diafragma adequat tal i com ha estat establert prèviament pel/per la director/a de fotografia.
- 11. Ajudant/a de coreògraf/a:** Persona que ajuda al/a la coreògraf/a a realitzar el disseny de la coreografia seguint les seves ordres. També treballa amb ballarins/es i intèrprets per què s'aprenquin els passos.

- 12. Ajudant/a de director/a d'art:** Persona que transforma els esbossos inicials del decorat en dibuixos treballats que seran la guia per a construir-lo. S'encarrega també de supervisar-ne la construcció.
- 13. Ajudant/a de director/a de localitzacions:** Persona encarregada de buscar les possibles localitzacions per a la pel·lícula i de tractar els temes de logística pertinents de cada ubicació.
- 14. Ajudant/a de maquillatge:** Manté els materials de maquillatge i els estris en les millors condicions i ordre. També controla que no hi hagi errors de continuïtat de maquillatge.
- 15. Ajudant/a de perruqueria:** Ajuda al/a la perruquer/a. Sovint renta els cabells d'intèrprets o arregla i repara perruques i postissos. També treballa en les escenes de multitud.
- 16. Ajudant/a de producció:** Persona que afavoreix al bon funcionament de la producció i que dóna suport al/a la director/a de producció.
- 17. Ajudant/a de sastreria:** Persona que coopera amb la sastressa o el sastre seguint les seves ordres.
- 18. Ajudant/a de vestuari:** Professional que duu a terme la compra i/o el lloguer de vestuari segons les instruccions rebudes per part del/de la dissenyador/a de vestuari.
- 19. Angle de càmera:** Punt de vista de la càmera respecte l'objecte o subjecte que es disposa a gravar.
- 20. Argument:** Història general de la qual tracta la pel·lícula.
- 21. Argumentista:** Guionista l'especialitat del o la qual és la creació d'arguments.
- 22. Assessor/a de guions:** Guionista que analitza un guió i en detecta els punts forts i els fluixos per tal de treure-li el màxim partit.
- 23. Assessor/a jurídic/a:** Professional llicenciada en dret que ofereix els coneixements sobre cobertura legal per aconsellar i resoldre, si s'escau, els conflictes sobre els aspectes jurídics.
- 24. Attrezzista:** Membre del departament d'art que ornamenta els decorats i escenaris per a ambientar-los adequadament.

25. **Attrezzo:** Conjunt d'instruments, eines i tot tipus d'objectes que s'utilitzen com a decoració.
26. **Audiodescriptor/a:** Persona que verbalitza una descripció del decorat i les accions d'actrius i d'actors per fer accessible la pel·lícula a persones cegues. Ella mateixa s'escriu el guió.
27. **Auxiliar de càmera:** Realitza les tasques d'ubicar el trípod i la càmera i utilitzar la claqueta, entre d'altres. Treballa sota les ordres de l'operador/a de càmera.
28. **Auxiliar de producció:** Normalment sota les ordres de la persona productora associada, gestiona la paperassa menor i organitza el càtering i el desplaçament d'actrius i actors.
29. **Auxiliar de vídeo:** Persona que s'ocupa de l'enregistrament simultani en vídeo de les imatges captades per una càmera electrònica incorporada al visor d'una càmera cinematogràfica perquè l'equip de rodatge pugui visionar-les a través d'un monitor.²⁸
30. **Bíblia televisiva:** Eina literària que descriu un món de ficció amb la finalitat que, a partir d'aquesta, es pugui donar vida als personatges.
31. **Bibliista:** Guionista encarregat/da d'escriure una Bíblia televisiva.
32. **Càmera:** Persona encarregada de maniobrar la càmera i d'aconseguir la composició, el moviment i l'enfocament que desitja la direcció de fotografia.
33. **Cantant:** Persona que interpreta una obra musical amb la veu.
34. **Canya:** Vegeu girafa.
35. **Cap de producció:** Vegeu director/a de producció.
36. **Cap del departament elèctric:** Persona responsable dels focus d'il·luminació al plató i que hi hagi el subministrament necessari d'energia. Segueix ordres del/de la director/a de fotografia.
37. **Cinema:** Art de crear pel·lícules.
38. **Claqueta:** Eina rectangular (en uns inicis de fusta) amb un cos on s'escriuen les dades relatives a la producció i un braç articulad que en abatre'l produeix un soroll sec que facilita la posterior sincronització amb la imatge.

²⁸ Definició extreta del TERMCAT

39. **Claquetista:** Persona que opera la claqueta al principi de cada presa. Normalment “canta” en veu alta el número de l’escena a rodar i el de presa.
40. **Claquetista:** Vegeu auxiliar de càmera.
41. **Compositor/a:** Persona que compon una obra musical que serà usada com a banda sonora d’una pel·lícula.
42. **Continuïtat:** Característica de transició entre els diferents elements visuals presents als plans d’una filmació per tal que no es trenqui la il·lusió de seqüència ni la credibilitat de la narració. És la responsabilitat primordial del/ de la secretari/ària de rodatge.
43. **Coproductor/a executiu/va:** Persona que ocupa el segon lloc en l’ordre jeràrquic de la productora executiva.
44. **Coproductor/a:** Persona que produeix conjuntament amb altres empreses.
45. **Coreògraf/a:** Professional que s’encarrega de planificar i dirigir els moviments d’intèrprets normalment en escenes on s’hi inclou ball i música.
46. **Creador/a de guions il·lustrats:** Dibuixant que s’encarrega d’elaborar el guió il·lustrat.
47. **Crèdits:** Llista de persones que han intervingut en la creació de la pel·lícula. Apareix al principi de l’obra (càrrecs i professionals més destacats) i al final (absolutament tots els càrrecs).
48. **Decorador/a:** Vegeu escenògraf/a.
49. **Departament elèctric:** Departament format pel/la cap d’aquest departament, elèctriques i elèctrics, l’adjunt/a del/de la cap de departament, maquinistes i el/la cap de maquinistes.
50. **Desglossament:** Procés d’aïllament dels elements necessaris per elaborar el guió tècnic: núm. d’escena, localització, moment del dia, personatges, vestuari, attrezzo, temps previst per al rodatge...) i així poder veure les necessitats del rodatge i organitzar-lo.
51. **Diàleg:** Frases que diuen actrius i actors.
52. **Dialoguista:** Guionista que té l’especialització en la creació de diàlegs.
53. **Dietes:** quantitat econòmica que reben certs membres de l’equip que treballen fora del seu domicili habitual.
54. **Director/a artístic/a:** Vegeu director/a d’art.

- 55. Director/a d'art:** Responsable del disseny de decorats i d'imatges que compondran el quadre. Per dur ho a terme, es coordina amb la direcció de fotografia.
- 56. Director/a de càsting:** Persona present en els càstings que ajuda en la selecció. També actua d'enllaç entre direcció i els/les agents artístics/ques dels/de les intèrprets.
- 57. Director/a de doblatge:** Persona que coordina les actrius i els actors de doblatge.
- 58. Director/a de fotografia:** Responsable de la qualitat de les imatges que apareixen en pantalla. Les seves àrees de responsabilitat són la càmera, la il·luminació i l'equip de càmera. Prenen totes les decisions necessàries per aconseguir l'aprovació del/de la director/a.
- 59. Director/a de la segona unitat:** Director/a que s'encarrega d'un equip reduït que roda preses, normalment en exteriors, mentre el/la director/a general està dirigint a plató.
- 60. Director/a de localitzacions:** Responsable de detectar les possibles localitzacions on dur a terme el rodatge i, si són aprovades per direcció i per direcció de fotografia, duu a terme els tràmits necessaris per als permisos de rodatge, els lloguers i els serveis en la zona.
- 61. Director/a de producció:** Persona experta en l'organització que prepara el pla de producció, amb el pressupost corresponent, a partir del desglossament del guió. A més a més de supervisar diàriament la gestió econòmica i administrativa, confecciona el desglossament del guió i la planificació del rodatge amb l'ajudant/a de direcció.
- 62. Director/a:** Responsable artístic de la pel·lícula. La seva funció principal és materialitzar el guió en llenguatge cinematogràfic. També coordina els equips tècnics que segueixen el seu criteri.
- 63. Dissenyador/a de so:** Persona responsable de proporcionar sons per a les escenes d'acció en pantalla (explosions, accidents de cotxe...)
- 64. Dissenyador/a de vestuari:** Persona que dissenya el vestuari que portarà l'elenc en una pel·lícula.

- 65. Distància focal:** Distància que hi ha entre el centre de la lent d'un objectiu i el centre de la superfície sensible on convergeixen tots els rajos de llum, el focus.
- 66. Doble:** Persona que substitueix una actriu o un actor en un moment determinat de la pel·lícula.
- 67. Editar:** Tallar i organitzar les preses i el so.
- 68. Editor/a de diàleg:** Professional que revisa els fitxers dels diàlegs gravats per detectar problemes com el soroll de trànsit mentre parla un/a intèrpret o una paraula mal pronunciada i trobar-ne solucions. Si és possible, substitueix els diàlegs imperfectes amb els d'una altra presa.
- 69. Efectes especials:** Efectes òptics inclosos a les imatges posteriorment al rodatge.
- 70. Elèctric/a:** Electricista que treballa a les ordres del/de la cap del departament elèctric i que ubica els equips i els projectors d'il·luminació.
- 71. Elenc:** Conjunt d'actrius i d'actors que intervenen en una pel·lícula.
- 72. Enfocament:** Acció d'ajustar la distància de l'objectiu al pla de la pel·lícula per aconseguir la nitidesa desitjada.
- 73. Enginyer/a de so:** Vegeu tècnic/a de so.
- 74. Enquadrament:** Selecció de part de l'escena (objectes i subjectes) a gravar. Composició de la imatge.
- 75. Equip de rodatge:** Grup de professionals que treballen conjuntament en el rodatge d'una pel·lícula.
- 76. Escaleta:** Llista d'escenes del guió tècnic amb breu descripció de cadascuna (localització, moment del dia i, si és necessari, característiques de la il·luminació). La confecciona l'ajudant/a de direcció.
- 77. Escaletista:** Guionista especialitzat/ada en escriure escaletes.
- 78. Escena:** Conjunt de plans que comparteixen un tema central, uns personatges o una ubicació determinada.
- 79. Escenògraf/a:** Professional que dissenya l'escenografia.
- 80. Escenògraf/a realitzador/a:** Persona encarregada de confeccionar l'escenografia

- 81. Escenografia:** Conjunt d'il·luminació, decorats i accessoris que permeten ambientar una pel·lícula d'una determinada forma.
- 82. Especialista:** Persona que realitza escenes amb accions que requereixen habilitats especials o que són perilloses.
- 83. Estabilitzador d'imatge:** Instrument sobre el qual es munta la càmera i que s'acobla a l'operador/a de càmera. A partir d'un sistema amortidor permet realitzar moviments de càmera suaus.
- 84. Etalonatge:** Procés de correcció de la intensitat del color de cada pla d'una pel·lícula per donar continuïtat visual al conjunt o per aconseguir un efecte visual determinat.
- 85. Extra:** Persona que transita pel fons de la pel·lícula sense importància dramàtica ni diàleg.
- 86. Figurant:** Vegeu extra.
- 87. Filtre:** Element que es col·loca enfront l'objectiu per donar un efecte concret quan hi penetra la llum. Acostumen a ser de vidre o de gelatina.
- 88. Focus:** Feix de llum dirigida a un espai concret.
- 89. Font lluminosa:** Element que emet llum, ja sigui natural o artificial.
- 90. Foquista:** Vegeu ajudant/a de càmera.
- 91. Foto fixa:** Fotògraf/a que s'encarrega de realitzar fotografies de les escenes per a la posterior promoció de la pel·lícula.
- 92. Fotògraf/a de foto fixa:** Vegeu foto fixa.
- 93. Gelatina:** Fulls de plàstic transparents de colors emprats com a filtre. És el filtre més barat.
- 94. Girafa:** Suport allargat d'extensió variable que sosté un micròfon en un dels extrems. Facilita el seguiment mòbil del subjecte.
- 95. Guió il·lustrat:** Materialització en dibuixos del desenvolupament de la planificació de la pel·lícula.
- 96. Guió literari:** Text literari que conté les localitzacions, els personatges, les seves accions i els diàlegs. Està dividit en escenes.
- 97. Guió tècnic:** Versió tècnica del guió literari, on es detalla concretament la informació necessària per realitzar els plans: escena (número i localització) , número de presa, tipus de pla, descripció de l'escena i durada de l'escena.

- 98. Guionista:** Persona que escriu o col·labora en l'elaboració d'un guió.
- 99. Lector/a de guions:** Persona que elabora informes a partir de guions cinematogràfics amb la finalitat d'orientar la productora sobre la conveniència de realitzar la pel·lícula.
- 100. Localitzador/a:** Vegeu director/a de localitzacions.
- 101. Mánager:** Vegeu agent artístic/a.
- 102. Maquillador/a:** Persona encarregada del maquillatge i la caracterització dels personatges (llàgrimes, taques de sang, ferides, suor...). La seva aparença física contribueix a la continuïtat.
- 103. Maquinista:** Responsable de muntar i desmuntar la maquinària per al rodatge.
- 104. Meritori/òria:** Persona que col·labora amb l'equip que li ha estat assignat per dur a terme les tasques que li siguin assignades, sense tenir-ne cap de determinada, i que té com a objectiu promocionar professionalment.
- 105. Mesclador/a de so:** Tècnic/a de so que coopera amb l'operador/a de girafa per a gravar el so durant el rodatge.
- 106. Micropresentació de guió:** Explicació breu d'un projecte de guió d'una pel·lícula o d'una sèrie televisiva que s'adreça a un possible productor/a per persuadir-lo/la d'invertir-hi.
- 107. Muntador/a musical:** Persona que, amb col·laboració amb el/la compositor/a executa l'edició de les peces i les cançons d'una pel·lícula.
- 108. Muntador/a:** Responsable de dur a terme l'edició de les imatges rodades conforme l'ordre establert al guió i el parer de direcció o de producció.
- 109. Músic/a:** Persona que toca un instrument musical.
- 110. Operador/a de càmera:** Vegeu càmera.
- 111. Operador/a de girafa:** Persona encarregada de sostenir el micròfon de canya o girafa.
- 112. Pagador/a comptable:** Responsable de lliurar els xecs bancaris per retribuir les factures producte de les despeses del rodatge.
- 113. Perruquer/a:** Professional que s'encarrega dels pentinats dels intèrprets. Aquest, a part d'afavorir la continuïtat, han d'estar coordinats amb el maquillatge i el vestuari.

- 114. Pla de rodatge:** Divisió en apartats de les necessitats d'un rodatge amb la finalitat d'establir un ordre del temps de gravació.
- 115. Pla:** Unitat de mesura bàsica del cinema que va des que la càmera comença a rodar fins que deixa de fer-ho. Els plans enregistren parts d'una escena o escenes senceres.
- 116. Pop amb rodes:** Plataforma mòbil, sobre rodes o vies, amb una cadireta incorporada per a l'operador/a de càmera i un braç mòbil on s'hi acobla la càmera.
- 117. Postproducció:** Període posterior el rodatge que abraça el muntatge de la pel·lícula, la creació d'efectes especials i la publicitat i la distribució d'aquesta.
- 118. Preproducció:** Període que abraça la totalitat de treballs realitzats anteriors al rodatge: guions, desglossament, pla de rodatge, repartiment, pressupostos, disseny i construcció dels decorats...
- 119. Presa:** Porció de pel·lícula que abraça des del moment que la càmera s'inicia fins que s'atura. S'acostuma a gravar més d'una presa de cada pla per poder-ne escollir la idònia.
- 120. Primer/a ajudant/a de direcció:** Professional que coordina els departament tècnic i de repartiment amb el de producció, elabora el pla de rodatge conjuntament amb el/la director/a i el/la cap de producció. També transmet les ordres del/de la directora a l'equip de fotografia durant el rodatge.
- 121. Producció:** Període del rodatge en el procés de creació d'una pel·lícula. Es troba entre la preproducció i la postproducció.
- 122. Productor/a associat/da:** Persona representant del productor responsable de tasques financeres, administratives o creatives delegades pel productor. Amb freqüència actua com a assessora.
- 123. Productor/a delegat/da:** Gerent o representant de l'estudi de cinema que supervisa aspectes financers, administratius i creatius de producció en grans produccions.
- 124. Productor/a executiu/va:** Persona màxima representant de la producció d'una pel·lícula, encarregada de complir terminis i pressupostos establerts.

- 125. Productor/a:** Persona que s'ocupa de supervisar totes les àrees d'una pel·lícula que no es troben necessàriament sota la competència del/de la director/a: finances, lleis, administració, màrqueting, personal.
- 126. Publicista:** Persona que treballa conjuntament amb la productora i/o la distribuïdora de la pel·lícula per preparar la campanya publicitària de promoció.
- 127. Regidor/a:** Persona que connecta els equips de producció amb els de direcció artística i encarregada de tenir els decorats i els vestuaris necessaris per al rodatge.
- 128. Repartiment:** Vegeu elenc.
- 129. Representant:** Vegeu agent artístic/a.
- 130. Responsable de còpies de seguretat i transferències de fitxers digitals:** Persona encarregada de processar dades informàtiques per tal d'aconseguir convertir-les en un format que en permeti el consum desitjat.
- 131. Sastre/ssa:** Professional del departament de vestuari que confecciona els arreglaments i el planxat de la roba que hauran de portar els i les intèrprets.
- 132. Secretari/ària de rodatge:** Persona encarregada que la col·locació de l'elenc, els moviments, l'attrezzo, el vestuari, etc. no produeixin errors de continuïtat i, per tant, que el públic no pugui notar els canvis d'una presa en una altra. Anota també els canvis de text significatius produïts durant el rodatge.
- 133. Segon/a ajudant/a de direcció:** Persona que realitza les tasques de control de la figuració, així com també del pas de persones alienes a l'equip. Rau sota la seva responsabilitat aconseguir silenci durant el rodatge, coordinar les feines de maquillatge, perruqueria i vestuari i informar als diferents equips de les necessitats que genera el rodatge.
- 134. Seqüència:** Part d'una pel·lícula que té un estil particular.
- 135. Sinopsi:** Resum argumental de la pel·lícula que descriu la trama d'una història en la seva totalitat, inclòs el final, reflectint els aspectes més rellevants.
- 136. Steadicam:** Vegeu estabilitzador d'imatge.

- 137. Subtitulador/a:** Persona encarregada de traduir els diàlegs de la pel·lícula a l'idioma del país on es destinarà la pel·lícula.
- 138. Supervisor/a d'adquisició de dades:** Persona informàtica que controla el sistema de seguretat dels ordinadors.
- 139. Supervisor/a d'efectes especials:** Persona que lidera el grup d'artistes d'efectes especials amb la finalitat d'aconseguir un bon resultat i negocia la viabilitat d'aquests efectes i el pressupost amb l'equip de producció.
- 140. Supervisor/a de postproducció:** Persona encarregada d'assegurar-se que el pressupost de postproducció de la pel·lícula es mantingui dintre dels paràmetres convinguts així com també que es compleixin tots els terminis acordats.
- 141. Tallar:** Forma estàndard de passar d'un pla a un altre, de forma sobtada, sense transició.
- 142. Tècnic/a d'efectes especials:** Professional que crea il·lusions audiovisuals que no són possibles d'obtenir en el rodatge.
- 143. Tècnic/a de so:** Persona encarregada de la gravació del so en directe i que aquest sigui de qualitat.
- 144. Titellaire:** Persona que construeix i fa bellugar titelles.
- 145. Tràveling:** Moviment de càmera obtingut a partir del desplaçament del seu eix.

Annex 5: Glossari de termes lingüístics

- 1. Abreviatura:** Representació d'un mot o d'una frase per una o algunes de les seves lletres.
- 2. Acronímia:** Fenomen de creació d'acrònims: abreviacions formades amb lletres o segments inicials o finals extrems dels mots que componen una frase.
- 3. Adaptació:** Adequació d'un manlleu a les regles de la llengua d'arribada. Aquesta adaptació es pot produir en el moment de la introducció del manlleu o bé fer-se gradualment al llarg del temps.
- 4. Adopció:** Acció d'integrar, com a pròpia, la forma estrangera original d'un terme.
- 5. Arcaisme:** Mot, forma, gir, d'una llengua que han caigut en desús.
- 6. Calc:** Traducció literal d'un terme d'una altra llengua.
- 7. Canvi semàntic:** Ampliació, restricció, metaforització del significat original d'una paraula.
- 8. Composició:** Suma de dues o més unitats lèxiques que, generalment, poden existir com a mots o poden tenir significats independents.
- 9. Conversió:** Formació de mots nous mitjançant la modificació de la categoria d'un mot ja existent sense afegir cap afix derivatiu i sense que es produeixi cap modificació formal en el radical.
- 10. Derivació:** Adjunció d'un afix (prefix, infix o sufix) a una arrel.
- 11. Dialectalisme:** Tret lingüístic propi d'un dialecte.
- 12. Llengua d'arribada:** Llengua que estableix denominacions per als nous conceptes provinents d'una llengua de partida.
- 13. Llengua de partida:** Llengua pròpia de la societat en què s'han originat les nocions que designen els neologismes.
- 14. Llengua vehicular:** Llengua que fa d'intermediària entre la llengua de partida i la llengua d'arribada.
- 15. Llenguatges d'especialitat:** Varietats que adopta la llengua quan s'utilitza com a instrument de comunicació formal i funcional entre especialistes en àmbits de coneixement especialitzat tècnic, científic, social o humanístic.

- 16. Manlleu directe:** Element lingüístic procedent d'una llengua de partida que s'integra a la llengua d'arribada amb un grau d'adaptació a la nova llengua és o menys gran segons el cas.
- 17. Manlleu:** Element lingüístic, especialment lèxic, que passa de la llengua de partida a la llengua d'arribada.
- 18. Neologisme:** Unitat lèxica nova, formalment o semànticament, creada en una llengua per les pròpies regles de formació de mots o manllevada a una altra llengua.
- 19. Siglació:** Fenomen de creació de sigles: lletra o lletres inicials d'un o més mots usades com a abreviació.
- 20. Signe diacrític:** Signe gràfic que confereix a un altre signe un valor diferent.
- 21. Sintagmació:** Lexicalització d'un sintagma lliure.
- 22. Terminologia:** Estudi de les nocions pròpies de llenguatges d'especialitat i de les seves denominacions.
- 23. Transcripció:** Trasllat, per mitjà d'un sistema de signes de conversió, els sons d'una llengua de partida a una altra llengua
- 24. Transliteració:** Representació dels caràcters d'una escriptura alfabètica o sil·làbica amb caràcters d'un altre alfabet, caràcter per caràcter.
- 25. Xenisme:** Tipus de manlleu que designa una realitat pròpia d'una cultura que no té un paral·lel en la cultura d'arribada i que, per aquest motiu, resulta difícil de traduir.

Annex 6: Equivalències: català-anglès-castellà-francès-italià

CATALÀ	ANGLÈS	CASTELLÀ	FRANCÈS	ITALIÀ
Actriu o actor de doblatge	Dubbing actress or actor	Actriz o actor de doblaje	Actrice o acteur de doublage	Attrice o attore di doppiaggio
Adaptador-a	Adaptator / adapter / adaptor	Adaptador-ra	Adaptateur-trice	Adattatore
Adjunt-a del·le de la cap del departament elèctric²⁹	Best boy-girl	Asistente eléctrico / best boy [ang] eléctrico	Best boy-girl [ang]	Best boy-girl [ang]
Administrador-a de sistemes informàtics	Computer system administrator / superuser / sysadmin	Administrador-ra o gestor-ra de sistemas informáticos	Administrateur-trice de systèmes informatiques	Amministratore di sistemi informatici
Agent artística / mànager [ang] / representant	Agent / manager	Agente artístico-ca / máanager [ang] / representante	Agent artistique / imprésario / manager [ang]	Agente / manager [ang]
Ajudant-a de maquillatge	Assistant make-up artist	Ayudante de maquillaje	Assistant-e maquilleur	Assistente al trucco
Ajudant-a de perruqueria	Assistant hairdresser	Ayudante de peluquería	Assistant-e coiffeur-feuse	Assistente parrucchiere-a
Ajudant-a de vestuari	Costume assistant	Ayudante de vestuario	Assistant-e du costume	Assistente costumi
Ajudant-a de vestuari	Assistant costume	Ayudante de vestuario	Assistant-e créateur-trice de costumes	Assistente costumista
Ajudant-a comptable	Assistant accountant	Ayudante contable	Assistant-e comptable	Assistente contabile
Ajudant-a d'enginyer-a de so	Engineer sound assistant	Ayudante de ingeniero-ra de sonido	Assistant-e ingénieur-trice du son	Aiuto tecnico del suono

²⁹ Designa una figura vinculada a l'estructura professional de l'àmbit cinematogràfic als EUA, que no és extrapolable directament a la que té el sector a Catalunya. He optat per utilitzar-ne la traducció funcional del terme, tal i com m'ha recomanat el TERMCAT, tot i que també m'han proposat mantenir el manlleu en cursiva (*best boy*).

CATALÀ	ANGLÈS	CASTELLÀ	FRANCÈS	ITALIÀ
Ajudant-a de càmera / foquista	First assistant camera / focus puller	Ayudante de cámara / foquista	Premier-ère assistant-e caméra / pointeur	Assistente operatore
Ajudant-a de coreògraf-a	Assistant choreographer	Ayudante de coreógrafo-fa	Assistant-e de la chorégraphie	Assistente coreografo
Ajudant-a de director-a d'art	Assistant art director	Ayudante de director-ra artístico-ca	Assistant-e décoration	Assistente scenografo
Ajudant-a de director-a de localitzacions	Location manager assistant	Ayudante de director-ra de localizaciones	Assistant-e du directeur-trice de localisation	Assistente location manager [ang]
Ajudant-a de producció	Production assistant	Ayudante de producción	Assistant-e de production	Assistente alla produzione
Ajudant-a de sastreria	Dresser assistant	Ayudante de sastrería	Assistant-e costumière	Assistente sartoria
Argumentista	Argumentist	Argumentista / argumentador-ra	Argumentista	Argumentatore
Assessor-a de guions	Script consultant	Asesor-ra de guiones	Script doctor [ang]	Script doctor [ang]
Assessor-a jurídic-a	Legal counsel	Abogado	Avocat-e	Assistente legale
Attrezzista [it]	Property girl or man	Atrezista [it] / utilero-ra	Accessoiriste	Attrezzista
Attrezzo [it]	Properties / props	Atrejería [it] / atrezzo [it] / utilería	Accessoires / matériel	Attrezzo
Audiodescriptor-a	Audio describer	Audiodescriptor-ra	Descripteur-trice audio	Commentatore-trice per i non vedenti
Auxiliar de càmera / segon-a ajudant-a de càmera	Second assistant camera	Auxiliar de cámara / segundo-da ayudante de cámara	Deuxième assistant caméra / deuxième assistant opérateur-trice	Secondo-a assistente operatori-trice

CATALÀ	ANGLÈS	CASTELLÀ	FRANCÈS	ITALIÀ
Auxiliar de producció	Production runner	Asistente de producción	Assistant-e de production	Assistente de produzione
Auxiliar de vídeo	Video assist monitor / videoassist	Auxiliar de video	Opérateur-trice de vidéo-assist / technicien vidéo	Assistente al monitore
Bíblia televisiva	Story bible / show bible	Biblia televisiva	Bible télévision	Trattamento
Biblista	Biblist	Biblista	Bibliste	Trattamentista
Càmera / operador-a de càmera	Camera operator / cameraman or camerawoman	Cámara / operador-ra	Cadreur-euse / opérateur-trice / opérateur-trice de prise de vue	DOP (Operatore di camera)
Cantant	Singer	Cantante	Chanteur-euse	Cantante
Cap del departament elèctric	Gaffer / chief lighting technician / key electrician / lighter	Jefe de eléctricos-cas	Chef électricien-ne	Capo elettricista
Claqueta	Clapboard	Claqueta	Claquette	Ciack
Claquetista	Clapman-woman / clapper loader	Claquetista	Claquiste	Ciacchista
Compositor-a	Composer	Compositor-ra	Compositeur-trice	Compositore-trice
Continuïtat	Continuity	Continuidad / racor [fr]	Raccord	Continuità
Coproductor-a	Co-producer	Coproductor-ra	Co-producteur-trice	Co-produttore-trice
Coproductor-a executiu-va	Co-executive producer	Coproductor-ra ejecutivo-va	Co-producteur-trice exécutif-ve	Co-produttore-trice Esecutivo
Coreògraf-a	Choreographer	Coreógrafo-fa	Chorégraphe	Coreografo-a
Creador-a o autor-a de guions il·lustrats	Storyboard artist / story boarder / storyboard illustrator	Artista de guión gráfico / artista de storyboard [ang]	Auteur-e de scénarios-maquettes / scénarimagiste / story boarder [ang]	Storybordista [ang]

CATALÀ	ANGLÈS	CASTELLÀ	FRANCÈS	ITALIÀ
Desglossament	Breakdown	Desglose	Découpage	Script breakdown [ang]
Dialoguista	Dialogist	Dialoguista	Dialoguiste	Dialoghista
Director-a d'art / director-a artístic-a	Art director	Director-ra de arte / director-a artístic-a	Directeur-trice artistique	Scenografo-a
Director-a de càsting [ang]	Casting director	Director-ra de casting [ang]	Régisseur-euse de distribution	Responsabile del casting [ang]
Director-a de doblatge	Dubbing director	Director-ra de doblaje	Directeur-trice du plateau de doublage	Regista di doppiaggio
Director-a de fotografia	Director of photography	Director-ra de fotografía	Directeur-trice de la photographie / chef opérateur	Direttore-trice della fotografia
Director-a de la segona unitat	Second unit director	Director-ra de segunda unidad	Réalisateur-trice deuxième équipe	Regista della seconda unità
Director-a de localitzacions / localitzador-a	Location manager	Director-ra de localización	Directeur-trice de localisation	Location manager [ang]
Director-a de producció / cap de producció	Production manager / production director / head of production	Director-ra de producción / jefe-fa de producción	Chef de production / directeur de production	Direttore-trice di produzione
Director-a / realitzador-a	Director/a	Director-ra / realizador-ra	Metteur-euse en scène / réalisateur-trice	Regista
Dissenyador-a de so	Sound designer	Diseñador-ra de sonido	Designer [ang] sonore	Progettista del suono
Dissenyador-a de vestuari	Costume designer	Diseñador-ra de vestuario	Créateur-trice de costumes / costumier	Costumista

CATALÀ	ANGLÈS	CASTELLÀ	FRANCÈS	ITALIÀ
Doble / especialista	Stunt performer / stunt double / stunt player	Doble / especialista	Cascadeur-euse / doublure	Controfigura / stuntman [ang]
Editor-a de diàleg	ADR editor (Automated Dialogue Replacement)	Editor-ra de diàlogo	Monteur-euse de post-synchro	Editore-trice di dialogo
Elèctric-a / tècnic-a d'il·luminació	Lighting technician	Eléctrico-ca / técnico-ca de iluminación	Électrique / technicien d'éclairage	Tecnico-a delle luci
Enginyer-a de so / tècnic-a de so	Sound engineer	Ingeniero-ra de sonido / técnico-ca de sonido / sonidista	Chef opérateur-trice du son / ingénieur du son / preneur-euse de son	Ingegnere del suono
Equip de rodatge	Crew / camera crew	Equipo de rodaje	Équipe de prise de vues	Equipaggio
Escaleta	Step outline	Escaleta	Scène à scène / scénier / séquenceur	Scaletta
Escaletista	Step outline writer	Escaletista	Séquenceur scénariste	Scalettatore
Escena	Scene	Escena	Sequence	Scena
Escenògraf-a / decorador-a	Set designer	Escenógrafo-fa / decorador-ra	Décorateur-trice / metteur en scène	Decoratore-trice / scenografo-a
Escenògraf-a realitzador-a	Set constructor / Scenic artist	Escenógrafo-fa / realizador-ra	Décorateur-trice exécutant	Realizzatore-trice della scenografia
Escenografia	Set	Escenografía	Scénographie	Scenografia
Estabilitzador d'imatge / steadicam [ang]	Steadycam	Estabilizador de imagen	Stabilisateur d'images	Steadicam [ang]
Etalonatge	Calibration / grading / timing	Etalonaje	Calibrage / étalonnage / étalonnement	Calibraggio
Extra / figurant	Walk on	Extra	Figurante	Comparsa

CATALÀ	ANGLÈS	CASTELLÀ	FRANCÈS	ITALIÀ
Foto fixa / fotògraf-a de foto fixa	Still photographer	Foto fija / fotógrafo-fa de foto fija	Photographe de plateau / photographe de scène	Fotografo-a di scena
Guió	Script / screenplay	Guión	Scénario / script [ang]	Sceneggiatura
Guió il·lustrat	Storyboard	Guión gràfic / guión visualizado	Scénarimage	Storyboard [ang]
Guió literari	Literary script	Guión literario	Scénario littéraire	Sceneggiatura
Guió tècnic	Shooting script	Guión tècnic	Découpage technique	Shooting script [ang]
Guionista	Screenwriter / scriptwriter	Guionista	Scénariste	Sceneggiatore-trice
Lector-a de guions	Script reader / story analyst	Lector-ra de guiones	Lecteur-trice professionnel	Redattore-trice di sceneggiatura
Maquillador-a	Make-up artist	Maquillador-ra	Maquilleur-euse	Truccatore-trice
Maquinista	Grip / rigger	Maquinista	Machiniste	Macchinista
Mesclador-a de so	Sound mixer	Mezclador-ra de sonido	Mélangeur du son	Missaggio / fonico di missaggio
Micropresentació de guió	Logline	Micro presentación de guión	Logline [ang]	Logline [ang]
Muntador-a	Film editor	Montador-ra	Monteur-euse	Montatore-trice
Muntador-a musical	Music editor	Montador-ra musical	Éditeur-trice de musique	Montatore-trice di audio musicale
Músic-a	Musician	Músico	Musicien-ne	Musicista
Operador-a de girafa	Boom operator	Operador-ra de jirafa	Opérateur-trice de girafe / opérateur-trice de perche à son	Operatore di boom [ang]
Pagador-a comptable	Production accountant	Pagador-ra contable	Comptable, comptable de production	Contabile di produzione
Perruquer-a	Hair artist / hairdresser / hair stylist	Peluquero-ra	Coiffeur-euse	Parrucchiere-a
Pla	Shot	Plano	Plan	Inquadratura
Pla de rodatge	Shooting schedule plan	Plan de rodaje	Plan de tournage	Tabella di marcia

CATALÀ	ANGLÈS	CASTELLÀ	FRANCÈS	ITALIÀ
Preproducció	Preproduction	Preproducción	Préproduction	Pre-produzione
Presa	Take / shot	Toma	Prise / prise de vue	Ripresa
Primer-a ajudant-a de direcció	First assistant director	Primer-ra ayudante de dirección	Premier-ère assistant-e metteur en scène	Primo-a aiuto regia / primo-a assistente alla regia
Producció	Production	Producción	Production	Produzione
Productor-a	Producer	Productor-ra	Producteur-trice	Produttore-trice
Productor-a associat-da	Associate producer	Productor-ra asociado-da	Adjoint-ointe à la production / producteur-trice adjoint	Produttore-trice associato-a
Productor-a delegat-da	Executive Producer	Productor-ra delegado	Producteur-trice délégué	Produttore-trice delegato-a
Productor-a executiu-va	Executive produce/ Line producer	Productor-ra ejecutivo-va	Producteur-trice délégué-ée / producteur-trice exécutif-ive	Produttore-trice esecutivo-a
Publicista	Publicist / unit publicist	Publicista	Publicitaire	Responsabile delle relazioni esterne
Regidor-a	Floor manager	Regidor-ra	Regista / metteur en scène	Direttore-trice di studio
Repartiment / elenc	Cast	Reparto	Interprétation / distribution / casting	Cast [ang] / distribuzione
Responsable de còpies de seguretat i transferències de fitxers digitals³⁰	Data wrangler/ Data Acquisition Supervisor	Responsable de copias de seguridad i transferencias de archivos digitales	Remaniement de données	Responsabile delle copie di sicurezza e dei trasferimenti degli archivi digitali
Sastre-ssa	Dresser	Sastre-tra	Habilleur-euse	Sarto-a

³⁰ És una forma descriptiva alterna al manlleu.

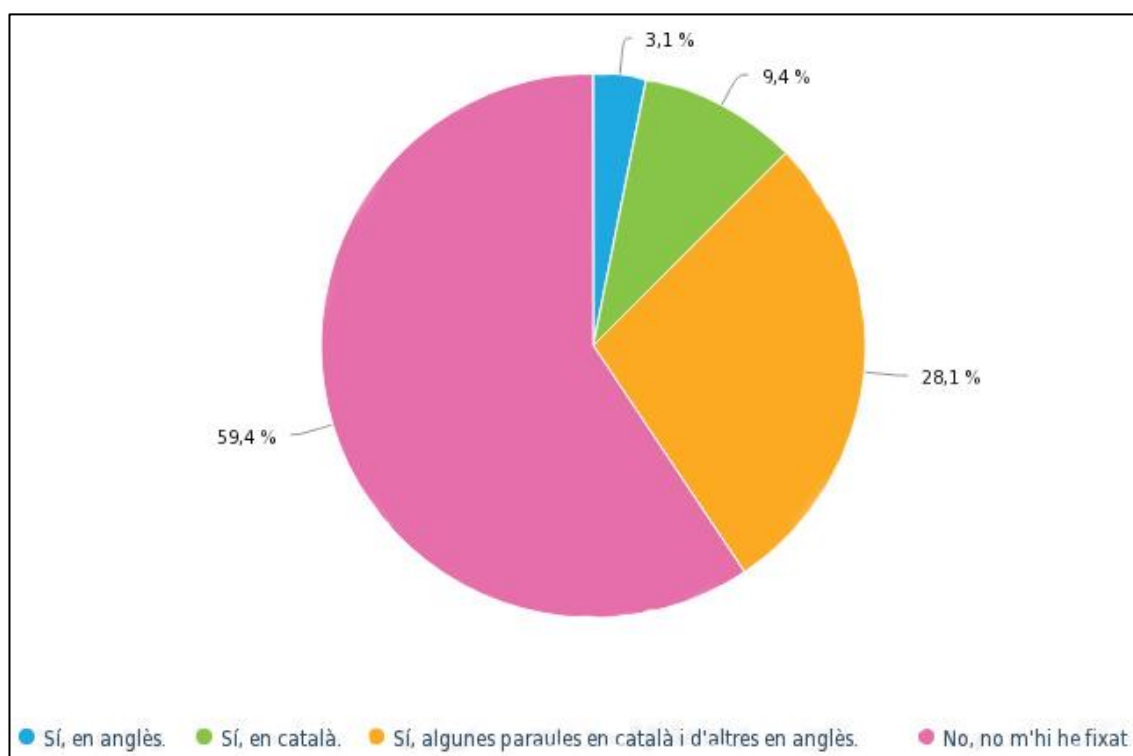
CATALÀ	ANGLÈS	CASTELLÀ	FRANCÈS	ITALIÀ
Secretari-ària de rodatge	Script Supervisor	Esript [ang] / script [ang] / secretario-ria de rodaje	Scripte [ang]	Segretario-a di edizione
Segon-a ajudant-a de direcció	Second assistant director	Segundo-da ayudante de dirección	Deuxième assistant-e metteur en scène et réalisateur	Secondo-a aiuto regia / secundo-a assistente alla regia
Seqüència	Sequence	Secuencia	Séquence	Sequenza
Sinopsi	Synopsis	Sinopsis	Synopsis	Sinossi / sinopsi
Subtitulador-a	Subtitled	Subtitulador-ra	Sous-titreur	Sottotitolatore
Supervisor-a d'adquisició de dades	Data Acquisition Supervisor (DAS)	Supervisor-ra de adquisición de datos	Superviseur-euse d'acquisition de données	Supervisore acquisizione dati
Supervisor-a d'efectes especials	Special effects supervisor	Supervisor-ra de efectos especiales	Superviseur d'effets spéciaux	Supervisore agli effetti speciali
Supervisor-a de postproducció	Supervising post producer	Supervisor-ra de postproducción	Superviseur post producteur	Supervisore di post-produzione
Tècnic-a d'efectes especials	Special effects technician	Técnico-ca de efectos especiales	Technicien-ne d'effets spéciaux	Tecnico-a degli effetti speciali
Titellaire	Puppeteer	Titiritero	Marionnettiste	Burattinaio
Tràveling	Travel shot / tracking shot	Travelín	Travelling	Carrellata

Annex 7: Enquesta

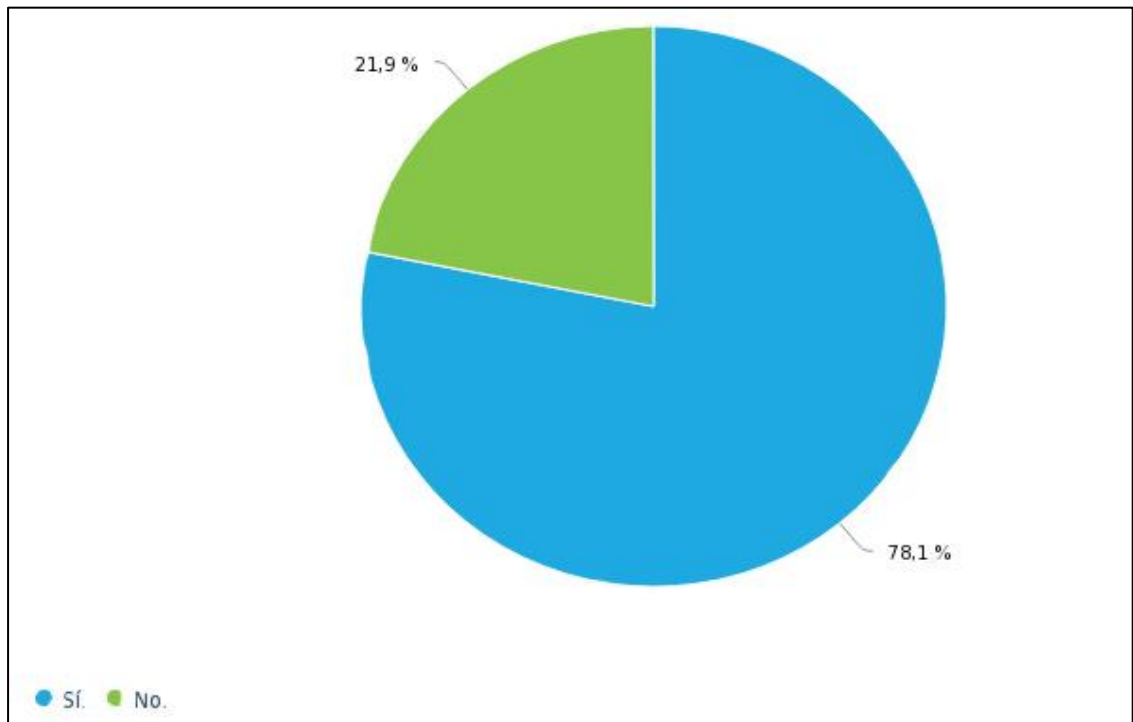
L'objectiu d'aquesta enquesta ha estat copsar l'ús real de la terminologia cinematogràfica en català així com què en consideren les persones enquestades d'aquesta problemàtica. Va ser realitzada en el període que va del 24 de desembre del 2016 al 4 de gener de 2017, a un univers de 33 persones enteses en el món audiovisual: cineastes, estudiants de cinematografia i professorat i estudiants de comunicació audiovisual dels centres ESCAC (Escola Superior de Cinema i Audiovisuals de Catalunya), URV (Universitat Rovira i Virgili de Tarragona) i Institut Antoni de Martí i Franquès.

Aquest qüestionari de vuit preguntes ha estat tramès via correu electrònic amb els següents resultats:

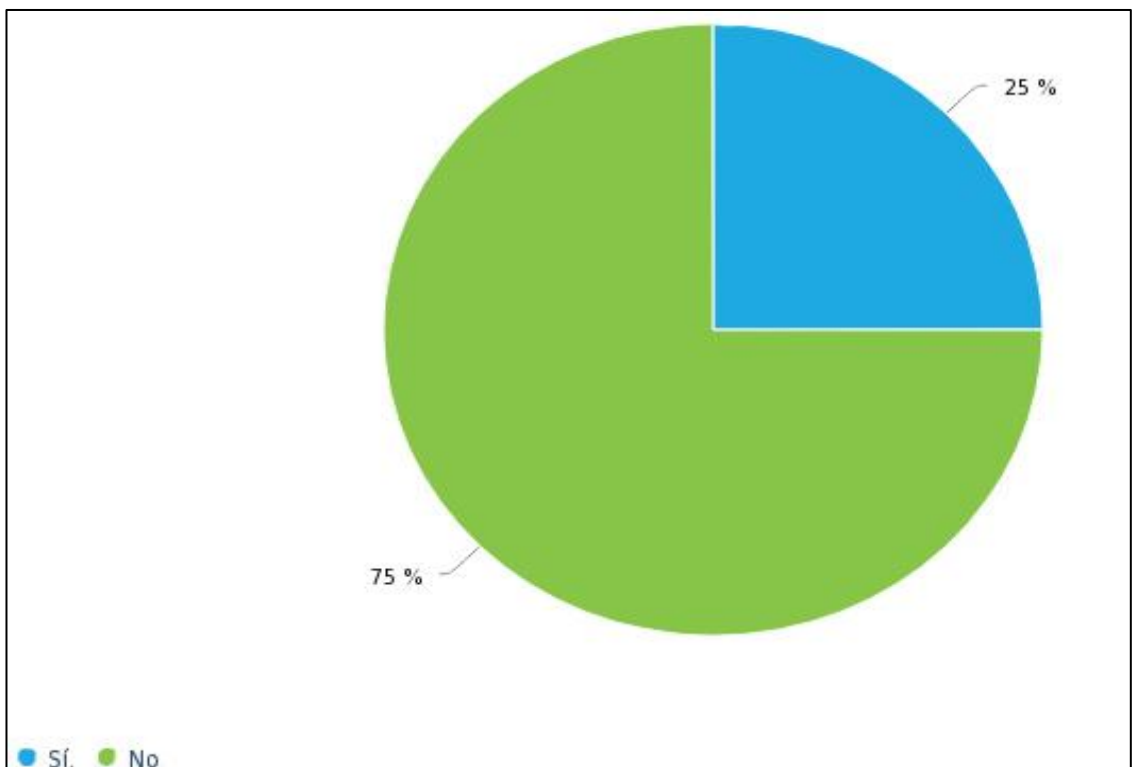
Pregunta 1: Podries dir-me si en les pel·lícules produïdes a Catalunya els crèdits finals apareixen en anglès o en català?



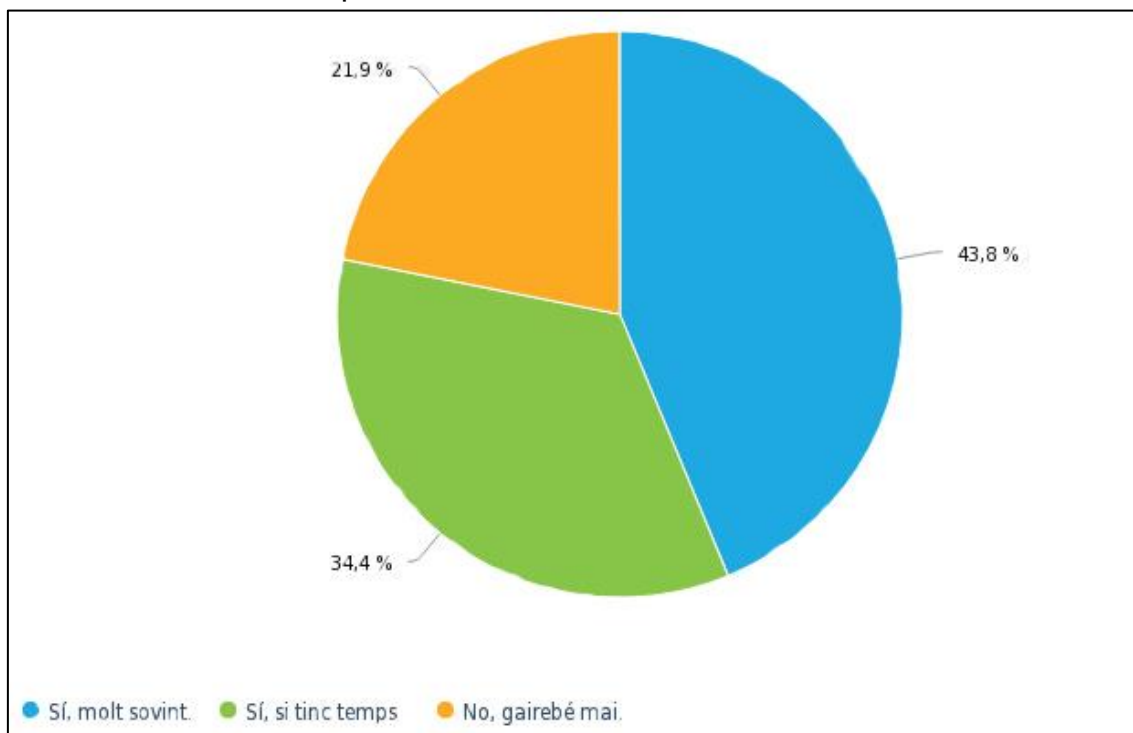
Pregunta 2: En el supòsit que figurin en anglès, creus que seria més adequat que s'empri la terminologia en la llengua original de la pel·lícula?



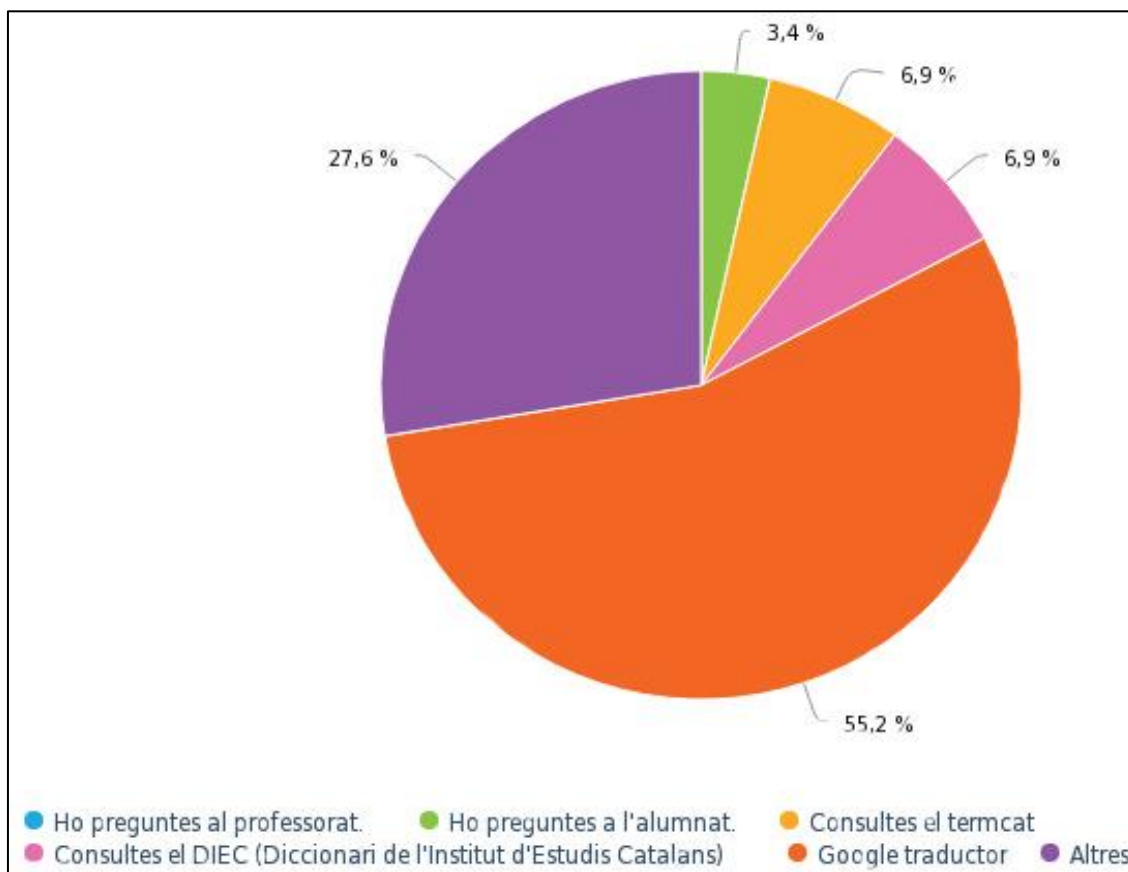
Pregunta 3: En el supòsit que figurin en català, creus que seria més adequat emprar la terminologia en anglès, l'idioma universal?



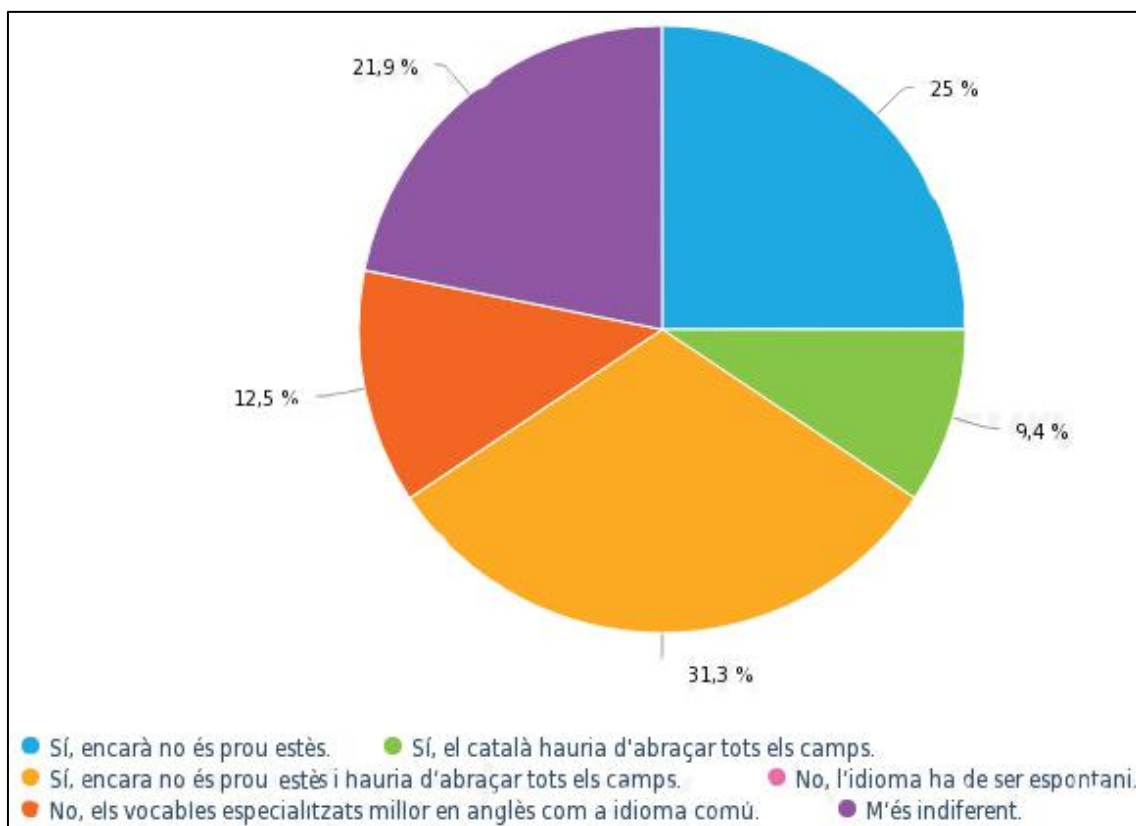
Pregunta 4: Quan et trobes davant d'un vocable en anglès i no en saps la traducció al català, la busques?



Pregunta 5: En cas afirmatiu, a quina font recorres?



Pregunta 6: Creus que és necessari que s'expandeixi l'ús de la terminologia cinematogràfica en català?



Pregunta 7³¹: Tradueix la paraula *storyboard* al català.

Guió en imatges	Guió il·lustrat	Guió	Guió argumental
guió il·lustrat	Esbós gràfic	-	No ho se
Taula de història	Guió gràfic (2x)	No el traduiria	Historieta dibuixada
Guió gràfic (2x)	guió gràfic	Guió gràfic/il·lustrat	Guió il·lustrat
No sabria traduir-ho literalment, però un storyboard és un esbós del guió on hi figuren dibuixats amb gargots els diferents plans que apareixeran en el producte audiovisual i l'atrezzo i persones que hi sortiran en ells.	Storyboard = guió gràfic Abans de començar a rodar s'ha de fer un guió gràfic de l'argument.	Guió il·lustrat	Ni idea
	Guió tècnic il·lustrat	Vinyeta de la història	Storyboard (3x)
	Guió dibuixat	Guió visual	Escaleta
		Pissarra d'història	Guió il·lustrat

Solució: GUIÓ IL·LUSTRAT
 Núm. respostes correctes: 7 (21,87%)
 Nota: en castellà la traducció és "guión gráfico", podem observar-ne la influència.

³¹ S'ha transcrit literalment les respostes rebudes tot i que puguin presentar errades ortogràfiques. Una mostra més de la dificultat en l'expressió normativa en català.

Pregunta 8: Tradueix el terme *script supervisor* al català.

Supervisió de guions	Script, supuso, no en conec l'equivalent català	Supervisor del guió (4x)	supervisor/a de guió
supervisor de la continuïtat	No ho se	Script (2x)	-
Supervisor de l'scrip	Supervisor de la escena	Revisor del guio	Supervisor del guionista
Secretària/secretari de rodatge	Supervisor d'escript	Continuista	supervisor de continuïtat?
Continuista supervisor	Ni idea	Supervisor de guió, em suposo.	Script supervisor = organitzador
Ajudant director	Apuntador	Supervisor d'script	Vam cridar l'organitzador per a planificar el vestuari i el maquillatge
Supervisor de continuïtat	Script superviaor (2x)	Supervisor d'escripts	
		Correcció del guió	

Solució: Secretari/ària de rodatge.

Núm. respostes correctes: 0 (0%).

Nota: la gran majoria de professionals utilitzen el terme anglès per designar aquest càrrec ja que el tema en català està molt poc estès.

Si vols, pots deixar un comentari a continuació:

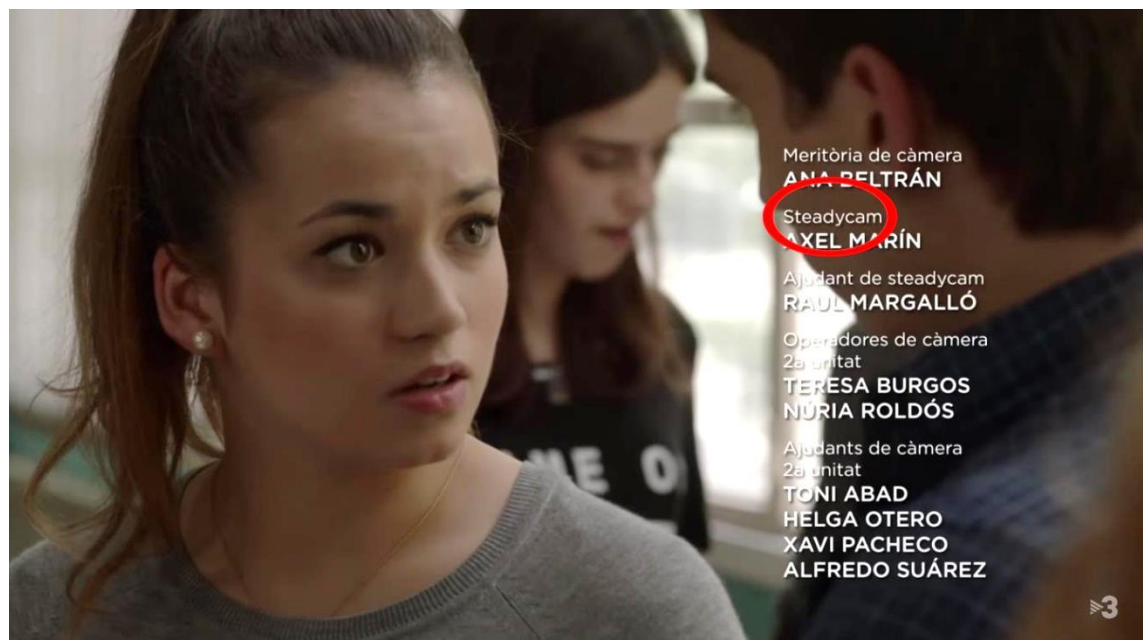
Ànims amb el TdR!!	El català i l'anglès han de trobar àmbits comuns perquè el català es dongui a conèixer més amb l'ajuda de l'anglès com a llengua vehicular.	El català és arcaic tan sols pels seus palants i desvaloritzat per tot el món, trobem el seu espai i lluitem contra la globalització.	Hi ha molts termes cinematogràfics que s'ensenyen amb la terminologia anglesa i els quals no se solen traduir, com ara storyboard.
Alguns termes en anglès per facilitar l'entesa a nivell audiovisual són necessaris però pot ser millor l'introducció de termes en català per substituir els que estan en castellà actualment.		Hi ha paraules (anglicismes) del món audiovisual que no tenen traducció, però això no vol dir que no estiguin acceptades	

Annex 8. Anàlisi de crèdits

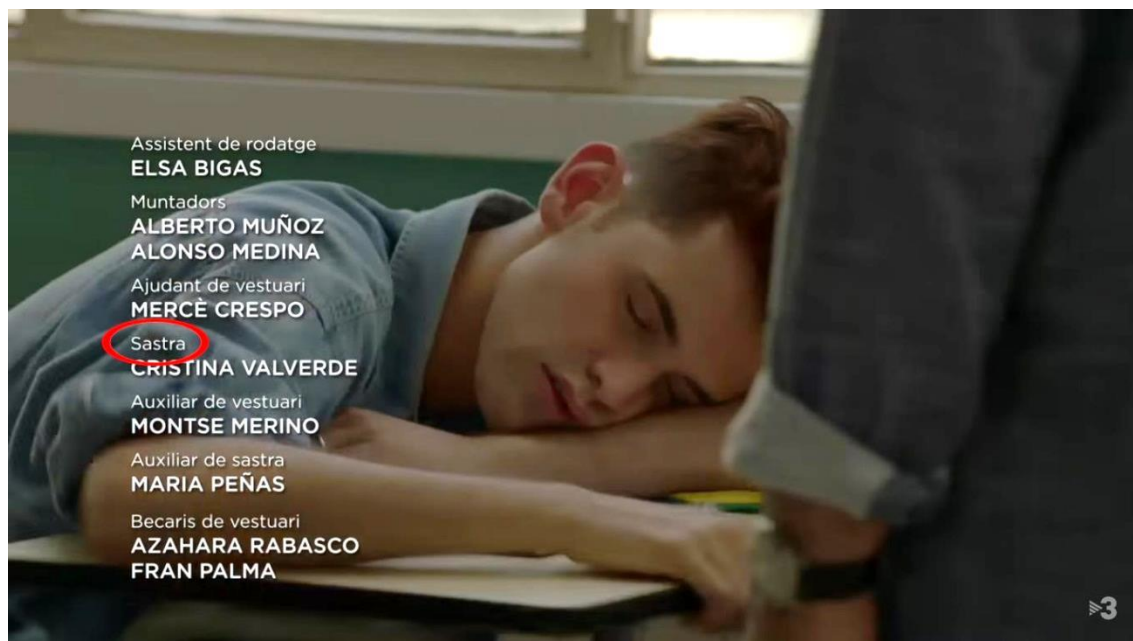
Sèrie: *Merlí*, capítol 20: *Judith Butler* (2016).



Script: En català hauria de ser “Secretària de rodatge”.



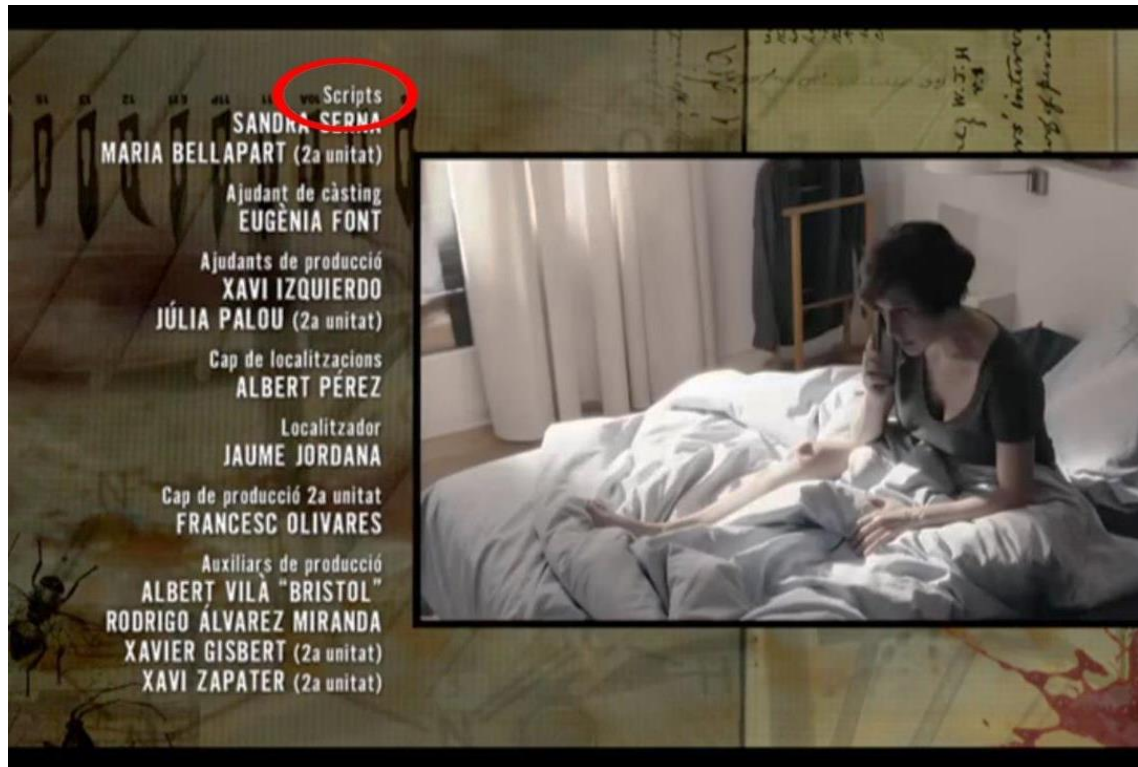
Steadycam: En català s’escriu “Steadicam”. Es pot fer servir també l’alternativa al manlleu “Estabilitzador d’imatge”.



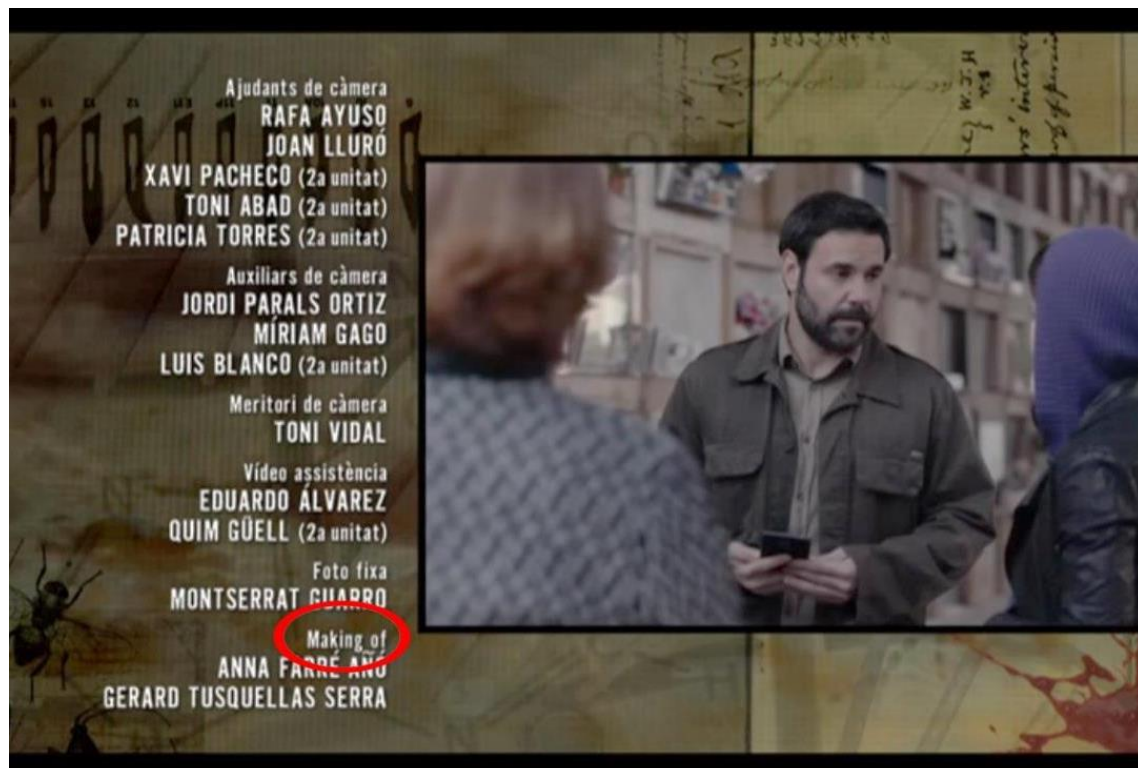
Sastra: En aquest cas s'hauria d'emprar el terme "Sastressa". Si es volgués utilitzar el gènere masculí seria "sastre".

En la resta de crèdits que no es mostren en aquestes imatges, apareixen, a més a més, abreviatures angleses no acceptades en català com ara *DIT* (*Digital Imaging Technician*) o *supervisor VFX* (*visual effects*) i també paraules angleses com *coach* o *finishing* no acceptades com a manlleus.

Sèrie: *Nit i dia*, capítol 12: *Secrets* (2016).



Scripts: En català hauria de ser "Secretàries de rodatge".



Making of: S'hauria d'utilitzar "Com s'ha fet". En aquest crèdits també apareixen altres barbarismes com producció de *VFX* (*visual effects*), *color management* o *controller*.